

Møte tirsdag den 15. februar 2011 kl. 10

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 52):

1. Debatt om utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 10. februar 2011)
2. Forslag fra stortingsrepresentant Peter N. Myhre på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti fremsatt i Stortingets møte 8. februar 2011 (jf. Innst. 183 L):
«Stortinget ber regjeringen innføre en unntaksbestemmelse knyttet til foreldelsesfristen i forbindelse med opprettelse av ny rettighet for soldater som har avtjent utenlandsoperasjoner, slik at dette blir gjeldende fra 1978, og at rettighetene for de som har tjenestegjort fra 1978, likestilles med de rettigheter som gjelder fra 2010.»
3. Forslag fra stortingsrepresentant Peter N. Myhre på vegne av Fremskrittspartiet fremsatt i Stortingets møte 8. februar 2011 (jf. Innst. 183 L):
«Stortinget ber regjeringen etablere en ordning med en maksimal erstatning på 65 G ved 100 pst. varig ervervsmessig uførhet for skadde veteraner fra internasjonale operasjoner. Erstatningen foreslås redusert forholdsmessig med restervervsevnen.»
4. Forslag fra stortingsrepresentant Peter N. Myhre på vegne av Fremskrittspartiet fremsatt i Stortingets møte 8. februar 2011 (jf. Innst. 183 L):
«Stortinget ber regjeringen tilpasse erstatningsordningene for skadde veteraner fra internasjonale operasjoner, den såkalte særskilte kompensasjonsordningen, slik at den også dekker dem med fysiske skader.»
5. Forslag fremsatt i Stortingets møte 8. februar 2011 (jf. Innst. 183 L):
«Stortinget ber regjeringen tilpasse bestemmelsen knyttet til oppfølgingsansvaret slik at oppdagelsestidspunktet blir gjeldende som rettighetsgivende i de tilfeller der skaden oppdages etter at det normale oppfølgingsansvaret er opphørt. Dagens praksis med at alle som har tjenestegjort i utenlandsoppdrag for Forsvaret når som helst kan kontakte Forsvaret for oppfølging, videreføres.»
6. Interpellasjon fra representanten Svein Roald Hansen til utenriksministeren:
«Fra 1946 til 2006 fungerte FNs menneskerettighetskommisjon som FNs primære organ for fremme av og beskyttelse av menneskerettighetene. Den ble kritisert for å være politisert og for å la autoritære stater unndra seg kritikk og ensidig kritisere Israel. Tidligere generalsekretær i FN Kofi Annan uttalte i 2005 at Menneskerettighetskommisjonen bidro til å undergrave FNs kredibilitet og hadde kastet en skygge over hele FN-systemet. Fra 2006 ble FNs menneskerettighetskommisjon erstattet av FNs menneskerettighetsråd, og Norge valgt inn som medlem for perioden 2009–2012. Hvorledes vurderer utenriksministeren Norges inn-

sats i Menneskerettighetsrådet så langt, og representerer det nye rådet en forbedring av FNs menneskerettighetsarbeid i forhold til den tidligere kommisjonen?»

7. Interpellasjon fra representanten Christian Tybring-Gjedde til utenriksministeren:

«Vestunionen, VEU, består av ti medlemsland, seks assosierte medlemsland, syv assosierte partnerland samt fem observatørland. Norge er assosiert medlem. VEU og unionens tilhørende parlament har i mer enn 50 år vært det ledende forsvarspolitiske samarbeidsorganet i Europa. Parlamentets hovedformål har vært å debattere samt fremme forsvarspolitiske anbefalinger til landenes ulike regjeringer. Fra mai 2011 vil imidlertid dette ta slutt. Da legger VEU ned sitt arbeid, og parlamentet oppløses. Nedleggelsen har vært drevet frem av regjeringene i VEUs medlemsland, og alt tyder på at mange land ønsker å legge VEUs aktiviteter innunder EU. Det betyr at norske parlamentarikere vil få redusert mulighet til å legge premisser for europeisk forsvarspolitik.

Føler regjeringen et ansvar for at norske parlamentarikere fortsatt skal kunne delta i forsvarspolitiske debatter i Europa, og eventuelt hva konkret planlegger regjeringen å foreta seg?»

8. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Sametingets virksomhet 2009 (Innst. 108 S (2010–2011), jf. Meld. St. 22 (2009–2010))
9. Stortingets vedtak til lov om endringer i vegtrafikkloven (gjennomføring av direktiv 2006/126/EF om førerkort) (Lovvedtak 40 (2010–2011), jf. Innst. 176 L (2010–2011) og Prop. 52 L (2010–2011))
10. Forslag fra stortingsrepresentant Bård Hoksrud på vegne av Fremskrittspartiet fremsatt i Stortingets møte 10. februar 2011 (jf. Innst. 176 L):
«Stortinget ber regjeringen innføre en administrativ gyldighet på 15 år for de lette førerkortklassene AM, A1, A2, A, B, B1 og BE, og ikke 10 år slik regjeringen legger opp til i Prop. 52 L (2010–2011).»
11. Referat

Presidenten: Representanten Thomas Breen, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

De innkalte varerepresentanter, for Hordaland fylke Roald Aga Haug og for Rogaland fylke Kjell Arvid Svendsen, har tatt sete.

Fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe foreligger søknad om sykepermisjon for representanten Øyvind Vaksdal fra og med 15. februar og inntil videre.

Denne søknad foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentant for Rogaland fylke, Terje Halleland, foreligger søknad om å bli fritatt for å møte under representanten Øyvind Vaksdals permisjon, da han for tiden er utenlands og av den grunn forhindret fra å møte i Stortinget i tiden fra og med 15. februar til og med 17. februar.

Denne søknaden foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Fra andre vararepresentant for Rogaland fylke, Marit Amundsen, foreligger søknad om å bli fritatt for å møte under representanten Øyvind Vaksdals permisjon, på grunn av sykdom.

Denne søknaden foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Tredje vararepresentant for Rogaland fylke, Pål Morten Borgli, foreslås innkalt i tiden fra og med 15. februar til og med 17. februar, og første vararepresentant, Terje Halleland, foreslås innkalt for å møte i tiden fra og med 22. februar og inntil videre. – Det anses vedtatt.

Pål Morten Borgli er til stede og vil ta sete.

Representanten Per Arne Olsen vil framsette et representantforslag.

Per Arne Olsen (FrP) [10:01:47]: På vegne av Jon Jæger Gåsvatn, Kari Kjønås Kjos og meg selv vil jeg få lov til å fremme forslag om å sikre muligheter til Offentlig Privat Samarbeid ved finansiering av sykehusutbygginger.

Presidenten: Representanten Karin S. Woldseth vil framsette et representantforslag.

Karin S. Woldseth (FrP) [10:02:18]: Jeg vil på vegne av representantene Morten Høglund, Peter N. Myhre, Kari Storstrand og meg selv fremme et representantforslag om en strategi for Internett og sosiale medier i et menneskerettighetsperspektiv.

Presidenten: Endelig vil representanten Borghild Tenden framsette et representantforslag.

Borghild Tenden (V) [10:02:46]: På vegne av representanten Trine Skei Grande og meg selv har jeg den glede å framsette et forslag om å opprette et offentlig register over trafikkskoletilbudene i landet.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:03:07]

Debatt om utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse

(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 10. februar 2011)

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 30 minutter, og at taletiden fordeles slik:

Arbeiderpartiet 35 minutter, Fremskrittspartiet 20 minutter, Høyre 15 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter og Venstre 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til

replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegget fra utenriksministeren innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [10:03:37] (komiteens leder): La meg først takke utenriksministeren for en god og fylldig redegjørelse.

Snart 22 år etter Berlinmurens fall, 17 år etter slutten på apartheidregimet i Sør-Afrika og 13 år etter innføringen av demokratiske reformer i Indonesia ser vi at demokratibølgen er i ferd med å vinne fram også i den arabiske verden.

Sjelden har vi hatt muligheten til å være mer dagsaktuelle i en utenriksdebatt i Stortinget enn i dag. På de få dagene som har gått mellom redegjørelsen til utenriksministeren og debatten her, har Hosni Mubarak, som har styrt Egypt i 30 år, gått av. Det er det all grunn til å feire. Vi har sett både i Tunisia og i Egypt, og vi ser også andre steder, at i det øyeblikket man overviner frykten, kan alt skje.

I morgentimene i dag har USAs utenriksminister, Hillary Clinton, gått ut og gitt sin fulle støtte til de protestene som nå finner sted i Teheran. Hun har sagt at Iran bør følge Egypt, og de har selvfølgelig den samme retten i Iran til å protestere og ha menneskerettigheter som andre steder. Vi ser en spredning og en smitteeffekt også til andre land i regionen. I Bahrain har vi sett at to demonstranter er drept av opprørspolitiet.

Vi må vel alle innrømme at de siste ukenes utvikling kom noe overraskende på de fleste. Men hvilket enormt inntrykk det som nå skjer i andre land i regionen, gjør, opplevde vi i utenriks- og forsvarskomiteen på nært hold da vi nylig var på reise i Midtøsten. Vi besøkte Israel, Jordan og de palestinske områdene. Det er ikke tvil om at Israel–Palestina-konflikten var det altoverskyggende. Samtidig var det ikke tvil om at det som var i ferd med å skje i regionen, også gjorde stort inntrykk og preget møtene og besøkene våre.

Men vi må være klar over at det å være vitne til diktaturets fall, ennå ikke er det samme som å være vitne til demokratiets fødsel. Masseprotester kan få diktaturer til å falle, men det er veldig vanskelig å få demokratier på beina på grunn av protester.

Mange har skrevet mye om hva som vil komme etter Tunisias Ben Ali og Egypts Mubarak. Det er to svært ulike land. I begge land finnes det imidlertid ekstreme grupperinger, men jeg vil advare mot å overdrive den trusselen. Verken i Tunisia eller i Egypt har folkemengdene i noen særlig grad ropt ekstreme religiøse slagord. Engasjementet og sinnet retter seg mot autoritære ledere som driver økonomisk vanstyre og ikke respekterer befolkningens rettigheter. Som modell peker demonstrantene heller på Tyrkia enn på Iran.

Autokrater, både nåværende og potensielle, ser at det er grenser for hvor langt de kan gå, og hvor lenge de kan sitte. Ingen av regimene i regionen er immune mot folke-

lig opprør. Egypts demonstranter har gitt beroligelse og inspirasjon til andre i regionen ved å si at nå kan vi veien til Tahrir-plassen.

Faktisk er det slik at autoritære ledere i Midtøsten i mange år har brukt trusselen fra islamistiske bevegelser som en unnskyldning for å bli sittende. Det skremmebildet har hatt svært stort gjennomslag i Vesten. Ved å gå god for disse regimene har land i Vesten sviktet både befolkningen og sine egne idealer.

En genuint demokratisk overgang vil ta tid. Jeg er glad for at det militære overgangsregimet i Egypt i hvert fall har signalisert en slik demokratisering ved å forkaste den gamle grunnloven og love valg innen seks måneder. Og ikke minst er jeg glad for at utenriksministeren så tydelig i sin redegjørelse varsler norsk støtte til demokratiseringen i Egypt og i Tunisia. En slik støtte kan bli avgjørende, ikke minst fordi lite av den internasjonale bistanden og støtten til regionen har hatt demokrati og respekt for menneskerettighetene som fokus. For Norge vil det, som utenriksministeren også sier, være naturlig å knytte seg tett opp til EUs initiativer.

For at det skal skje en reell endring, kreves det endring i mer enn frontfigurene. Det kreves endringer i grunnlover, i valgsystemer, i lover, i reguleringer knyttet til politiske partier, i media, i rettssystemet og ikke minst i folks bevissthet. Utenriks- og forsvarskomiteen besøkte Stockholm i forrige uke og hadde bl.a. møter med Sveriges utenriksminister Carl Bildt og bistandsministeren, Gunilla Carlsson. Bistandsministeren har nylig tatt et initiativ til å gi mer penger og bistand til ting som støtter opp under demokratiske bevegelser, som f.eks. sosiale medier. Det er en utvikling også vi bør følge.

Det gjorde inntrykk på meg at utenriksministeren beskrev autoritære samfunns fellestrekk og svakheter. Hans beskrivelse minnet meg på en interpellasjonsdebatt jeg hadde med hans kollega miljø- og utviklingsminister Erik Solheim om Etiopia tidligere, i januar. Der sa miljø- og utviklingsministeren at Etiopia er bedre nå enn på noe annet tidspunkt i historien. Meles Zenawi erstattet et ekstremt brutalt regime med noe langt, langt bedre, og man kan ikke umiddelbart legge menneskerettighetsorganisasjoners syn til grunn, fordi det ikke gir et rimelig bilde av situasjonen. Etter min oppfatning er det en nokså skremmende uttalelse fra utviklingsministeren.

Det kan derfor være naturlig å be utenriksministeren redegjøre for om han ser noen etiske dilemmaer ved å gi store mengder utviklingshjelp til regimer som utvikler seg i stadig mer autoritær retning.

Jeg gledet meg over at utenriksministeren avsluttet sin redegjørelse med en kraftfull appell om å støtte demokrati og sørge for at menneskerettigheter etterleveres i praksis. Sett i det lyset er det litt underlig, synes jeg, at regjeringa holder fast på sin motstand mot en individklageordning knyttet til Barnekonvensjonen. Jeg undres over utenriksministerens argument i Dagbladet om at klagemekanismen vil bety mest for land med liten respekt for barns rettigheter, og derfor trenger vi ikke å delta. Det er ikke på den måten menneskerettslige framskritt har blitt kjempet fram gjennom flere år. De har blitt kjempet fram gjennom at

enkelte land går foran og presser de svakeste til å følge etter. Og våre rapporter fra de møtene som nettopp er avholdt om dette spørsmålet, tyder på at Norge også i denne runden har forholdt seg helt passive i diskusjonene om klageordning.

Jeg er glad for at utenriksministeren vektla EU som politisk aktør. Det er et perspektiv og en – la oss kalle det – ambisjon som Høyre deler. Spesielt omtalte utenriksministeren utviklingen av en felles utenrikstjeneste i EU. Jeg deler hans ønske om at disse byråkratiske manøvrene skal komme på plass, slik at Catherine Ashtons nye institusjon kan begynne sitt arbeid med å gjøre EUs utenrikspolitikk mer koordinert og mer handlekraftig. Ikke minst utviklingstrekkene vi nå ser langs sørsiden av Middelhavet, understreker betydningen av det.

Da komiteen var på reise til Brussel og Genève for ganske nøyaktig ett år siden, hadde vi bl.a. et møte med Michael Mattheissen – han var tidligere spesialutsending for Solana – og han ga et ganske godt bilde på hvordan det sto til med den felles utenrikstjenesten akkurat på det tidspunktet. Han sa det er som å spille tredimensjonal sjakk med bind foran øynene og én hånd bundet bak på ryggen.

Jeg tror utviklingen i den felles utenrikstjenesten nå går stadig framover – mye tyder på det – og det er en utvikling vi selvfølgelig følger med stor interesse.

Utenriksministeren sa også i sin redegjørelse:

«Vår rett til deltakelse i ekspertgrupper og komiteer som assisterer kommisjonen med utvikling av regelverk, er hjemlet i EØS-avtalen.»

En slik formulering kan nok tilsløre noe mer enn den forklarer. Vi får nå jevnlig tilbakemeldinger fra norske aktører i Brussel om at vår adgang til såkalte komitologikomiteer nå snevres mer og mer inn. Dette er temaer vi har diskutert både i denne sal og i Europautvalget tidligere. Jeg vil herved bare komme med en bestilling til utenriksministeren om hvorvidt dette spørsmålet knyttet til «decision shaping» i EU i det hele tatt er en meningsfull måte å snakke om Norges påvirkning der på, og om det blir en del av EØS-redegjørelsen i mai.

Utenriksministeren understreker viktigheten av å være koordinert, fokusert og se mulighetene i EU-arbeidet, og han er opptatt av å videreføre etablerte konsultasjonsordninger. Det er også Stortinget. Som utenriksministeren er svært godt kjent med, har Europautvalget flere ganger understreket betydningen av at den norske regjeringa etablerer et godt forhold til EUs halvårige formannskap, og at norske statsråder deltar aktivt i uformelle ministermøter i EU-sammenheng. Jeg ble derfor litt overrasket da jeg så at utenriksministerens møte med det ungarske EU-formannskapet ble avlyst på kort varsel, og jeg regner med at dette møtet nå snarlig vil bli avholdt.

En 10-minutters innledning kan ikke yte full rettferdighet overfor en vidtfavnende og interessant redegjørelse og ikke minst interessante utviklingstrekk i verden – mens vi står her og snakker. Jeg vil derfor henvise til mine kollegaer, som kommer til å ta opp også andre aspekter av dette i sine innlegg.

Avslutningsvis vil jeg likevel peke på viktigheten av at vi fullt ut tar inn over oss endrede maktforhold i

verden, som utenriksministeren også redegjør for. Kina vokser fram som en politisk og økonomisk makt, og USA vender blikket stadig mer i den retning. Det betyr at vår gamle forestilling om at det viktigste er aksene Brussel–Moskva–Washington, kanskje er i ferd med å falle, og at den viktigste sikkerhetspolitiske premissleverandøren nå ligger i Sørøst-Asia. Utenriksministeren nevner sjøl Indonesias viktige rolle i regionen utfyllende i redegjørelsen.

Vi reiser snart med komiteen til Moskva og Murmansk. Jeg tror det vil bli interessant, ikke bare i lys av enigheten her om delelinjeavtalen, men også fordi det er interessant å høre og se på nært hold russiske posisjoner til mange av de tingene som nå skjer i verden.

Svein Roald Hansen (A) [10:14:56]: Jeg vil også få takke utenriksministeren for en perspektivfull redegjørelse, og siden den ble holdt på torsdag, har den folkelige revolusjonen i Egypt vunnet nye seire. President Mubarak har gått av, parlamentet er oppløst og grunnloven satt ut av kraft. De militære har overtatt ansvaret. Fortsatt er spørsmålene mange, men de signaler som er gitt, bærer i seg et håp om at folkets ønske om mer demokrati og frihet kan bli hørt. De militære styrkene viste tilbakeholdenhet under demonstrasjonene. La oss håpe det er et tegn på at de vil bruke klokskap også i den overgangstidsperioden som starter nå, og at de demokratiske kreftene vinner fram. De har sagt at fredsavtalen med Israel skal stå ved lag. Det muslimske brorskap har, ifølge mediene, erklært at de ikke stiller ved presidentvalget, og at de ikke søker flertall ved parlamentsvalget.

Det er grunn til å stille seg bak og understreke utenriksministerens oppfordring til alle som har makt og innflytelse i Egypt, om å ta felles ansvar for en fredelig overgang til demokrati. Det er den eneste farbare vei hvis Egypt også skal lykkes med å skape et bærekraftig grunnlag for sosial og økonomisk framgang, noe som er helt nødvendig for at folk skal få en bedre framtid som de nå har tatt til Facebook og gatene for å få mulighet til å skape seg. Vi må støtte opp under de demokratiske kreftene og den prosessen som er startet i Egypt, i samarbeid med våre europeiske partnere. Vi ser tegn til at den folkelige oppstanden i Tunisia og Egypt gir inspirasjon i mange andre arabiske land. I Jemen, Algerie og Iran er liknende bevegelser på gang.

En fredelig og vellykket overgang til demokrati og fornyelse i Egypt vil kunne få avgjørende betydning for hele regionen og hele den arabiske verden. Hvis landet går i Tyrkias fotspor, kan det vi har opplevd i disse dramatiske dagene, vise seg som et vendepunkt i Midtøsten på linje med Berlinmurens fall i vår egen verdensdel.

Begivenhetene i Egypt er fulgt med uro i Israel. Det er en uro som ikke burde få virke negativt inn på bestrebelsene for en fredsavtale med palestinere og opprettelsen av en egen palestinsk stat. De årelange bestrebelsene for å få til en slik fredsavtale er inne i noen skjebnemåneder. Tidsfristen for å enes om en fredsløsning og etablering av en egen stat for palestinerne som president Obama, statsminister Netanyahu og president Abbas ble enige om i september

i fjor, er et drøyt halvår unna. Forhandlingene som startet, er avbrutt. Israel har gjenopptatt byggevirkksomheten i bosettingene.

Utenriks- og forsvarskomiteens besøk i Jordan, på Vestbredden og i Israel nylig ga oss innblikk i en situasjon hvor det er behov for mer politisk lederskap, mer politisk vilje og mer politisk mot til å bygge opp under de moderate kreftene og tøyne ekstremistene som finnes på begge sider i denne konflikten.

Grunnlaget for en avtale som i realiteten trekker opp løsningen på alle de vanskelige spørsmålene, ligger i skuffen fra forrige forhandlingsrunde. Lekkasjene i Al-Jazeera bekreftet at palestinerne er villige til å strekke seg langt og atskillig lenger enn Israel. Det er ro og stabilitet på Vestbredden. De palestinske myndighetene samarbeider med israelerne om sikkerheten. President Abbas arbeider for å overvinne splittelsen på palestinsk side. Hamas må stanse islamiseringen på Gaza og velge om de vil være et redskap for palestinernes sak eller om de skal være en brikke i Irans spill i regionen. Palestinerne statsbyggingsprosjekt er praktisk talt fullført på Vestbredden med godkjenningsstempel fra Verdensbanken. Det skal være tillyst nyvalg på president og parlament.

Spørsmålet er hva som vil skje om høsten kommer uten en løsning. Det er et scenario som burde uroe israelerne atskillig mer enn å satse på en fredsavtale med dagens palestinske lederskap på Vestbredden. Det er uforståelig hvis Israel tror de kan bygge en varig sikkerhet på fortsatt okkupasjon og på fortsatt annektering av palestinske områder gjennom nye bosettinger. Det er uforståelig og uakseptabelt at den trakassering av palestinerne som vi selv så eksempler på i Hebron, og som det finnes utallige øyenvitner til i de okkuperte områdene, skal fortsette, trakassering fra bosettere med beskyttelse av israelske militære. Det er uakseptabelt at Israel river palestinske hjem og skoler på Vestbredden fordi de ikke har fått den byggetillatelse som israelerne selv har nektet dem. Det er uforståelig at Israel ikke skal respektere det samme organet som opprettet staten, nemlig FNs hovedforsamling. Derfor er 2011 ikke bare et skjebneår for palestinernes ønske om og behov for en egen stat. Det er også en korsvei for Israel. Israel bør gripe den muligheten som nå foreligger. Israel må bryte ut av illusjonen om at det er en militær makt som gir trygghet. Det er bare en fredsavtale og påfølgende forsoning som kan gi den trygghet Israel og israelerne også har et legitimt krav på.

Hvordan ivaretar Norge best sine interesser i den brytningstid vi er inne i internasjonalt? Titalls millioner løftes ut av ekstrem fattigdom gjennom sterk økonomisk vekst i flere land i Asia, Sør-Amerika og Afrika hvert år. Det økonomiske tyngdepunktet forskyves, og med det den økonomiske innflytelsen. Kina feirer ikke at de er blitt verdens nest største økonomi, men deres innflytelse vokser likevel på mange plan og gjennom mange kanaler. En konsekvens må være at viktige internasjonale institusjoner må endres, slik at de fanger opp denne utviklingen. Det gjelder FNs sikkerhetsråd, det gjelder organisasjoner som Verdensbanken og IMF. Hvis ikke, vil disse institusjonene miste sin legitimitet.

En annen viktig erkjennelse er at det vi nå ser som nytt, er hva utenriksministeren kalte «den nye normalen». Jeg vil legge til: Vi må også venne oss til at forandring er det normale, for denne utviklingen er ikke i sin slutfase, den er snarere bare i slutten av sin begynnelse.

Og for det tredje må vi være til stede i de nye og voksende økonomiene. Det er viktige markeder for norsk eksport. Gjennom EFTA forhandler vi nå frihandelsavtaler med India, Vietnam og Indonesia. Vi må arbeide for at forhandlingene med Kina kan gjenopptas så snart som mulig. Regjeringens strategidokumenter overfor Kina, Vietnam og Brasil, som nå kommer, er nyttige redskaper i arbeidet mot nye markeder.

Vårt nære forhold til USA er og vil fortsatt være viktig, men samtidig vil vårt forhold til Europa vokse seg viktigere, ikke minst når det gjelder sikkerhets- og forsvarspolitik. Økonomisk er det indre markedet helt avgjørende, selv om vi skulle lykkes godt på de nye, voksende markedene i Asia og Sør-Amerika.

EØS-avtalen er nå gjenstand for en gjennomgang både her hjemme og i EU. Dette kan gi grunnlag for det jeg vil kalle en oppdatering av avtalen i lys av 17 års erfaring og utviklingen i EU når det gjelder beslutningsstrukturer. Med Lisboa-traktaten har EU-parlamentet fått økt makt, en institusjon EØS-avtalen ikke gir oss noen formelle kanaler til. Jeg mener EFTA-landene bør søke å få en formell kanal inn til parlamentet. Det kan f.eks. være rett til å bli hørt i komiteene før de avgir sin innstilling, og et sete i COSAC for oss her i Stortinget.

Det er behov for bedre mekanismer når EU vedtar overgripende politiske målsettinger, som vi har sett i klimapolitikken, og fordeler oppgavene seg imellom, uten at vi er med i en slik fordeling når tiltakene også gjelder i EØS-området.

Vi bør få en avklaring med tanke på hvem som skal ha rett til å bøtelegge eller iverksette andre straffetiltak mot bedrifter i EFTA-landene, så vi unngår en dragkamp om dette fra sak til sak. Jeg snakker altså om den institusjonelle siden av EØS-avtalen og ikke om rammene og omfanget av avtalen.

Uttalelser om EØS og Sveits-avtalene fra rådet i desember reiser også en annen problemstilling som vil berøre oss. Hva skal EU gjøre med mikrostatene Andorra, San Marino og Monaco? Det ungarske formannskapet er gitt i oppdrag å finne en løsning på hvordan også disse kan integreres i det indre marked. Selv ser de behov for det etter at mulighetene til å leve som skattesmutthull og skatteparadiser heldigvis er blitt kraftig innsnevret. Det er to veier inn i det indre marked. Det ene er gjennom EU-medlemskap, og det er neppe aktuelt. Det andre er gjennom EØS. Om den veien skal være aktuell, er opp til oss.

Dette er ikke blant de største utfordringene vi står overfor framover, men de må løses, de også.

Morten Høglund (FrP) [10:24:12]: I går rørte det iranske folk på seg. Kunne situasjonen fra Kairo kopieres i Teheran, ville det vært en velsignelse. USAs utenriksminister var ute og støttet de iranske demonstrantene. Den form for støtte er viktig i kritiske øye-

blikk, og vi forventer at Norge er like tydelig i sin støtte.

Folket i Egypt klarte å sparke sin president, og ringvirkningene vil føles i lang tid i Egypt og utenfor. Det er nå å håpe at Egypts fremtid ser lysere ut uten Mubarak, og at man kan få på plass en grunnlov og institusjoner som kan gi rammer for et land der grunnleggende rettigheter ivaretas, der den kristne minoriteten kan leve i trygghet, og der freden med naboene, inkludert Israel, ivaretas.

Det er nå interessant å se hva som skjer i andre land i den arabiske verden og i regionen for øvrig. Altfor lenge har gamle menn undertrykket egen befolkning, sikret egen familie og venner og kanalisert alle protester i andre retninger enn mot eget regime. Nå kan flere ledere stå for fall. Selv om all forandring kan synes skremmende og destabiliserende, er det vår overbevisning at ingenting er mer stabiliserende på lang sikt enn demokrati og frihet. Om det er det vi får, gjenstår å se. Men det er viktig at vi gir vår støtte til de krefter som arbeider i den retning.

Som nevnt har folket i Iran nå begynt å røre på seg. Om det er slik at destabilisering i deler av Midtøsten er skremmende fordi det utfordrer det som er kjent og trygt, er det jo slik at fortsatt stabilitet i Iran er det skremmende, fordi regimet der, som vi kjenner, har en politikk som virker mot demokrati og fred i regionen.

I utenriksministerens ellers grundige redegjørelse var det slående å legge merke til at han ikke omtalte Iran med ett ord – heller ikke som en faktor for ufred i Midtøsten eller mangel på fredsavtale. Da utenriks- og forsvarskomiteen besøkte regionen i januar, var alle sider opptatt av å formidle et bilde der Irans destruktive rolle var et problem. Utenriksministeren hoppet også bukk over Hamas og deres ansvar for splittelsen på palestinsk side.

Utenriksministeren leverte en omfattende redegjørelse, og han ga verden sin politiske diagnose. Men jeg savnet en klarere vektlegging av hvordan de norske interessene skal ivaretas. Jeg fikk med meg G20-utspillet. Men hva med innholdet i WTO eller frihandelsavtalene? Hva med den norske strategien når EU nå etablerer sin utenrikstjeneste? Hvordan skal vi virkeliggjøre NATOs nærområdestrategi? – for å nevne noen av de områder som må fylles med et politisk innhold i årene som kommer.

Retorisk er utenriksministeren god til å beskrive Norges posisjon i verden. Men jeg har til gode å se utenriksministeren flytte norsk politikk på viktige områder i forhold til norske interesser. Vi fortsetter å sparke oss selv på leggen og undergrave norske interesser, fordi vi gir innrømmelser til særinteresser, eller fordi vi ikke makter å gjøre nødvendige budsjettmessige endringer. Her tenker jeg ikke minst på landbrukspolitik og forsvarspolitik.

NATO-samarbeidet og endringer i strategisk konsept omtales i redegjørelsen. Men NATOs manglende interesse for norske problemstillinger problematiseres ikke. Den manglende interesse som til nå eksisterer blant våre allierte for våre nærliggende utfordringer, stiller ekstra krav til vår sikkerhetspolitiske tenkning og innretning. Det kunne være interessant å høre utenriksministerens vurdering av om han forventer at NATOs oppmerksomhet mot nord-

områdene blir bedre som følge av NATOs nye strategiske konsept.

Forholdet til Russland og ikke minst nye muligheter i vårt naboland ble omtalt under delelinjedebatten i forrige uke. Dette er viktig for Norge, ikke bare i en bilateral sammenheng, men også innenfor rammene av den nordlige dimensjon, Barentssamarbeidet eller i Arktisk Råd. Norge og Russland vil sammen kunne legge viktige premisser for samarbeidet og trekke det i ønsket retning.

Forskning i Arktis har etter hvert fått mye oppmerksomhet, og vi har lyktes med å etablere Svalbard som et godt sted for både læring og forskning. Andre arktiske stater, som f.eks. Canada, satses nå på å bygge ut forsknings-sentre i eget arktisk miljø. Norge bør som en ledende arktisk stat vurdere om det er fornuftig å engasjere seg i disse prosjektene. Norsk interesse for Arktis går langt utover de områder vi er tilkjent råderett over. Da kan en forskningsmessig deltakelse i prosjekter i både Canada og Russland gi støtte til den norske arktiske dimensjon.

Handelspolitikk og frie markeder er viktig. Vi er på nytt spente på om vi kan få et resultat av den pågående utviklingsrunden i WTO. Utenriksministeren sier at Norge skal gjøre sitt for å få et resultat. Vi vil ikke unnlate å påpeke at norske posisjoner ville ha vært mer logiske og bedre innrettet hvis vi la til side den proteksjonistiske handelspolitikken på landbruksvarer. Vi mener dette ville ha tjent norske arbeidsplasser og norske forbrukere på en bedre måte enn dagens politikk, hvor vi er proteksjonistiske i forhold til landbruk, mens vi er frihandelsapostler på så godt som alle andre områder, inkludert fisk. Hadde vi strategisk valgt andre posisjoner på landbruk, kunne vi også lettere ha sett for oss en frihandelsavtale med USA – verdens største økonomi. Nå synes det urealistisk. Vi er allikevel fornøyde med at vi søker å få handelsavtaler med store markeder som Kina, India, Russland og Indonesia. Dette vil være viktige bidrag for norsk økonomi, men vi forstår ikke hvorfor vi ennå ikke har fått frihandelsavtalen med Colombia til ratifikasjon. Den er ikke like stor i omfang som de som er nevnt, men et stykke jobb er gjort. Avtalen er ferdig og bør kunne settes i verk. Hvis det er slik at man kvier seg av menneskerettighetsgrunner, vil vi også advare mot menneskerettighetssituasjonen i et par av de andre landene Norge skal forhandle med. Vi forstår ikke at vi på den ene siden aktivt søker en avtale med Kina, og på den annen side ikke tør å be Stortinget ratifisere avtalen med Colombia. Vi for vår del ønsker begge avtaler velkommen.

Fremskrittspartiet er enig i at menneskerettigheter betyr mye i forhold til de land vi samarbeider med, men i hovedsak er vi av den oppfatning at handel kan virke positivt. Derfor er vi f.eks. ikke tilhengere av en handelsboikott av Cuba. Det kan finnes grunner til å boikotte et land, eller unnlate å fremme handel med et land, men Colombia befinner seg etter vår mening overhodet ikke i en slik situasjon.

EUs nye utenrikstjeneste kan, som utenriksministeren sier, gi oss utfordringer, ikke minst fordi denne tjenesten aktivt vil drive næringsfremme av EUs bedrifter. Hvordan møter vi dette? Hvordan innretter vi vår utenrikstjeneste

og Innovasjon Norges utenlandskontorer? I disse dager går beskjeden ut om at Norge vil nedlegge Innovasjon Norges kontor i Dubai, for å nevne et eksempel. Andre stillinger knyttet til Innovasjon Norge ved flere ambassader legges også ned. Svarer disse reduksjonene til utfordringene for norske bedrifter i et globalisert marked? Jeg vet at utenriksministeren er opptatt av en utenrikstjeneste som er relevant, og hele tiden ser på behovet for å oppskalere eller nedskalere i forhold til rådende utfordringer. Men i lys av de endringer som kommer i EU, og det budsjettpress som er på Innovasjon Norge, kan det være behov for å gå noen ekstra runder for å sikre Norge tilstedeværelse i viktige markeder.

Det er jo heller ikke slik at ethvert historisk engasjement fortjener en fortsettelse. Et eksempel er vår tilstedeværelse på Sri Lanka. Statsråd Solheim skal visst besøke landet i nær fremtid. De rapporter jeg ser, tyder på at Norge ikke er velkommen til å spille noen som helst rolle i landet. Dette kan sikkert løses med noen sjenerøse overføringer av penger, men det kan vel ikke være slik at det er så mye prestisje knyttet til vårt engasjement på Sri Lanka at vi ikke makter å pakke sammen og si at nok er nok?

Utenriksministeren trakk frem «forandringer» som et ord som beskriver mye av det som nå skjer. Også på vårt kontinent skjer det forandringer, mye på grunn av en alvorlig finansiell krise. Når land eller grupper av land havner i en krise, presses man til å tenke nytt og mer effektivt enn tidligere. Derfor kan krisen som mange medlemsland i EU opplever, faktisk føre til at samarbeidet på visse områder blir lettere; det blir en nødvendighet for å klare seg gjennom stormen. Utfordringen for Norge, som ikke er i samme pressede situasjon, blir å matche dette.

EUs nye utenrikstjeneste har vært nevnt, men det vil også være andre områder hvor det skjer endringer som vil utfordre oss. Derfor må vi hele tiden være villige til å omstille oss for å sikre våre interesser. Norges oppgave nå er å sikre konkurransekraften på lik linje med en rekke land som har gjort smertefulle tiltak for å slanke offentlig sektor og modernisere seg selv, mens vi har vært så altfor opptatte av å være selvtilfredse og beskrive Norge som en øy av stabilitet i en urolig verden.

Bård Vegar Solhjell (SV) [10:33:57]: Først vil eg takke utanriksministeren for ei svært god utgreiing som eg synest var veldig perspektivrik – ikkje minst har ein verkeleg teke inn over seg to endringar. Den eine er at kontakten over Stillehavet antakeleg kjem til å prege verda meir enn kontakten over Atlanterhavet i tiåra framover, og kva det betyr for Noreg, og den andre er at ein ikkje berre støtte seg til eit litt forelda bilete, som vi har lett for alle saman, nemleg at verda beveger seg i ei liberaldemokratisk retning, men at det snarare finst eit sett av samfunnsmodellar som vert nysta saman, der mange ulike har vekstvilkår i ulike periodar.

Eg vil bruke mykje av innlegget mitt til å reflektere litt rundt situasjonen i Egypt. Eg sat og såg på BBC World den kvelden Mubarak gjekk av, og såg på feiringane. Eg fekk litt déjà vu-kjensle til den hausten då eg sjølv fylte 18 år – hausten 1989 – og revolusjonen i Aust-Europa. Det

var fantastiske bilete, opplever eg. Det er interessant å sjå på nokre trekk: for det første kombinasjonen av ekstreme forskjellar – ein liten elite og enorm fattigdom blant folk flest – og den veldige krafta som demokrati, yringsfridom og andre fridomar har. Det har krut i seg i kvar situasjon. Lat oss hugse at i tillegg til denne krafta i demokratiet i Egypt, er Egypt eit land med enorm fattigdom, men samtidig eit av landa med størst kapitalflukt i Afrika – med ein liten elite som har flytta ut store pengar, og som har hatt enorme ressursar. Den kombinasjonen har nok vore heilt sentral i å utløyse det som har skjedd både i Tunisia og i Egypt.

Så meiner eg at det har vore interessant å sjå den rolla openbert mange kvinner har spilt i demokratiprosessen i Egypt – som aktive deltakarar, som leiarar og som talspersonar. Det er noko eg synest vi kanskje skulle ha eit endå sterkare fokus på i politikken her. Det kan fort verte den aller største utfordringa i den prosessen Egypt no skal inn i – om kvinners rettar vert like viktige som andre demokratiske rettar i landet.

Så det er å håpe at vi no kan få ei utvikling i demokratisk retning i Egypt, i Tunisia og i andre land i regionen, men det er vanskeleg å spekulere i kva som vil skje. Men eg føler at det gir grunnlag for å ta opp nokre andre interessante spørsmål, for det første det eg vil kalle Vestens ofte uklare moral i møte med den typen prosessar. Det var jo ikkje slik at USA og alle andre frå starten av kasta seg over med eintydig støtte til demokratirørsla i Egypt – i motsetning til demokratirørsla i Iran, som dei kasta seg over med eintydig støtte. Dette viser nok òg litt av, i alle fall enkelte, vestlege lands problem. Utanrikskomiteen var nettopp i Midtausten, og noko av det som der vart tydeleg, var kva for problem mange års feilslått politikk i fleire variantar har ført til overfor Irak. Først støttar ein opp om Irak som eit bolverk mot Iran. Så går ein til krig mot Irak, og no sit ein tilbake med ein situasjon der Irans innverknad i Irak truleg er sterkare enn han har vore på mange tiår, noko som fort kan slå tilbake igjen på USA og andre land.

Så føler eg at denne situasjonen òg viser oss at stabilitet – som vi ofte brukar som eit credo om ein region eller eit land der det er ro – truleg er ein skjør og dårleg ven i møte med det utanriksministeren sjølv skildrar som «forandringenes tid». For det første er «stabilitet» i løpet av få augeblikkar, eller på få veker, forandra til den største forandringa vi har sett på lenge. Men for det andre synest eg òg det er interessant å sjå at omgrepet «revolusjon» og dei endringane vi har sett, forandrar innhald over tid.

Eg har sjølv opplevd to revolusjonar i vår nærleik i mi vaksne tid. Det er den frededelege og demokratiske revolusjonen i Aust-Europa, og den frededelege og demokratiske revolusjonen i Egypt. Eg trur det på ein heilt annan måte kan gi «forandring», folkeleg demokratisk forandring, eit godt rykte. Det utfordrar oss på om det verkeleg er stabilitet som er det beste for utviklinga av ein region, for ei løysing av Israels okkupasjon av Palestina og for andre spørsmål, eller om vi bør vere tøffare med å utfordre oss sjølve og søkje støtte til dei kreftene som politisk og økonomisk søkjer forandring, f.eks. i Egypt og i andre arabiske land.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:39:14]: En av de store hendelsene i fjor for den jevne nordmann var vulkanutbruddet på Island, som berørte mange. I 1783 og 1784 var det også et veldig stort vulkanutbrudd på Island, et vulkanutbrudd som medførte at sommeren 1784 ikke kom, og man fikk uår i avlinger rundt omkring i hele Europa. I etterkant av 1784 var det flere kalde vintre, og det ble uår etter uår. Det ble folkelig oppstand, og vi fikk den franske revolusjonen i 1789. Høye matvarepriser brukes som en av forklaringene på at nettopp den franske revolusjonen kom.

I vinter har vi igjen sett betydningen av matvareprisene. Alltid når det er revolusjoner, har det sammensatte årsaker. Men en av årsakene til at det tippet over nå – som også utenriksministeren var inne på i sin redegjørelse når det gjaldt både Tunisia og Egypt – var at veldig mange der bruker nesten hele sin inntekt på mat. Når man ser at matvareprisene øker, blir det sosial uro, og i disse tilfellene også revolusjon.

Siden FN begynte å lage matprisindekser i 1990, er vi nå på det høyeste nivået noensinne – høyere enn under den krisen vi hadde i 2008. Da ble det uro i Haiti. Nå ser vi uro flere steder, i det siste i Nord-Afrika. Mange steder i verden bruker folk 50–80 pst., eller nesten 100 pst., av alt det de tjener, på mat. Omtrent hvert sjette menneske på jorda kjemper hver eneste dag for å klare å få nok brød. Ifølge FN dør det et barn hvert sjette sekund på grunn av underernæring.

I 2010 var vi litt i overkant av 6,5 milliarder mennesker på jorda. I 2050 skal vi ifølge FN være 9,2 milliarder mennesker på jorda. Ifølge FN trenger vi 70 pst. mer matproduksjon i 2050 enn det vi har i dag. Samtidig ser vi at på grunn av klimaendringer blir det i flere og flere områder umulig å dyrke mat. I andre deler av verden bygges matjord ned, altså får vi mindre dyrket mark og færre steder der det er dyrkbart. Vi skal bli flere folk; og matprisene er historisk høye i dag.

Dette påvirker internasjonal politikk i veldig, veldig stor grad. Det er på tide vi i en norsk utenriksdebatt begynner å diskutere mat og matpolitikk, for det er så mange mennesker det angår. Nesten en sjettedel av menneskeheten har per dags dato for lite. Det skaper folkevandring, det skaper ustabilitet, og det er allerede sult.

Derfor forundrer det meg litt at Fremskrittspartiet i dag igjen tar til orde for en ukritisk frihandel med mat, når en ser hvilke konsekvenser det har at man ikke har en nasjonal matpolitikk og stabilitet i matvareprisene. Det er underlig sett i lys av den siste månedens revolusjoner at man ikke ser sammenhengen mellom matpris og politisk ustabilitet. Da er det tre punkter som er spesielt viktige:

- Ethvert land må ha både rett og plikt til egen matproduksjon, for det er det viktigste ethvert land kan sørge for til sin egen befolkning. Da kan vi ikke nå gå inn i en ny WTO-runde der man fortsatt har en blind tro på frihandel og ikke ser betydningen av å ha stabilitet på matvaresituasjonen.
- Internasjonalt har man de siste årene hatt en nedbygging av landbruksbistanden. Det må nå snu. Noe av det viktigste i Cancún var kravet fra utviklingslan-

dene om klimatilpasning. Hva er klimatilpasning? Jo, det er klimatilpasning av landbruk, slik at folk som blir berørt av klimaendringer, og land som blir berørt av klimaendringer, kan klare å ha et landbruk som brødfør egen befolkning. Vi må komme mer inn på landbruksbistand. Vi må følge opp det som skjedde i Cancún, og øke støtten til klimatilpasning.

- Jeg mener det er veldig viktig å se på tiltak som stabiliserer matvareprisene i verden. I 2008 så vi en veldig boom på noen varer. Det siste året har prisen på hvete økt med 80 pst., altså har prisen på brød til folk økt veldig. Jeg mener at man igjen må gå en runde, også Norge, med forhåndslagring av korn for å skape stabilitet. Hadde mange land gjort det – som f.eks. USA gjør – ville det ha blitt mer stabilitet i matvareprisene, og det har direkte innvirkning på det enkelte individ.

FNs tusenårsmaal nr. 1 er å halvere antallet som sulter innen 2015. Med den utviklingen vi har nå, kommer antallet som sulter, til å gå opp. Det kan vi ikke sitte og se på. Det skaper ustabilitet, det er umoralsk, og vi må utforme en ny politisk retning.

Kjell Arvid Svendsen (KrF) [10:44:23]: Jeg er heldig som får lov til å komme og være med på debatten etter utenriksministerens redegjørelse. Det har jeg vært før, uten å ha vært med på selve redegjørelsen.

Siden utenriksministeren ga sin redegjørelse sist torsdag, har vi vært vitne til en revolusjon i Midtøstens største arabiske land. Som flere andre har sagt, har President Mubarak gått av. Hæren har fått makt i en periode, mens ny grunnlov skal lages og frie valg forberedes i Egypt. Vi kan være vitne til et historisk tidsskifte i Midtøsten.

Ett bilde har brent seg fast på min netthinne – mange muslimske demonstranter som bøyde seg i bønn på Tahrirplassen i Kairo, mens kristne ungdommer sto hånd i hånd og dannet en beskyttende ring rundt dem. De sto sammen om frihetskampen. Måtte dette fellesskapet også borge for at millioner av kristne i Egypt nå får sine menneskerettigheter på linje med andre. De må ikke glemmes når frihetsverdiene skal konkretiseres i en fungerende rettsstat og et sant demokrati.

I løpet av måneden har to autoritære arabiske regimer falt – først i Tunisia, så i Egypt. Nok en gang skjedde noe ekspertene ikke forutså. Det minner om 1989, da kommunistdiktaturene i Øst-Europa raknet. Vi kan mene at diktaturene ikke kan vare evig, men vi vet ikke når de faller. Tyranner kan med brutale maktmidler lenge demme opp for folkeviljen, men plutselig brister demningen. Da faller regimene sammen som murhus uten armering, når det folkelige jordskjelvet rammer dem.

I Kristelig Folkeparti har vi lenge fulgt utviklingen i Midtøsten med kritiske øyne. Autoritære og korrupte regimer, manglende demokrati og ytringsfrihet, overgrep mot trosfriheten og andre menneskerettigheter, liten satsing på utdanning, især for kvinner, og altfor svak økonomisk vekst har ført regionen inn i en historisk bakevje.

Kontrasten er stor til lille Israel. Som en demokratisk øy i et hav av arabiske diktaturer har denne ministaten

vist at økonomisk og sosial utvikling er mulig i et karig landskap. Israel preges av kraftig økonomisk vekst, banebrytende teknologiske nyvinninger og et vedvarende demokrati. Det samme unner vi alle Midtøstens folk.

Men vi kan ikke ta utfallet for gitt. Det kan gå som den gang den persiske sjahens regime falt, bare for å bli erstattet av ayatollaenes skrekke regime. En slik ulykke unner vi ikke den arabiske verden. En annen fare er at islamistiske ekstremister vil prøve å oppheve de fredsavtalene som Israel i dag har med Egypt og Jordan. Disse fredsavtalene har lenge vært stabiliserende pilarer i et konfliktylt Midtøsten. Men i Hamas, Hizbollah og Egypts muslimske brorskap finnes de som vil fjerne disse fredsbærende bjelker.

I Kristelig Folkepartis ser vi på revolusjonen i Egypt som et tegn i tiden til Israel og palestinerne. Både hensynet til Israels sikkerhet og palestineres rettigheter taler for at begge parter nå må ta de smertefulle kompromisser som kreves for å få til en fredsløsning. De må forplikte seg til fredelig sameksistens, gjensidig anerkjennelse og samarbeid i stedet for ødeleggende konflikt. Men da trenger de støtte til en fredsavtale fra arabiske naboland og ingen hatpropaganda og antisemittisk agitasjon fra terrororganisasjonen Hamas eller andre uforsonlige grupperinger som ikke vil innrømme Israel noen rett til eksistens, eller palestinerne noen rett til en framtid med selvstyre.

For meg står det klart at denne utenriksdebatten finner sted i en tid for forandringer i det større Midtøsten. En rekke land trenger grunnleggende reformer. Sudan står ved et spesielt veiskille. Der ga folkeavstemningen i sør et overveldende flertall på nær 99 pst. for løsrivelse og dannelse av en selvstendig stat i Sør-Sudan. Året 2011 vil bli historisk. Det internasjonale samfunnet må se sitt ansvar og bidra til at delingen av Sudan kan skje på fredelig vis og bidra til at den nye staten får en god start. Også Norge må vise handlekraft nå. Kristelig Folkeparti etterlyser et raskt initiativ fra regjeringen når det gjelder denne utfordringen. Det haster. USA bidrar nå sterkt, men også europeiske land må ta ansvar.

Norge har helt spesielle bistandsbånd til Sør-Sudan og inngang hos myndighetene både i nord og sør. Det vil være en historisk forsømmelse om vi ikke gir et kraftfullt bidrag til fredelig statsdeling og nasjonsbygging i Sudan i dette skjebneåret. Handler vi ikke raskt nok, svikter vi en historisk sjanse.

Trine Skei Grande (V) [10:49:50]: Det å ha en bred utenrikspolitisk redegjørelse for Venstres synspunkt er vanskelig på fem minutter. Jeg må i og for seg si at utenriksministerens analyse var god, og at han tar opp mye som vi også er enige om. Men i de fem minuttene man har, må man fokusere på mye av det man også er uenig om. Jeg vil si at utenriksministerens analyse er en god analyse, og det er godt diplomatisk håndverk. Men jeg synes av og til at utenriksministeren opptrer noe holdningsløst. Jeg skal komme tilbake til det.

Jeg har lyst til å begynne med det alle har begynt med – det fantastiske som faktisk har skjedd i Egypt – fra redegjørelsen ble holdt til nå, har vi opplevd at en dikta-

tor har gått. Jeg synes det er viktig at vi, ikke bare som stat, men også vi som har søsterpartier i Egypt, bør bistå i demokratibyggingen og den jobben de nå har foran seg.

Fredag 11. februar kommer til å bli en viktig dag i Egypts historie – en viktig dag for alle arabiske land. Det er fantastisk at dette skjedde så fredelig som det gjorde. Det viser at nå beveger arabiske land seg et skritt mot demokrati. Det viser også at de som trodde at brorskapet skulle vinne den første kampen, og at man hadde Iran som ideal, kan se på demokratikampen som nå begynner i Iran som følge av dette, som et tegn på at det hadde de ikke.

Jeg har lyst til å snakke om det samme som Bård Vegar Solhjell tok opp, nemlig at vi ofte har opptrådt med doble standarder overfor disse landene. Vi har snakket pent om demokrati, men akseptert diktatorenes makt. Jeg synes det er viktig at Norge ut fra vår posisjon kan ha en utenrikspolitikk som sterkt formidler verdier både knyttet til menneskerettigheter og til demokrati, og at de grunnleggende menneskerettighetene faktisk gjelder overalt. Da synes jeg det er rart å ha en utenriksminister som berømmer en militærdiktator, som kaller ham en myndig leder, berømmer hans fredsinnsetts og bemerker at han vant en overbevisende valgseier sist. Jeg mener at vi skal stå opp for demokratiske menneskerettigheter – det samme demokratiet og de samme menneskerettighetene, samme hvor det trengs. Jeg mener at mye av den konflikten som har oppstått mellom arabiske land og Vesten, faktisk har sin base i at vi har opptrådt med doble standarder: Demokratiet er mye verdt ett sted, men ikke så mye verdt så lenge vi trodde vi hadde diktatorene på vår side.

Det samme mener jeg gjelder vår store nabo i øst, nemlig Russland. Et medlem i mitt søsterparti i Russland sa at «demokrati» er et så edelt ord at det bør aldri ha noe ord foran seg. Det å kalle noe for et «russisk» demokrati er det samme som å sette «elektrisk» foran «stol». «Demokrati» er et ord som skal stå for seg selv. Demokratiet skal ha noen universelle verdier, og vi bør kjempe for at de som står for de verdiene, får all vår støtte.

Derfor er jeg glad for at utenriksministeren løftet Hviterussland, Europas siste diktatur, i sin redegjørelse, men de uttalelsene utenriksministeren hadde, må også forplikte og bidra til handling. Vi bør bidra med studentasyl til de studentene som nå blir kastet ut på grunn av sin kamp for demokrati, og vi bør presse Russland til å stå på for dette landet. Så vidt jeg vet – utenriksministeren må gjerne avkrefte det; det blir jeg glad for – har Norge så sent som i januar vært i forhandlinger om bedre handelsavtaler mellom Hviterussland og Norge, noe som EU har sagt et klart nei til.

Det er faktisk sånn at verden er i bevegelse i en mer liberal retning. Det er stadig flere som kan stemme ved frie valg, det er stadig flere som vokser opp under en fri markedsøkonomi, og vi er på riktig vei i en historisk utvikling. Om det er sosialistiske diktaturer eller militære diktaturer som faller, som vi opplevde både i 1989 og nå, i 2011, er det likevel totalitære regimer. Og da skal vi være på den riktige siden. Vi skal være de som formidler verdier knyttet til menneskerettigheter og demokrati. Vi skal ikke være de som

analyserer, men vi skal faktisk være de som står for noe.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [10:54:56]: Takk for mange gode innlegg og perspektiver. Jeg skal forsøke å komme inn på en del av det som har vært tatt opp til nå i debatten.

For det første, når det gjelder Egypt, tror jeg vi alle er enige om holdningene til det historiske som har skjedd. Aftenposten hadde en førsteside på lørdag hvor det sto: «Nå venter friheten.» Det er et håp mer enn et postulat, vil jeg si. Veldig mye usikkerhet ligger foran Egypt, og vi må nå finne den rette veien for hvordan vi kan støtte, slik at demokratiske krefter, liberale krefter og folkets røst kan komme til uttrykk. Situasjonen er jo den at en general uten uniform er nå erstattet av en generalstab i uniform, som har opphevet grunnloven, som har oppløst nasjonalforsamlingen og som har videreført unntakstilstanden. Det er et krevende utgangspunkt for veien videre.

Vi legger vekt på at Norge, sammen med andre land, skal bidra på best mulig måte – men legg merke til én av de unge demonstrantene på plassen som sa at de klarte dette selv. Det var et sterkt budskap om betydningen av at egypterne eier sin egen fremtid og sin egen revolusjon.

Norge vil i dagene som kommer, kartlegge denne utviklingen og muligheten for handlingsrom for norsk støtte i Egypt. Det kan bety at vi styrker ambassaden i en tid framover. Vi ønsker systematisk å vurdere kontakten med sentrale aktører i Egypt, regionalt og internasjonalt, og vurdere hvordan vi kan bruke norske ressurser. Vi vil videreutvikle og øke demokratistøtten gjennom eksisterende lokale, regionale og internasjonale nettverk og samarbeidspartnere. Vi må fokusere på områder der vi har særlige forutsetninger for å bidra. Slike områder kan være støtte til menneskerettighetsorganisasjoner, sivile samfunn, valgobservasjon, styrking av frie medier, kulturstøtte og annen relevant kunnskapsutvikling i tråd med egypternes behov. Det kommer til å være vår linje fremover, og vi går i gang med det arbeidet nå.

Det var et spørsmål om Etiopia. Ja, det er et land med store mangler på menneskerettighetsområdet, og et parti som vinner med 99 pst. av stemmene, sier noe om hvordan demokratiet er i praksis. Etiopia er ett av de landene som har kommet lengst i nå FNs tusenårs mål, som har høy økonomisk vekst og er en viktig regional makt. Etiopias leder har også en tung stemme innenfor Den afrikanske union på vegne av Afrika i mange sammenhenger. Vi må også her balansere klare budskap om demokrati, menneskerettigheter, utvikling og samtidig forholde oss til Etiopia som en afrikansk og internasjonal aktør. Det er en balansegang. Det vedgår jeg, men det er regjeringen klar over og opptatt av.

Representanten Høglund var opptatt av mange ting. Han mener at jeg ikke har flyttet norsk utenrikspolitikk nevneverdig, selv om det fremmes god retorikk. Det kunne jo tolkes som en kompliment fra Fremskrittspartiets side sett fra mitt perspektiv – jeg opplever at vi har bred støtte for den utenrikspolitiske kursen som vi har debattert ved mange anledninger. Men på ett område sier han noe jeg

vil kommentere, nemlig at NATO viser manglende interesse for utviklingen i nord. Jeg vet ikke om han bruker Aftenpostens metode med å søke ordvalg på WikiLeaks, og finner ut at «Arktis» og «høye nord» er nevnt sjelden. Til det vil jeg kommentere det samme som jeg har skrevet i Aftenposten om det i dag, nemlig at det aldri har vært Norges mål å rope ulv om nordområdene i NATO. Fire av fem kyststater rundt Arktis er NATO-medlemmer. Fem av åtte medlemmer i Arktisk Råd er NATO-medlemmer. Vårt nordområdediplomati retter seg i hovedsak mot hovedstedene til en lange rekke partnere som viser økende interesse for Arktis og nordområdene, Arktisk Råd og samarbeidet som skjer der. Jeg har to ganger orientert om utviklingen i nord i NATOs råd, og det har jeg gjort på en måte som ikke er ment å bringe alarmbudskap, men å øke kunnskap og informasjon.

Til representanten Svendsen kan jeg si at vi arbeider aktivt med Sudan, i nært samarbeid med resten av troikaen og ikke minst Den afrikanske union, som må være ledende på dette felt.

Overfor representanten Skei Grande kan jeg også bare bekrefte at vi sterkt skal formidle demokrati og menneskerettigheter. Jeg tror det er slik også Norge kjennes igjen, enten det er overfor Hviterussland eller andre stater som vår nabo Russland. Vi forhandler ikke om en handelsavtale med Hviterussland. Vårt mål er å få en handelsavtale med Russland. Komplikasjonen er at Russland har inngått en tollunion med Hviterussland og Kasakhstan, så de er på et vis med på kjøpet. Men vårt fokus er Russland, som snart kan bli medlem av WTO.

Når det gjelder individklagespørsmålet, vil jeg bare si kort at vi ønsker flere avklaringer før vi tar stilling til Norges tilslutning. Det er ikke utelukket at vi kommer til å gjøre det, men når det gjelder både den økonomiske og sosiale konvensjonen og Barnekonvensjonen, mener vi det er grunn til å stille en del spørsmål om hva dette kommer til å bety i form av vår deltakelse i internasjonalt samarbeid og forpliktelse for norske folkevalgte organisasjoner. Men vi er en pådriver for barns rettigheter. Vi har inkorporert Barnekonvensjonen, vi støtter opp om barns rettigheter i internasjonalt samarbeid, og vi fortsetter med det.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Morten Høglund (FrP) [11:00:11]: En norsk skipsreder er ute i media i dag og ber om resolutt handling overfor piratene. Jeg skal ikke be utenriksministeren om den samme type behandling som han gjør, men det er jo ut fra en erkjennelse av at vi har et stort problem i forhold til piratvirksomhet, ikke minst i den del av verden. Hvordan ser utenriksministeren for seg at vi kan få et avtaleverk, en håndtering av piratene, som gjør at de ikke blir gjengangere i piratvirksomheten, men at vi på en eller annen måte får en avslutning på dette? Piratvirksomhet har dessverre eksistert nesten til alle tider, men man har klart å håndtere det og avslutte det andre steder. Kan vi få til en slik avslutning i Adenbukta?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:01:06]:

Problemet er jo at det ikke bare handler om Adenbukta, det handler om hele det enorme indiske hav. Så dette er en utfordring som jeg tror verdenssamfunnet egentlig aldri har sett før på dette området.

Vi skal delta aktivt i å forsøke å bringe bitene sammen til en strategi som kan avslutte dette problemet. Symptomet er på havet, årsaken er på land i den sammenbrutte staten Somalia. Vi har hatt en norsk statssekretær på reise siste uke til landene i regionen, nabostatene, de som konfronteres med dette direkte, for å få deres erfaringer på straffeforfølgelse, for å unngå straffrihet, for å få en felles linje i spørsmålet om bevæpning, militært nærvær. Min statssekretær Espen Barth Eide reiser på ny til Nairobi i dag for å følge opp samtaler i samme spor. Norge har hatt militært nærvær i regionen og kan komme til å få det igjen. Vi er aktive for å få utviklet det regelverket som skal til for straffeforfølgelse, ikke straffrihet, og vi bidrar på flere måter for å forsøke å løse opp i dette veldig kompliserte spørsmålet, som er Somalia og Somalias fremtid.

Karin S. Woldseth (FrP) [11:02:22]: Jeg hørte nå i innlegget til utenriksministeren at han kom med en slags forklaring på hvorfor vi er litt avventende til det internasjonale klageorganet for barn.

Jeg synes dette på en måte ikke er godt nok, for Norge har alltid vært fremst på banen når det gjelder å kjempe for barns rettigheter. Vi har, helt riktig som utenriksministeren sa, implementert Barnekonvensjonen i våre lover. Den har faktisk forrang. Derfor vil jeg spørre utenriksministeren: Hva er det som er det egentlige motivet for å være avventende til dette organet?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:03:10]: Det egentlige motivet er det jeg egentlig sier. La meg gjenta det – det har jeg gjort det i andre debatter også: Flere av bestemmelsene i disse konvensjonene er vide, formålspregede og kan gjennomføres på ulike måter og med ulike virkemidler. En slik klageordning vil kunne legge føringer for Norges gjennomføring av Barnekonvensjonen og andre konvensjoner som berører denne forsamlingens handlefrihet. Maktutredningen pekte på at en del av rettsliggjøringen, nye internasjonale organer som ikke er domstoler, men paneler, får føringer for det demokratiske handlingsrommet i Norge. Dette er spørsmål vi tar på alvor. Men jeg vil avvise at Norge ikke er en pådriver for barns rettigheter. Vi har ikke konkludert om vi vil slutte oss til disse ordningene, men vi vil gjerne se hvordan de utformes, før vi tar den endelige stilling.

Vi har nå en juridisk gjennomgang av konsekvenser av en eventuell tilslutning til ØSK-protokollen, som er en langt mer omfattende protokoll. Så vil vi ta stilling til spørsmålet om norsk tiltredelse når en slik vurdering foreligger. Vi får sikkert god anledning til å debattere dette både her og andre steder i samfunnsdebatten.

M a r i t N y b a k k hadde her overtatt presidentplassen.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [11:04:24]: Jeg vil fortsette der forrige replikant slapp.

Det er jo sånn at vi i forhold til Barnekonvensjonen og dens tilhørende protokoller allerede har gitt fra oss en del av myndigheten som ellers ligger i denne sal, ved at vi har gitt protokollen og Barnekonvensjonen forrang i tilfelle motstrid til norsk lov. Det vil altså si at vi ikke kan bestemme hva som helst i denne sal. Vi kan bestemme det som ligger innenfor rammene av konvensjonen, innenfor rammene av protokollen.

Når utenriksministeren i sitt innlegg sier at han trenger «avklaringer», og i sitt svar til representanten Woldseth sier at vi vil se hvordan klageretten «utformes», er mitt spørsmål enda mer åpenbart enn det jeg trodde da jeg først tenkte på det, nemlig: Hvorfor deltar ikke Norge i arbeidsgruppens diskusjoner om klagerettens innhold? Hvorfor forholder vi oss tause?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:05:19]: Bare for å si litt om hvilke spørsmål dette reiser, og hva det kan få av føringer: Det er riktig at dette er inkorporert i norsk lov. Det er et meget sterkt tiltak. Ikke mange land har gjort det. Det gir en veldig sterk føring. Men, som sagt, mange av disse konvensjonene har veldig vide formuleringer, formålsformuleringer, der spørsmålet om et klagepanel kan reise spørsmål om panel utenfor Norge blir satt til å tolke vurderinger av hvilke føringer det får av politiske og budsjettmessige konsekvenser for vedtak vi skal treffe – en ganske ny type mekanisme. Dette er ting vi mener vi må belyse nærmere.

Det er ikke riktig at vi ikke gir uttrykk for vårt syn på dette, men vi er altså ikke en pådriver for gjennomføring av ordningen slik den nå artikulere seg. Vi er ikke alene om det. Mange av våre naboland stiller også den type spørsmål. Vi motsetter oss ikke at land vil slutte seg til en slik klageordning når den utvikles, men vi vil se nærmere på hvordan den blir utviklet, før vi tar stilling for Norges del.

Ivar Kristiansen (H) [11:06:23]: Jeg synes utenriksministeren var meget uklar i sin besvarelse til representanten Morten Høglund om hva regjeringen akter å foreta seg i den helt akutte situasjonen i Adenbukta. Utenriksministeren ga uttrykk for at man «kan komme til» å gjøre noe. Det er en meget upresis formulering som ikke gir svar på de utfordringene som norske interesser, norsk personell, er utsatt for, og som herjer hele verdens handelsflåte.

Et helt korrekt sitat fra Jacob Stolt-Nielsen i Dagens Næringsliv er: «Dette er krig.» Høyre har stor forståelse for behovet for å bevæpne norske skip, ikke for å henrette folk, men som et preventivt tiltak. Når og hvordan vil regjeringen stille opp for norske interesser i Adenbukta?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:07:17]: Det var nyttig at Høyres representant avklarte sitt syn på henrettelser i Adenbukta. Det er flere sider av dette spørsmålet. Det ene er de brede tiltakene som må til på land, rettslig og internasjonalt samarbeid for å håndtere utfordringene som springer ut av Somalia. Det andre er deltakelse i militære operasjoner, hvor Norge har deltatt og kan komme

til å delta igjen. Det tredje er et regelverk for hvordan man eventuelt kan bevæpne skip. Det er altså et spørsmål som er av stor prinsipiell betydning. Vi kommer til å ta en beslutning om det om kort tid. Men jeg tror alle vil ha forståelse for at man trenger en grundig gjennomtenkning av grenseoppgang – konsekvenser av hva slags versjon av bevæpning/beskyttelse man velger for skipene. Det har også våre reiser i regionen nå bekreftet i forhold til nabolandene rundt. Det er en tro på at et sterkt væpnet potensial om bord i båtene er ensbetydende med økt sikkerhet. Det er ikke alltid slik. Man må treffe det på riktig måte, og det er det vi har til hensikt å gjøre når vi skal gi vårt råd i den sammenheng.

Hans Olav Syversen (KrF) [11:08:36]: Jeg noterte meg at utenriksministeren kunne forsikre at vårt engasjement i Sudan står fast, ikke minst etter at den nye staten forhåpentligvis proklameres. Jeg vil gjerne høre nærmere konkret om hva Norge har tenkt å bidra med, ikke minst i lys av det tidligere sterke engasjementet Norge har hatt.

Så har jeg lyst til å høre litt mer generelt: Det er mange observatører som mener at norsk utenrikspolitikk går fra å være mer verdibasert til å bli mer interessebasert. Hva er utenriksministerens kommentar til det?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:09:17]: Det var mye på 1 minutt.

Interessebasert: Ja. Jeg mener vi hadde en grundig debatt om dette i forbindelse med St.meld. nr. 15 for 2008–2009 i forrige periode. Vi skal legge norske interesser til grunn og se hvor Norge kan gjøre en forskjell. Det ligger et sterkt verdigrunnlag til grunn for hvordan vi vurderer våre interesser – måten til å påvirke og måten til å delta på. Så jeg står inne for at norske interesser har en større føring på hvordan vi vurderer norsk utenrikspolitikk og valg.

Når det gjelder Sudan, har vi arbeidet aktivt siden 2005 for å følge opp vårt ansvar. Det nye – i sterkere grad nå – er jo at Afrika selv tar en føring. Den afrikanske union er i front. Tidligere president Mbeki leder et panel som skal følge opp utviklingen i Sudan. Det er viktig og riktig at Afrika er i føring. Samtidig er troikaen, som Norge, USA og Storbritannia er en del av, en viktig pådriver for å følge opp fredsavtalen, også etter folkeavstemningen. Norge er en del av det. Vi arbeider nå med oppfølgingsmekanismer for å støtte den nye staten, også for å støtte utviklingen i nord. Det er kanskje særlig områdene energi, oljefordeling og inntektsfordeling der Norge har ekspertise og kompetanse som partene etterspør. Så et bredt nettverk og tilstedeværelse i disse områdene hvor vi har noe å bidra med, er der Norge satser og gjør en forskjell.

Trine Skei Grande (V) [11:10:32]: Jeg har lyst til å følge opp det som alle damene har snakket om i denne replikkvekslinga, nemlig Barnekonvensjonen. Er det ikke sånn – må jeg få spørre utenriksministeren om – at det som kommer i konflikt her, er Barnekonvensjonen og den strenge asylpolitikken man har lagt seg på, spesielt overfor enslige mindreårige og i forbindelse med familiegjen-

forening? Barn blir nektet å vokse opp med sine foreldre fordi man skal håndheve en streng asyl- og flyktningpolitikk. Betyr ikke det at man her er villig til å ofre Barnekonvensjonen og nekte å inngå de forpliktelsene man har, fordi man har lyst til å være streng, man har lyst til ligner på Fremskrittspartiet, og man statuerer gjerne et eksempel med barn fordi man skal ha en streng politikk?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:11:19]: Dette er så grove beskyldninger at jeg bare vil avvise dem veldig direkte – at vi ofrer barn for å oppnå et annet politikkområde. Som representanten Eriksen Søreide var inne på – og jeg bekreftet – er Barnekonvensjonen inkorporert i norsk lov, slik at alle i Norge kan gå til norsk lov og hente ut de rettighetene som er i Barnekonvensjonen. Norsk asylpolitikk føres i tråd med internasjonalt regelverk, med norsk regelverk, og kan bestå de testene. At det er veldig opprørende og brutale menneskeskjebner knyttet til asylspørsmål – i alle aldre, men særlig for barn – kan jeg bekrefte og stå inne for. Det er noe Norge møter og andre land møter, og det er en del av en internasjonal trend som vi kommer til å leve med i mange, mange år fremover. Men Norge skal møte den med å respektere sine internasjonale forpliktelser og sine nasjonale forpliktelser. Når det gjelder barn, er det faktisk samme side av samme sak, fordi vi har inkorporert konvensjonen i norsk lovverk.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Laila Gustavsen (A) [11:12:32]: Verden er ikke hva den en gang var, men samtidig har heller aldri verden vært hva den en gang var. Hele Nord-Afrika er i gang med det som kan kalles for starten på en revolusjon, og ingen av oss er upåvirket av det som skjer. Sterke bilder har rullet over tv-skjermen fra land etter land i snart tre uker. Vi har sett unge mennesker som ikke lenger finner seg i å miste demokratiske rettigheter. Vi har sett arbeidsledig ungdom som i fortvilelse går ut i gatene og protesterer mot et samfunn der eliten får mer og mer makt, og folk får mindre og mindre å si. De har protestert mot høye matpriser og mot manglende frihet.

Men jeg er veldig glad for nøkternheten i beskrivelsen av hva som foregår, som vår utenriksminister har hatt her i dag, for det er for enkelt å si at valget nå står mellom diktatur og demokrati. Store deler av Midtøsten har nemlig ingen demokratisk tradisjon. Den må bygges stein på stein, akkurat som det norske demokratiet har blitt bygd stein på stein. Hvor lenge overgangen til det nye varer, kan ingen av oss si. Vi kan heller ikke si hva det er som kommer i etterkant. Men det vi vet, er at 40 pst. av Egypts befolkning lever på under 2 dollar per dag. Det vi vet, er at arbeidsledigheten og de høye matvareprisene ikke ble med i Mubaraks helikopter da han dro. Det er problemer som Egypt må håndtere framover. Så la oss håpe at demokratiet vinner i Egypt, i Tunisia og i de andre landene der vi nå ser at folk demonstrerer. La oss også være enige om det som utenriksminister Støre har vært veldig tydelig på, at hvis Norge kan spille en rolle, ja så stiller vi opp. Det arbeidet er i gang.

Jeg har lyst til å bruke litt tid på konflikten mellom Israel og Palestina. Etter Midtøsten-reisen som vi var på for et par uker siden, må jeg innrømme at jeg ble mer pessimist enn noen gang med tanke på å finne en løsning på konflikten. Partene står langt fra hverandre, det skjer ingen forhandlinger, og palestinerne er dessverre delt. Men – og det er et men – jeg håper at det som nå skjer i landene rundt, er med på å legge et ekstra press på partene, slik at de setter seg til forhandlingsbordet. Israel har, mener jeg, som det eneste demokratiet i denne regionen et ekstra ansvar. Men hvis vi skal få til en løsning, må en del ting skje. Det nytter ikke for partene å skyldes på Obama lenger. Det er faktisk partene som må sette seg til forhandlingsbordet og vise vilje til å forhandle.

På begge sider av grensene lider helt vanlige folk. I Gaza sitter det 20-åringer som aldri har vært utenfor gjerdene. De er innesperret. Vi fra komiteen fikk aldri komme inn i Gaza, så vi fikk aldri se hvordan de hadde det, men det rapporteres om vanskelige forhold, selvfølgelig. På komitéreisen kunne vi også høre om en 11 år gammel gutt som ble stoppet ved en grensekontroll i Jerusalem, og som rett og slett tisset på seg fordi han var livredd. Og hva skjer med en 11-åring som tisser på seg fordi han er redd i en grensekontroll? Jo, selvfølgelig, det er en stor overhengende fare for at han lett kan bli selvmordsbomber om ti år. Det tjener ingen, og aller minst Israel selv. Norge har en veldig viktig rolle som leder av giverlandsgruppen og i vår historie. Partene skal vite at når de er klare, er selvfølgelig også vi klare.

Det er lett å tenke at verden er på stø kurs på vei utenfor stupet. Det er vi heldigvis ikke. For det første finnes det ingen stup, og for det andre finnes det også en god del framskritt i verden. Jeg synes at vi i dag, når vi har denne debatten, skal la framskrittene som har vært innenfor humanitærrett og fattigdomsreduksjon i verden, være inspirasjon til å stå på videre og bidra til ytterligere framskritt. Ungdom i hele verden følger nå etter ungdommen i Egypt. I går kveld var det demonstranter i Jemen, Bahrain og Iran. Alt vi kan gjøre, er å be lederne i landene utvise klokskap og støtte demokratiske krefter. Det tjener også Norges interesser.

Norge har etter 2005 brukt mye tid på å bedre kontakten med det jeg kan kalle moderate land og krefter i verden. Det tjener Norges interesser, og det arbeidet er viktig i en verden som stadig endrer seg, raskt og fundamentalt.

Karin S. Woldseth (FrP) [11:17:57]: Jeg skal ikke snakke om Egypt.

Jeg lyttet med stor interesse til utenriksministerens redegjørelse på torsdag. Men tanken slo meg der jeg satt, at vi må befinne oss i to parallelle verdener, med mindre utenriksministeren i sin redegjørelse bevisst valgte å fokusere på alt som er positivt, og tone ned det som slett ikke er så bra, verken i Europa eller i resten av verden.

Utenrikspolitikken har vel som formål på hensiktsmessig vis å sørge for å sette Norge på kartet samt å tjene Norge på best mulig måte. Jeg tror ikke løsningen på det er at vi i størst mulig grad bidrar med penger for å sette Norge i et godt lys. Enda viktigere må det være at Norge

faktisk har noe å hente i den utenrikspolitikken som drives. Derfor er det unektelig litt nedslående når utenriksministeren snakker om hvor viktig Kina er for Norge. Vi skal ikke så veldig mange år tilbake før vi knapt nevnte Kina med et ord, og hvis vi gjorde det, var det for å snakke negativt om brudd på menneskerettigheter, som f.eks. ytringsfrihet. Nå har det hele snudd, og det blir sagt gang på gang hvor viktig Kina er for Norge. Jeg er helt enig i at Kina er viktig, dels fordi det har blitt en stormakt, men man snakker om økonomisk vekst og at man har løftet millioner ut av fattigdom, samtidig som man unnlater å si, som jeg hørte fra en representant fra UNDP, at de fattige i Kina er blitt mye fattigere, at minoriteter forfølges, at de som ikke er enige med den politiske ledelsen i Kina, blir arrestert, og at i mange av Kinas fabrikker sitter barn og produserer klær og utstyr som vi her i Norge får en mulighet til å kjøpe. Frihandel er bra for Norge – ja, for det åpner for et enormt marked i Kina, men kanskje bør vi også vise at vi har muskler nok til å sette krav til Kina om at varer som skal til Norge, ikke skal produseres av barnarbeidere eller kvinner og menn som er helt uten rettigheter.

Så utenriksministerens Kina er nok et helt annet Kina enn det jeg har erfaringer fra i min parallelle verden. Der utenriksministeren ser et Kina som har stor økonomisk vekst, og som hjelper europeiske og afrikanske land med å kjøpe opp deres gjeld og deres ressurser, ser jeg et Kina som strategisk plasserer seg over hele verden, og som ved å kjøpe opp ressurser faktisk på flere områder nå har monopol på mineraler som hele verden er avhengig av, f.eks. for å produsere computere.

Jeg mener ikke å svartmale, men jeg tror det er sunt å ha fokus på begge sider, eller på parallellen om du vil. Selvsagt finnes det Kina som utenriksministeren redegjør for, men bildet er noe mer nyansert, og at det hoppes bukk over den ene delen, finner jeg underlig, for å si det litt forsiktig – at verden og forholdene rundt i verden ikke er så ensidig bra, som det høres ut som.

Jeg har lyst til å snakke litt om FN når jeg først er i gang – FN som sliter med å gjennomføre reformer, som har en generalsekretær som er bortimot usynlig, og hvor effektiviteten og legitimiteten neppe har vært dårligere på mange, mange år. Utenriksministeren peker selv på at det oppstår andre sterke organisasjoner utenfor FN-systemet, som f.eks. vaksineprogrammet GAVI. På vår reise til Sverige og Stockholm sist torsdag og fredag fikk vi møte utenriksminister Bildt og bistandsminister Carlsson. De orienterte oss om utenrikspolitiske og bistandspolitiske spørsmål i Sverige. Det var én ting jeg bet meg merke i av det Gunilla Carlsson sa, nemlig at nå må FN reformeres på ordentlig, og ikke bare på papiret. «UN act as one», eller på norsk, ett FN, må bli noe mer enn bare et slagord for organisasjonen, ellers kan Verdensbanken bli den organisasjonen som får størst innflytelse i verden. FN må bli relevant og ta ansvar på landnivå, sa hun. Jeg er så enig. Vi er en av de viktigste bidragsyterne til FN. La oss stille krav om reform, ellers så synes jeg vi bør lukke pengesekken.

Peter Skovholt Gitmark (H) [11:22:47]: Det er for tidlig å si om 2011 blir det samme for Nord-Afrika og Midtøsten som 1989 var det for Øst-Europa. Vi følger demonstrantene, og vi følger utviklingen nøye. Det er mange tegn i tiden som viser at dette er muligheten befolkningen i Nord-Afrika og Midtøsten lenge har ventet på. Tunisia er kvitt en diktator som har sittet ved makten i en mannsalder, Egypt det samme. Nå er det omveltninger som vi aldri har sett maken til i regionen.

USA har støttet stabilitetslinjen i regionen i 60 år, men det har da gått på bekostning av demokratisk utvikling. Ordene tilhører Condoleezza Rice mens hun ennå var utenriksminister i USA. Det sier ikke så rent lite om en politikk som var forfeilet, når hun samtidig legger til at vi med politikken ikke har fått til noen av delene.

Jeg mener entydig at vår linje, som en liten nasjon, alltid skal være at vi søker å støtte demokratiske krefter, demokratiet, respekten for menneskerettigheter, og at ønsket om stabilitet aldri skal ha forrang i en sånn diskusjon. Det man nå ser i hele regionen, blant samtlige land, er jo at vi over lang tid har tonet opp betydningen av ekstremisme, mens det vi burde ha fokusert på, var de tre faktorene som har gjort at mennesker har kommet ut i gatene, nemlig økonomi, diktatur og vanstyre. La meg si når det gjelder vanstyre, at man har gått så langt at man har utviklet ganske fundamentale kleptokratier, hvor det har vært venner og familie som har blitt ustyrtelig rike på bekostning av resten av befolkningen.

Jeg tenkte jeg skulle ta et par prosenttall som kan være interessante og danne et bilde når det gjelder forståelsen av regionen, spesielt gjelder det prosentandel av befolkningen under 30 år. I Tunisia er 50 pst. av befolkningen under 30 år, mens i Jemen er 72 pst. av befolkningen under 30 år. Samtlige andre land ligger mellom disse. Det er en utfordring som er så fundamental, som er så betydningsfull, at dersom man ikke nå, når man har muligheten til å ta steget over i demokratiets rekker, klarer å levere økonomisk utvikling, ja, da kan vi få en backlash og ikke minst en ekstremistisk utvikling som igjen ville være betydelig. Hvis man da trekker inn arbeidsledighet for ungdom mellom 15 og 24 år, så rangeres det mellom Saudi-Arabia, som bare har 16,3 pst., og Algerie, som har 45 pst. ungdomsledighet.

Jeg er ikke i tvil om at disse tallene alene viser at de regimer som ennå ikke har fått store protester i sine gater, vil få det i løpet av forholdsvis kort tid, både ut fra de økonomiske indikatorene jeg nå viser til, og ikke minst ut fra den symboleffekten det har vært med Tunisia først og Egypt i etterkant. Dette har vært omveltninger som har vært drevet igjennom av landets egen befolkning. Vår jobb – og der er jeg på linje med de talerne som har vært før meg, inklusiv utenriksministeren – må være å spille dem enda litt bedre. Vår jobb må aldri være å ta den moralistiske innfallsvinkelen, at sånn må det være, men heve de verdier vi står for og kjemper for. Igjen vil jeg tilbake til et par talere som har vært inne på det jeg nærmest vil kalle en hyklersk tilnærming til det, at vi skal ha andre prinsipper knyttet til én region eller ett sted i verden enn det vi har selv. Det må vi aldri – og la meg understreke aldri – være med på.

Jeg må bare raskt innom Iran. Vi har nå fått rapporter både fra Al Jazeera og fra den amerikanske nyhetskanalen NBC mfl. om at demonstrantene igjen er ute i Irans gater, og ikke bare i Teheran. Det er svært viktig at Norge også viser at vi støtter demonstrantene, at vi står ved siden av dem som skriker etter demokrati. Irans befolkning fortjener både respekt for menneskerettigheter og for demokratiet.

La meg bare legge til aller sist: Hvorfor tok det 30 år før Sosialistinternasjonalen utestengte (presidenten klubber) regimets partier fra Tunisia og Egypt? Er det ikke nå på tide (presidenten klubber) at Sosialistinternasjonalen tar et oppgjør med alle sine udemokratiske partier?

Willy Pedersen (A) [11:28:22]: Norge har sammen med sine nabostater i Arktis gjennomgått en rivende utvikling hva angår folk-til-folk-samarbeid og forvaltnings-samarbeid. Dette er et samarbeid tuftet på dialog og en felles forståelse av de utfordringer og de muligheter vi har i regionen.

Gamle historiske eksempler på dette er folkeutvandringene fra Finland til Nord-Norge, pomorhandelen langs Finnmarkskysten og grensesamarbeidet slik vi finner det f.eks. i Lappekodisillen. Et annet eksempel er det eneste formelle samarbeidet, meg bekjent, mellom Warszawa-pakten og NATO under den kalde krigen, nemlig Den norsk-russiske fiskerikommisjonen, et forvaltningssamarbeid som opp gjennom historien har vært svært vellykket. Dette forvaltningssamarbeidet hadde ikke vært mulig om Norge som nasjon ikke ønsket å gå inn i en dialog med det som den gang var ansett som NATOs hovedfiende.

Regjeringen har ført en linje basert på dialog, men med mål om konsensus om våre felles interesser i nordområdene. Derfor blir f.eks. kritikken mot utenriksministerens politiske linje om dialog etter hans samtaler med Hamas uforståelig for meg.

Dialogen har også bevart et langt kultursamhold i nordområdene basert på handel og gjensidig avhengighet av hverandre – en tusenårig lang historie, hvor fred og handel har preget samholdet, ikke krig, kriser og konflikt. Denne historien har også lagt grunnlaget for den gjensidige tilliten som i dag er mellom våre nabostater i nord. Ratifiseringen av grensen mellom Russland og Norge i Stortinget i forrige uke viser dette klart.

Fokuset denne regjeringen har satt på utviklingen av nordområdene, er enestående, hvis vi sammenligner med tidligere regjeringer. Men likevel vil jeg utfordre utenriksministeren på veien videre i nordområdepolitikken. Satsingen viser allerede gode resultater, men jeg savner en side ved utenrikspolitikken som jeg ønsker at utenriksministeren skal ta med seg.

Norge har gjennom historien, og da i det perspektivet jeg allerede har nevnt, hatt et langvarig folk-til-folk-samarbeid i nord. Min påstand er at menneskene i regionen har vært nært sammenknyttet på grunn av en gjensidig handelsavhengighet. Denne handelen har forankret samarbeidet godt i regionens befolkning, og det ga befolkningen tett styring i utviklingen av samarbeidet.

Men dette har endret seg. Handelsmonopol på russisk

korn og norsk fisk, styrt av hanseatene fra Bergen, og geopolitiske endringer, som den kalde krigen, har gjennom historien ført til en mer statlig styrt utvikling. Denne utviklingen har vi nå stabilitet i regionen til å endre.

Barentssamarbeidet, Nordisk ministerråd og Arktisk Råd bør for fremtiden skape et større rom for et bedre forankret samarbeid mellom lokalbefolkningen i områdene.

Grenseboerbeviset er et eksempel på et politisk tiltak som skaper lokal forankring, gjennom nye handelsmuligheter for lokalbefolkningen. Grenseboerbeviset gir befolkningen i regionen mulighet til selv å definere sin egen rolle i dette samarbeidet, i tillegg til at man også rustet opp infrastrukturen for å lette transporten og passeringen av grensen ved Storskog i Pasvik.

Regjeringen har i så måte levert i stort monn i samarbeidet med Nordvest-Russland, og regjeringen har også gjennom politiske tiltak i denne regionen evnet å forankre politikken lokalt.

Jeg savner likevel denne type klare politiske tiltak opp mot Finland og de øvrige nordiske landene i nord. Handels-samarbeidet mellom Lappland i Finland og Norrbotten i Sverige har etter mitt syn ennå et stort og utnyttet potensial.

Et utvidet samarbeid om transport av malm til våre isfrie havner, turisme/reiseliv og energi venter ennå på tiltak for realisering.

I stort handler dette om å innrette dialogen mot hvordan man kan fjerne grensehindre, bygge egnet infrastruktur og skape nye arenaer for folk-til-folk-samarbeid basert på handel og kultur i disse områdene, et samarbeid som har sin sanne verdi hvis politikken brukes til å føre lokalbefolkningen sammen i disse områdene, gjennom tilrettelegging for handel og kulturutveksling. Vi har de politiske arenaene, nå er det på tide å bli utålmodig.

Mitt innspill til utenriksministeren er at konkrete tiltak nå bør rettes mot de nordiske landene, og at man gjennom konkrete tiltak fjerner grensehindringene og skaper nye arenaer for handel og kultursamarbeid.

Peter N. Myhre (FrP) [11:32:57]: La meg få begynne med å takke utenriksministeren for en interessant og innsiktsfull redegjørelse.

Vi har fått med oss at ansvaret i mange, mange år har vært delt mellom utenriksminister og bistandsminister. Ikke desto mindre er bistandspolitikken en viktig del av norsk utenrikspolitikk. Og bistandspolitikken er knapt nevnt i redegjørelsen. Det dreier seg om 27 mrd. kr i år, uten noen klar målsetting og uten imponerende resultater. Pengebruken er imidlertid imponerende. Et land som Tanzania har fått til sammen over 22 mrd. kr fra Norge over en periode på 50 år, uten at resultatene er mye å glede seg over.

I Fremskrittspartiet etterlyser vi derfor en strategi for bruk av bevilgningene, en strategi med klare mål, som kan etterprøves for måloppnåelse. Og hvis vi tenker oss at vi i stedet for tradisjonelle utviklings- og bistandstiltak hadde brukt 27 mrd. kr i året på næringsutvikling og infrastruktur, hvilken virkning hadde det hatt på de landene vi har med å gjøre? Jeg tror

behovet for en slik strategi er blitt presserende viktig.

Dessverre må jeg også si at det heller ikke var imponerende av utenriksministeren når det gjelder situasjonen i Adenbukta og vestre del av Det indiske hav. Undersøkelser viser at tapene som forårsakes av piratene, nå dreier seg om et sted mellom 7 og 12 mrd. dollar – altså 50–60 mrd. kr – i året. Og dette er ikke piratvirksomhet som utføres av fortvilte, fattige, sultne og elendige somaliere. Det var kanskje det til å begynne med. Løsningen lå kanskje på land en gang i tiden. Men nå er dette blitt big business. Det dreier seg om koffertene med dollarsedler i enorme mengder. I 2010 ble det utbetalt gjennomsnittlig mer enn 5 mill. dollar per skip som skulle frigis. I dag holdes det 29 skip med 693 gisler om bord tilbake i området rundt Somalia. Alle store skipsfartsnasjoner deltar med marinefartøyer for å bekjempe denne meningsløse terroren, med unntak av Norge.

Jeg må si utenriksministerens holdning er ynkelig. Han sa den 10. februar at Norge skal «vurdere et nytt norsk marinebidrag». Dette er enda vagere enn det forsvarsministeren sa under budsjettbehandlingen i fjor høst, da hun i hvert fall lovet et slikt bidrag, men ikke før i 2012.

Gislene og tryggheten for skip som deltar i verdenshandelen, kan ikke vente til neste år. Fremskrittspartiet kommer derfor til å fremme et representantforslag i morgen, der vi foreslår å sende en fregatt med tilhørende fartøyer til Adenbukta så snart som mulig. Et slikt tiltak vil øke tryggheten noe. Det vil ikke løse problemet, men det vil gjøre det litt tryggere for tusenvis av sjøfolk som er ute og gjør jobben sin, til glede for alle oss andre.

Marianne Marthinsen (A) [11:37:12]: Det er vel liten tvil om at finanskrisen fortsatt preger vårt nabolag. Eurosamarbeidet har blitt satt på sin første kraftige prøve, og vi er mange som følger spent med på hva som blir konsekvensene i EU. Noen spår euroens fall – jeg tror det er veldig risikabelt å spå noe som helst. Men kanskje vil krisens etterdønninger og den alvorlige situasjonen Hellas, Irland, Spania og Baltikum befinner seg i, føre til et sterkere samarbeid også på det finanspolitiske området. Debatten om mer felles budsjettering går f.eks. høyt.

Uansett har krisen synliggjort behovet for at finansmarkedene reguleres internasjonalt. Det er mange analyser av hva det var som egentlig skjedde. Dette kommer til å være doktorgradsmat i mange år, men i etterpåklokskaps klare lys er dette samme historie som vi har sett så mange ganger før.

En av de mest opplysende bøkene jeg har lest, heter «This Time Is Different: Eight Centuries of Financial Folly». Den er skrevet av økonomiprofessorene Carmen M. Reinhart og Kenneth Rogoff, og de går gjennom finanskriser gjennom 800 år. Konklusjonen er enkel og også veldig skremmende: Når gjeldsoppbyggingen skjer for raskt, blir det trøbbel. Når gjeldsoppbyggingen skjer uavhengig av «ordentlig» vekst i den «ordentlige» økonomien, betyr det at det er veldig mange som investerer i ting som ikke finnes. Gjeld kan være veldig bra når det investeres i noe ordentlig, noe som skaper innovasjon, og som skaper virk-

ninger i realøkonomien, men spillegjeld er oppskriften på katastrofe. Sånn er det for enkeltmennesker, og sånn er det for nasjoner.

Når finanssektoren blir så sammensatt og så uoversiktlig at den er ute av kurs i forhold til realøkonomien, skapes det en illusjon av at den kan tjene penger på seg selv. Gjelden øker, men pengene havner i papirer, i ren gambling, og går ikke inn i selskaper som skaper verdier.

Alle land har hatt sine havarikommisjoner – i hvert fall de fleste. FN har hatt sin, som nobelprisvinneren Stiglitz ledet. Og Norge har hatt sitt finanskriseutvalg med Jon Hippe i spissen, de leverte sin innstilling for et par uker siden. Det var en bredt sammensatt komité, og jeg må si at konklusjonene derfra er overraskende samstemte. Deres rapport kan ikke leses som noe annet enn et solid forsvar av den nordiske modellen, av det inntektspolitiske samarbeidet og av en godt regulert økonomi.

De kommer med mange forslag. Noen av dem er etter min mening bedre enn andre, men alle svar, absolutt alle svar, peker i retning av mer regulering av denne sektoren. Noe av det mest interessante er at de peker veldig tydelig på at finanssektoren er underbeskattet, og at skattesystemet kan brukes for å stabilisere.

Nå er jo disse forslagene ute på høring, og vi skal komme tilbake til dem konkret, men jeg må si at reaksjonene fra f.eks. Høyre på en måte har vært utrolig forutsigbare. De har trukket på skuldrene og sagt at nei, vi kan ikke drive med særnorske reguleringer. Allikevel er jeg ganske overrasket over at Høyre ikke oppfatter hvordan deres konservative partifeller i hele Europa snakker, og at de ikke ser det enorme handlingsrommet som har oppstått, ikke for å drive særnorsk regulering, men internasjonal regulering av finanssektoren. Det skal man jo ikke gjøre fordi man har sluttet å tro at markedet fungerer, men fordi man vil beskytte de «ordentlige» markedene, der hvor den faktiske verdiskapningen skjer, fra kasinovirksomhet. Når Sarkozy, som ikke akkurat kan karakteriseres som noen sosialdemokrat – han som akkurat nå leder G20, leder G8 – sier at vi må skattelege bankene, svarer Høyre at vi kan ikke gjøre noe særnorsk, vi kan ikke regulere. Man skulle jo tro at konservatisme handlet om å beskytte verdiskapning og ikke hevde at alt som oppstår i et marked, er rett.

Jeg er veldig glad for den vendingen den internasjonale debatten har tatt. Jeg mener at man evner å peke på noen av de helt grunnleggende mekanismene som har skapt denne krisen, og ser optimistisk på det. I kjølvannet av andre kriser har vi fått nye institusjoner, sånn som Bretton Woods. Jeg er spent på hva som nå kommer ut av den selvransakingen som verden på sett og vis er inne i. Forhåpentligvis kan noen om noen år skrive en bok som har tittelen «This Time Is Different».

Steinar Gullvåg (A) [11:41:47]: På en dag som preges av utviklingen i den arabiske verden, kan det kanskje virke som et malapropos å lede oppmerksomheten hen mot mer nærliggende spørsmål, nemlig den økonomiske og sosiale utviklingen i Europa – skjønt strømmen av flyktninger fra Nord-Afrika til flere søreuropeiske land den siste tida,

fra Tunisia til Italia, er et klart varsel om hva vi kan stå overfor i tida som kommer. Strømmen av mennesker som flykter fra fattigdom og håpløshet, og som søker en bedre framtid i Europa, vil bare øke, med mindre det tennes håp om en bedre økonomisk og sosial utvikling, frihet og demokrati i deres hjemland. Desto viktigere er det derfor å hegne om universelle menneskerettigheter og sosiale kår i våre egne land. Vi verken må eller kan tillate at en strøm av billig arbeidskraft fra lavkostland underminerer lønns- og arbeidsvilkår i vestlige industriland.

Norge er en av de viktigste bidragsyterne til FNs arbeidsorganisasjon, ILO, og arbeider for et anstendig arbeidsliv. I ILOs konvensjoner er vertslandsprinsippet helt grunnleggende, altså at vertslandets lønns- og arbeidsvilkår er minimumsvilkår når arbeidstakere fra andre land tar arbeid utenlands. Norge og de fleste EU-landene har ratifisert ILO-konvensjon nr. 94, der dette slås fast. Likevel ser vi at EU nå utfordrer ILO på dette feltet ved at EU etablerer sin egen rettspraksis på arbeidslivsområdet, i strid med ILOs bærende prinsipper. Det er mange som med hevede øyebryn har registrert at ESA, med dette som bakgrunn og på eget initiativ, utfordrer Norge som en direkte følge av at vi har implementert ILOs prinsipper i norsk lovgivning. Ettersom EUs arbeidslivslovgivning også har overslag til norske arbeidslivsregler, er det i vår interesse å slå fast at EUs lovgivning ikke har presedens i forhold til ILOs konvensjoner.

Det er nedslående å registrere at EU, eller rettere sagt EF-domstolen, gjennom sin domspraksis faktisk begrenser våre og fagbevegelsens muligheter til å bekjempe sosial dumping. Rüffert-, Laval- og Viking Line-dommene er allerede blitt begreper i europeisk arbeidsrett. Med bakgrunn i en omfattende rapport har EØS' felles parlamentarisk komité tatt til orde for en endring av det såkalte utstasjoneringsdirektivet for å sikre at arbeidstakernes lønns- og arbeidsbetingelser er i tråd med vertslandsprinsippet. Respekten for og retten til å inngå kollektive tariffavtaler er i så måte helt avgjørende. Til tross for at dette kravet også har vunnet gjenklang i Europaparlamentet, er det lite som tyder på at en ytterst konservativ EU-kommisjon ønsker å etterkomme et slikt krav.

I ly av finans- og gjeldskrisen har EU-kommisjonen lagt fram sin årlige oversikt over den økonomiske utviklingen i EU inneværende år. Det er ikke lystelig lesning. Kommisjonen ber nå medlemslandene redusere budsjettunderskuddene ytterligere, ja faktisk med dobbelt så mye som tidligere forutsatt. Det er åpenbart at dette vil føre til lavere etterspørsel og redusert velferd i mange land. Konkret ber kommisjonen medlemslandene redusere ytelsene til arbeidsledige, senke lønningene, øke pensjonsalderen og privatisere pensjonsordningene, heve indirekte skatter framfor direkte skatter, redusere stillingsvernet og øke konkurransen nær sagt på alle områder.

Alle innser behovet for reduserte budsjettunderskudd og redusert gjeld, mer i noen land enn i andre. Men det har alltid vært forskjell på å barbere seg og å skjære av seg haka. Ensidig vekt på fiskale tiltak og budsjettunderskudd vil etter min oppfatning drive den økonomiske utviklingen i EU i gal retning. En nedadgående spiral får ytterli-

gere en omdreining, og det totale fravær av vekstimpulser driver de verst rammede EU-landene inn i håpløsheten.

Skal land som Hellas, Portugal, Irland og Spania – og jeg vil nevne Storbritannia – kunne arbeide seg ut av krisen, er de avhengig av økonomisk vekst.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Karin Andersen (SV) [11:47:00]: Først vil jeg slutte meg til innleggene til de to siste talerne, representantene Marthinsen og Gullvåg. Det er veldig viktige temaer. Jeg vil ta opp et tredje tema, nemlig at hvis verden skal forandres, må kvinnene med. Norge viser jo sjøl til hvor viktig det har vært for Norge at kvinnene har fått like rettigheter, at man deltar i både politikk, samfunnsliv og arbeidsliv på lik linje. Regjeringen understreker også at kvinners rettigheter er et mål i seg sjøl, og at det er en nødvendig forutsetning for å nå andre utviklingspolitiske og utenrikspolitiske mål. Det er en slags markør for endring overfor menneskerettigheter å være opptatt av kvinnespørsmål også i utenrikspolitikken.

I redegjørelsen fokuserte utenriksministeren spesielt på tre land i konflikt: Sudan, Palestina og Afghanistan. I Sudan har kvinner blitt utsatt for vold og overgrep. I Palestina og i konflikten med Israel mangler kvinner ved forhandlingsbordet når man skal forsøke å oppnå fred. Og i Afghanistan har kvinners manglende rettigheter og undertrykking vært et tema i lang tid – ja, noen har endog brukt det som en begrunnelse for de militære aksjonene der.

Jeg savner nok litt at utenriksministeren ikke har hatt dette kvinneperspektivet sterkere med i sin redegjørelse. For tre uker siden lanserte regjeringen en nasjonal strategisk plan for kvinner, fred og sikkerhet knyttet opp mot Sikkerhetsrådets resolusjon 1325. I lanseringen sa utenriksministeren at mens det i all hovedsak er menn som blir drept i væpnede konflikter, blir kvinner voldtatt, mishandlet og drevet på flukt og også brukt som et slags strategisk våpen i krig. I Afghanistan dør en kvinne i fødsel hvert 27. minutt, og i Sør-Sudan kan bare 12 pst. av kvinnene lese og skrive. Irak har 750 000 krigsenker.

Når vi diskuterer utenrikspolitikk, mener jeg at disse perspektivene må være med, for vi er helt avhengig av at kvinner er med når man skal bilegge konflikter, og når man skal få til en god utvikling.

Norge har fra januar 2011 sittet som styremedlem i UN-Women. Den nye organisasjonen har vært en satsing fra FNs medlemsland, der Norge har spilt en aktiv rolle i utformingen. Det er interessant å se at fremdeles er de økonomiske bidragene til UN-Women små i forhold til hva andre organisasjoner i FN får. Jeg er redd for at det sier litt om vektleggingen. Hvis vi ikke snur den vektleggingen, vil vi ikke oppnå den positive utviklingen i mange land som vi ønsker å etterstrebe. Altså: Skal verden forandres, må kvinnene med.

Akhtar Chaudhry (SV) [11:50:24]: La meg først takke utenriksministeren for en fyldig, grundig og god redegjørelse.

I den globaliserte verden vi nå er borgere av, er vi avhengig av hverandre. Det er mange konflikter, legitime og illegitime. Mange av dem påvirker oss direkte, andre indirekte. Utenriksministeren var grundig innom de organene og mekanismene som vi kan og må bruke, ikke bare for å forebygge, men også for å løse konflikter. Det viktigste er tillit mellom mennesker, nasjoner og folk.

Når jeg reiser rundt i verden og treffer mennesker, blir jeg konfrontert med Vestens arroganse og manglende prinsippfasthet. Vi blir rost for vår lojalitet til demokrati og menneskerettigheter, men i samme åndedrag blir jeg konfrontert med at vi har doble standarder. Jeg blir konfrontert med at vi har lukket øynene for Russlands brudd på menneskerettigheter i Tsjetsjenia.

Alle ser at Vesten, anført av USA, ikke gjør nok for å bringe palestinerne lidelser til en slutt. Det er en konflikt hvor brudd på menneskerettigheter, brudd på FNs klare resolusjoner og internasjonal rett er soleklart. Det er en komplisert konflikt, men ikke mer komplisert enn konflikten i Sudan, hvor vi har brukt all vår innflytelse for å få til en rettfærdig løsning.

Vi har brukt mange ressurser og politisk kapital for å få slutt på brudd på menneskerettigheter i Øst-Timor, men vi lukker øynene når det gjelder brudd på menneskerettigheter og treningen av FN-resolusjoner i Kashmir.

Vi er klare når det gjelder Kinas, Cubas og Irans brudd på menneskerettigheter, men lunkne når det gjelder USAs brudd på menneskerettigheter, f.eks. på Guantanamo.

Vi i Vesten er med på å holde udemokratiske regimer i Asia og Afrika i hevd – aktivt eller passivt. Hosni Mubarak's regime er et godt eksempel. Ingen i Vesten var i tvil om at denne mannen holdt sitt folk og sitt land som gisler, og fratok dem grunnleggende demokratiske rettigheter. Regimet i Saudi-Arabia er et annet eksempel, og generalene i Pakistan. Listen er lang. Vi lukker øynene fordi det passer oss best.

Prinsippfasthet koster. Men det å ikke følge prinsipper koster enda mer. Vesten er nødt til å korrigere kursen, slik at tilliten mellom mennesker på kloden blir bedre. Vi trenger det mye mer enn mange andre. Vi er en liten nasjon, og er avhengig av at det er prinsipper som råder i verden, ikke makt og arroganse.

Morten Høglund (FrP) [11:53:37]: Representanten Chaudhry holdt akkurat et veldig viktig innlegg, som berørte mange viktige konflikter og temaer. Likevel stiller jeg meg litt undrende når han beskylder Vesten for å dobbeltkommunisere og å ha dobbeltmoral, og vil stille spørsmålet om han inkluderer den rød-grønne regjeringen i dette, eller om den holder alle disse prinsippene like høyt hevet som representanten kunne ønske seg.

Det jeg ba om ordet til, var representanten Slagsvold Vedums angrep på mitt forsøk på å snakke varmt for ukritisk frihandel med mat. Det jeg snakket varmt for, var å få på plass en WTO-avtale, hvor handel med landbruksprodukter er et viktig element, ikke minst sett fra utviklingslandenes side. Det som har ligget, og som jeg tror fortsatt ligger, i de avtaleutkast som er på bordet i WTO, er at utviklingslandene ikke gis umiddelbare krav om å åpne sine

grenser. Denne avtalen er relativt asymmetrisk. Kravene stilles til land som Norge, og ikke i samme grad til disse utviklingslandene. Så min oppfordring er at Norge åpner opp. Den utfordringen sender jeg tilbake til Senterpartiet: Ser ikke Senterpartiet at det er en politikk som man kan være med på?

Så er jeg også med på å gi større handlingsrom for mange av utviklingslandene til selv å bestemme et tempo, selv om jeg tror, mener og er overbevist om at en politikk med større grad av frihandel, også for utviklingslandene, vil gi bedre matsikkerhet og bedre trygghet for deres situasjon. En situasjon med utstrakt bruk av proteksjonisme, subsidier og lukkede grenser har vist seg ikke å virke, og vil ikke virke. Det vil ikke være svaret på den alvorlige utfordringen som representanten Slagsvold Vedum pekte på.

Svein Roald Hansen (A) [11:56:03]: Representanten Karin Woldseth lurte på om hun og utenriksministeren levde i to parallelle verdener, fordi utenriksministeren også trakk fram utviklingstrekk som vi burde glede oss over. Jeg må si at jeg stadig lurer på det samme når jeg hører Fremskrittspartiets beskrivelse av situasjonen i vårt eget land, enten det skjer her i salen, utenfor denne salen eller i utlandet.

Det er viktig at vi også har blick for det som blir bedre, i en verden som er full nok av nød og elendighet, som det må arbeides med. Det er viktig for å finne løsninger som gjør noe med problemene. Det er ikke det samme som å lukke øynene for det som er skakt og skjævt og ting vi skal påtale, f.eks. menneskerettighetssituasjonen i land, også dem vi samarbeider med.

Så etterlyste representanten Morten Høglund enkelte ting i redegjørelsen. Det er jo noe av den enkleste kritikk man kan framføre, fordi verden er stor, og selv en times redegjørelse kan umulig dekke alt. Når Peter N. Myhre etterlyser bistandspolitikk, mener jeg han er på feil arena. Dette er en utenrikspolitisk redegjørelse, ikke en bistandspolitisk redegjørelse.

Representanten Morten Høglund mente at utenriksministeren ikke har endret norsk utenrikspolitikk. Nå har det lenge vært bred enighet om norsk utenrikspolitikk – det er en av styrkene for Norge at det er bred tverrpolitisk enighet om hovedlinjene i utenrikspolitikken. Men jeg må si det underer meg hvis representanten Høglund ikke har merket et taktskifte i utenrikspolitikken siden regjeringsskiftet i 2005. Vi har fått et taktskifte i nordområdepolitikken og i Europa-politikken. Vi har fått en handelspolitikk hvor vi nå har frihandelsavtaler med en lang rekke land.

Så etterlyste Høglund litt sammenheng mellom det vi vil oppnå i WTO, og norsk budsjettpolitikk. Sammenheng mellom utenrikspolitikk og budsjettpolitikk er jo interessant hvis vi retter blikket mot Fremskrittspartiets egne alternative budsjetter. Morten Høglund mener at det er viktig å være til stede f.eks. i nye markeder. Det er vi helt enige om. Men da kan man ikke samtidig, som Fremskrittspartiet gjør, kutte dramatisk på Utenriksdepartementets budsjett. I 2010-budsjettet kuttet de betydelig, også på driftsbudsjettet til UD. De var litt mindre brutale i årets budsjett,

men dog. Det ville gjort det mye mer krevende å ha norsk flagg og tilstedeværelse der vi bør være til stede.

Ivar Kristiansen (H) [11:59:16]: Takk til utenriksministeren for en særdeles grundig redegjørelse. Det sier seg selv – det er åpenbart – at redegjørelsen ikke kan være altomfattende. Vi lever i en tid hvor det skjer veldig mye rundt oss. Vi oppnår resultater på noen områder, samtidig som vi ser at det på andre områder er tilbakeslag. Som andre i debatten har sagt, går verden heldigvis fremover.

Jeg vil komme med en sterk anmodning til utenriksministeren når det gjelder den smule debatt om situasjonen i Adenbukta, som vi har hatt i dag. Den krever at regjeringen foretar en avklaring, og den krever at regjeringen foretar handling og grep. Vi ser at også betydelige norske verdier – sammen med verdens handelsflåte – nå blir plaget sønder og sammen. Og vi ser at andre institusjoner, som EU, handler der vi avventer og ser det an. Så det er min forsiktede anmodning at man nå avklarer hva slags aktivitet og støtte den norske regjering vil foreta seg på dette området.

Det har vært brukt begrep som «doble standarder», «vi lukker øynene», osv. Muligens er det veldig mye i disse uttrykkene. Vi ser at et Midtøsten som delvis står i brann for tiden, forårsaker at det – heldigvis – er demokratiske krefter som foranlediger denne utviklingen. Man kan stille seg spørsmålet: Hva kommer det av at norske medier og også norsk politikk ikke har evnet å se et spor av dette på forhånd? Er det i vår blindhet til manges motstand og hat mot nasjonen Israel at man ikke har sett hva som skjer på dette gigantiske kontinent som står for verdens mest betydelige olje- og gassreserver, hvor vi ser at oligarker, emirer og andre undertrykker folk hver dag, hvor demokrati er et fremmedord, hvor undertrykking har vært regelen, hvor vi ser at vi delvis også fra norsk side har bidratt indirekte – ikke direkte – til å opprettholde en situasjon som har vært en slags indirekte understøttelse av en vedvarende politikk, fordi vår motstand mot nasjonen Israel mer enn noe annet har blitt flagget og fått spotlight? Jeg oppfatter både utenriksministerens redegjørelse og debatten i dag slik at dette blir det slutt på, og at vi vil støtte de demokratiske krefter. Og det må ikke være slik som noen sier, at demokrati tar det lang tid å utvikle, at det skal bygges sten for sten. Enten støtter vi demokratiske krefter, eller så gjør vi det ikke. Her kan det ikke gis en 40 års overgangperiode, som noen faktisk gir uttrykk for også i dagens debatt.

Tore Nordtun (A) [12:02:39]: Jeg vil også takke utenriksministeren for en grundig og på mange områder en dyp redegjørelse av den utenrikspolitiske situasjonen og det som rører seg rundt oss.

Jeg er litt forundret over at denne debatten i dag ikke har tatt opp i seg to veldig viktige ting som jeg syntes utenriksministeren berørte som på sikt vil få store konsekvenser for oss, og som vi er nødt til å diskutere mer i denne forsamlingen, nemlig moderniseringen av NATO og Lisboa-traktaten og det konstruktive konseptet man nå har foretatt med denne traktaten, som på mange måter moderniserer NATO-alliansen.

Det som står tydelig fram, og som også utenriksministeren understreket i sin redegjørelse, er at vi nå må ta mer ansvar for våre nærområder, og vi må i sterkere grad håndheve vår suverenitet og vår jurisdiksjon i områdene våre. Jeg tror det er veldig viktig at vi er oppmerksomme på det – det som nå ligger i den nye traktaten og er understreket: Her blir forsvarets rolle mer og mer viktig; forsvarets selvstendige rolle, men også i samarbeid med det sivile samfunnet. Det strategiske konseptet som NATO nå har vedtatt, er en milepæl for alliansen, og igjen er hovedoppgaven det kollektive forsvaret, som er bærebjelken i NATO.

Det ble også nevnt en annen ting som jeg synes er veldig viktig også i det nye konseptet, nemlig at operasjoner som NATO foretar seg langt borte på vegne av alliansen – jf. Afghanistan og gjerne også annet – ikke må gå på bekostning av alliansens hovedoppgave og våre egne territorier. Det tror jeg også er et veldig viktig signal.

Det er stor aktivitet i Arktis og vil bli det mer framover i Barentshavet – og ikke minst i Østersjøen. Vi får da brakt inn EUs nordlige dimensjon, alt tuftet på et generelt, respektfullt og ordentlig samarbeid her. Men det er også hit vi må rette blikket mer, som utenriksministeren var inne på i sin redegjørelse: Stoltenberg-rapporten og hva den innebærer.

Utenrikskomiteen har nå vært på besøk i Sverige, og vi tok opp disse signalene og de tingene som ligger i den rapporten, og det var veldig interessant. Men det som det understrekes stadig mer fra svensk side, og som vi allerede er i ferd med å gjennomføre, er et tettere samarbeid også på det forsvarspolitiske området, med fornying, trening sammen, osv.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:05:57]: Av respekt for talere som kommer etter meg, noen korte kommentarer:

Det underer meg litt at representanten Woldseth mener at min redegjørelse orienterer om at alt i verden er så ensidig bra. Jeg må tenke grundig igjennom hvordan jeg formulerte meg; jeg forsøkte å fremstille kompleksitetene. Vi skal stille krav til FN. Det var en egen formulering om det i redegjørelsen, om at en god venn stiller krav og er nøye med hvordan man formidler støtte.

Jeg var ikke inne på Iran i min redegjørelse, men det var en sterk prinsipiell argumentasjon om støtte til demokrati, om hvorfor sivilt samfunn må få en røst. Da er det veldig mange land man kan nevne, men det er den prinsipielle holdningen som er viktig – samtidig som vi ikke kan påføre dette utenfra. Det var også et poeng i min redegjørelse at eksemplene med demokrati påført utenfra i det siste tiåret har vist svært blandede erfaringer. Det vi nå ser, er at dette demokratiet kommer nedenfra, gjennom folkets egen røst, og det handler om å finne den rette måten å støtte det på.

Til representanten Willy Pedersen vil jeg si at han hadde gode poenger om betydningen av samarbeidet i nord – handel, folk-til-folk – ikke bare med Russland, men også med Sverige og Finland. Det er faktisk en prioritert del av vår nordområdesatsing å øke

satsingen i nord over grensene, med våre nordiske naboer.

Representanten Karin Andersen var inne på kvinneperspektivet. Det er helt avgjørende, og det kunne vært vektlagt. Vi har vektlagt det her med FN-resolusjon 1325, ti år etter, ny strategi osv. Også her i salen: en viktig debatt som vi hadde for noen få uker siden. Og det hører jo også med: Når det sivile samfunn skal trekkes med i hvordan samfunnet formes, må selvfølgelig det være helt sentralt.

Representanten Høglund var opptatt av at Norge må åpne opp på landbruk i WTO. Jeg kan love at hvis den avtalen som nå avtegner seg, det som så langt er fremkommet på landbrukskapittelet i WTO, skulle bli virkelighet, setter det sterke utfordringer til Norge i retning av å åpne opp, om det er det begrepet man vil bruke. Kutt i internstøtte, kutt i tollsatser og eliminering av eksportstøtte – det er kraftig lut, og få kommer til å merke det tøffere enn Norge. Derfor må vi delta i forhandlingene, men også sørge for å ivareta våre interesser.

Til sist vil jeg si til representanten Kristiansen: Piratvirksomheten opptar oss, uroer oss, og vi må sette inn tiltak. Men jeg vil vektlegge at den litt lettvinde troen på at bare vi får mer våpenkraft om bord i båtene, har vi håndtert problemet, må i beste fall nyanseres. Vakt om bord i båter er et legitimt spørsmål å reise. Vi skal gi et godt svar tilbake på det, hvordan norsk regelverk forholder seg. Norge har ledet arbeidet med standarder for vakt hold og standarder for seilingsprosedyrer i disse områdene. De båtene som følger de prosedyrene, har sluppet bedre unna enn andre, og samtlige norske fartøy har gjort det. Men dette er noe som vi selvfølgelig er svært opptatt av, som sagt, ha reisevirksomhet i regionen, ha nærvær i regionen, og vi skal være aktive på alle de agendaene som det er mulig for å påvirke dette veldig alvorlige ondet.

Presidenten: Morten Høglund har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Morten Høglund (FrP) [12:08:59]: For at en misforståelse ikke skal bli hengende ved: Jeg uttalte meg ikke slik at utenriksministeren ikke har beveget norsk utenrikspolitikk – absolutt ikke. Jeg snakket om viktige politikk-områder som påvirker i det utenrikspolitiske rom, og jeg nevnte landbrukspolitikk og forsvarspolitikk som to slike områder.

Så at utenriksministeren kunne nevnt andre temaer. Jeg var ikke så opptatt av det, jeg var opptatt av at når utenriksministeren f.eks. analyserte Midtøsten, som han selv nevnte, ble ikke Iran nevnt. Jeg mener det var en mangel ved den dimensjonen.

Akhtar Chaudhry (SV) [12:09:48]: Rett etter mitt forrige innlegg prøvde representanten Morten Høglund å lage et billig poeng. Han er så reflektert og så god at han kunne holdt seg for god til det.

Ja, min regjering og Fremskrittspartiet er f.eks. enige om at det er brudd på menneskerettighetene i Iran. Vi står sammen når det gjelder kritikken av det. Men så er spørsmålet: Hvor er Fremskrittspartiet når det er brudd

på menneskerettigheter i Gaza – 1,5 millioner mennesker har blitt holdt som gisler i over ti år. Det er totalt brudd på menneskerettigheter og menneskeverd i Gaza. Hvor er Fremskrittspartiet da?

Da Israel, Midtøstens sterkeste hær, invaderte Midtøstens svakeste folk i 2008, drepte 1 500 mennesker – en tredjedel av dem var barn – sto Fremskrittspartiet rett utenfor Stortinget, på Eidsvollss plass, og demonstrerte for Israels rett til selvforsvar. Vi er alle enige om Israels rett til selvforsvar, men spørsmålet er: Hvor var Fremskrittspartiet for å forsvare det svakeste folks rett den gangen, og hvor har Fremskrittspartiet vært senere?

Jeg prøvde i mitt første innlegg å belyse at vi er så selvpoptatte at vi ikke ser brudd på menneskerettigheter i de konfliktene som veldig mange andre mennesker rundt omkring i verden ser. Vi ser Iran alle sammen, noen av oss ser det som skjer i Gaza, men f.eks. Fremskrittspartiet gjør ikke det. Det er det som er dobbeltmoral, som må påtales.

Michael Tetzschner (H) [12:11:48]: Et av de mest brennbare utenrikspolitiske spørsmål, som også er blitt berørt så vidt her i dag, er hvordan man skal forholde seg til Iran, som forsøker å skaffe seg atomvåpen. Verken diplomatiske anstrengelser eller sanksjoner ser ut til å føre frem, og det ser ut til at man må planlegge for en situasjon der man må håndtere konsekvensene av Iran som atommakt.

Hvis Iran er villig til å bruke kjernevåpen, i første omgang for å presse eller true, eller forsyrer andre med slike våpen, vil det også forrykke maktbalansen i regionen. Kjernevåpen vil tillate Iran å opptre aggressivt i økende grad, også ved hjelp av trussel om bruk av konvensjonelle stridskrefter. Det vil også kunne skremme de land som er støttespillere for USA i regionen, i tillegg til at de antakelig også vil gjøre ting for selv å skaffe seg våpen, og at vi dermed får en regional konkurranse i å skaffe seg kjernevåpen.

Så vil vi kunne imøtese at dette vil kunne redusere USAs evne til å fremme vestlige interesser i området. I dette klimaet vil man da kanskje gå inn i en situasjon med ustabile regimer som er under indre oppløsning, og hvor opinionen kan bli påvirket. Land uten demokratiske tradisjoner, ja, ikke engang elementære rettstradisjoner, vil under inntrykk av nærværet av ny regional kjernemakt kunne ta ikke-demokratisk retning. Det er dessverre ingen entydig historisk erfaring at én diktators fall fører til oppkomsten av en menneskevennlig idealist.

Den sterkeste politiske kraft i Midtøsten er jo knyttet til radikal islamisme – ikke islam som trosretning, men som ideologi. Men det er også nasjonale forskjeller som gir håp. Håpet er størst i de land som har gjennomlevd en økende form for sekularisering.

Demokratiet er avhengig av organisering i politiske institusjoner i gjensidig maktbalanse. Egypt har vært gjennomgangstema her i salen i dag, og vi må konstatere at slike institusjoner ikke er utviklet i Egypt. For øvrig er Egypt selv et historisk eksempel på et autokrati som har vist evne til selvfornyelse ved at man har funnet frem til nye autoritære ledere innenfor rammen av det mili-

tærstrukturen har kunnet akseptere eller selv drevet frem. Landet fikk selvstendighet i 1922, etter at Storbritannia trakk seg ut. Det fulgte to konger, hvorav den siste – kong Farouk – ble styrtet ved kupp i 1952. Det ble etablert en republikk i 1953 under Naguib, men da han i begynnelsen av 1954 prøvde å eksperimentere med flerpartisystem, var det altså slutt for det eksperimentet. De historiske sporene skremmer litt her, og det er grunn til følge utviklingen med årvåkenhet også for Norge.

Karin S. Woldseth (FrP) [12:15:19]: Jeg hadde ikke tenkt å si så veldig mye mer i dag, men representanten Akhtar Chaudhry kom med klare etterlysninger om at vi ikke er der og holder fanen vår høyt når det gjelder menneskerettighetsbrudd. Det gjør vi, så der tar representanten Akhtar Chaudhry positivt feil. Vi er på de aller fleste arenaer når det gjelder menneskerettighetsbrudd. Og vi tar dette opp med bl.a. utenriksministeren. Det kan representanten se hvis han går inn og ser på alle de spørsmålene som vi har stilt.

Chaudhry får det til å høres ut som vi er veldig ensidig proisraelske. Nå har det seg sånn at etter konflikten i Gaza reiste representanten Høglund dit for å se med egne øyne, og han kom med svært krass kritikk av både Hizbollah, Hamas og Israel. Så bildet er ikke svart-hvitt. Det er nyanser, og jeg er helt sikker på at representanten Akhtar Chaudhry står sammen med oss om å kjempe for menneskerettigheter. Jeg vil også støtte det innlegget han hadde innledningsvis, som var et svært godt innlegg, og som jeg kan støtte fullt ut.

Jeg har også tenkt å komme med en liten visitt til representanten Svein Roald Hansen når det gjelder kritikken mot Peter N. Myhre, der han sier at det å ta opp bistandspolitikken her er feilplassert. Bistandspolitikken er en del av utenrikspolitikken, og så vidt jeg vet i alle fall, foregår all bistand utenfor Norge og er derfor en del av utenrikspolitikken.

Nå er det vel engang sånn at vi heller skal hegne om et engasjement. Når noen av representantene på Stortinget faktisk har et genuint engasjement for noe innenfor utenrikspolitikken, skal vi ta vare på det engasjementet og ønske det velkommen i stedet for å sable det ned og kritisere det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 2498)

Sak nr. 2 [12:17:49]

Forslag fra stortingsrepresentant Peter N. Myhre på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti fremsatt i Stortingets møte 8. februar 2011 (jf. Innst. 183 L):

«Stortinget ber regjeringen innføre en unntaksbestemmelse knyttet til foreldelsesfristen i forbindelse med opprettelse av ny rettighet for soldater som har avtjent utenlandsoperasjoner, slik at dette blir gjeldende fra 1978, og at rettighetene for de som har tjenestegjort fra 1978, likestilles med de rettigheter som gjelder fra 2010.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 2498)

Sak nr. 3 [12:18:12]

Forslag fra stortingsrepresentant Peter N. Myhre på vegne av Fremskrittspartiet fremsatt i Stortingets møte 8. februar 2011 (jf. Innst. 183 L):

«Stortinget ber regjeringen etablere en ordning med en maksimal erstatning på 65 G ved 100 pst. varig ervervsmessig uførhet for skadde veteraner fra internasjonale operasjoner. Erstatningen foreslås redusert forholds- messig med restervervsevnen.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 2498)

Sak nr. 4 [12:18:28]

Forslag fra stortingsrepresentant Peter N. Myhre på vegne av Fremskrittspartiet fremsatt i Stortingets møte 8. februar 2011 (jf. Innst. 183 L):

«Stortinget ber regjeringen tilpasse erstatningsordningene for skadde veteraner fra internasjonale operasjoner, den såkalte særskilte kompensasjonsordningen, slik at den også dekker dem med fysiske skader.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 2499)

Sak nr. 5 [12:18:50]

Forslag fremsatt i Stortingets møte 8. februar 2011 (jf. Innst. 183 L):

«Stortinget ber regjeringen tilpasse bestemmelsen knyttet til oppfølgingsansvaret slik at oppdagelsestidspunktet blir gjeldende som rettighetsgivende i de tilfeller der skaden oppdages etter at det normale oppfølgingsansvaret er opphørt. Dagens praksis med at alle som har tjenestegjort i utenlandsoppdrag for Forsvaret når som helst kan kontakte Forsvaret for oppfølging, videreføres.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 2499)

Sak nr. 6 [12:19:05]

Interpellasjon fra representanten Svein Roald Hansen til utenriksministeren:

«Fra 1946 til 2006 fungerte FNs menneskerettighetskommisjon som FNs primære organ for fremme av og be-

skyttelse av menneskerettighetene. Den ble kritisert for å være politisert og for å la autoritære stater unndra seg kritikk og ensidig kritisere Israel. Tidligere generalsekretær i FN Kofi Annan uttalte i 2005 at Menneskerettighetskommisjonen bidro til å undergrave FNs kredibilitet og hadde kastet en skygge over hele FN-systemet. Fra 2006 ble FNs menneskerettighetskommisjon erstattet av FNs menneskerettighetsråd, og Norge valgt inn som medlem for perioden 2009 til 2012.

Hvorledes vurderer utenriksministeren Norges innsats i Menneskerettighetsrådet så langt, og representerer det nye rådet en forbedring av FNs menneskerettighetsarbeid i forhold til den tidligere kommisjonen?»

Svein Roald Hansen (A) [12:20:26]: Vi er halvveis i vår mandatperiode i FNs menneskerettighetsråd. For snart to år siden var det en interpellasjonsdebatt her i salen med utgangspunkt i spørsmålet om hvordan utenriksministeren ville bidra til å styrke FNs menneskerettighetsmaskineri, reist av representanten Morten Høglund. Bakteppet den gang var en bekymring for at det nye rådet skulle havne i den samme blindgaten som den gamle menneskerettighetskommisjonen var havnet i – med sendrektighet, mangel på oppslutning om kommisjonens mandat og uten evne til å legge bort politiske sympatier eller antipatier i arbeidet med å slå ned på menneskerettighetsbrudd.

Denne blindveien var bakgrunnen for at Kofi Annan foreslo å erstatte kommisjonen med FNs menneskerettighetsråd og en organisering som skulle gi høyere prioritering og status for dette viktige arbeidet. Det nye MR-rådet ble lagt direkte under FNs generalforsamling, en bekreftelse på menneskerettighetenes sentrale rolle.

Ved debatten for snart to år siden var rådet tidlig i sitt arbeid. Nå har vi ytterligere to års erfaring å bygge vurderingene på, og vi har noe tid igjen av vår mandatperiode – tid til å ta nye initiativ for å bidra til at rådet kan fylle sin funksjon på best mulig måte.

Arbeidet med å skape respekt for grunnleggende menneskerettigheter burde være en sentral forpliktelse for enhver myndighet i ethvert land.

Det er over 62 år siden verdenserklæringen om menneskerettigheter ble vedtatt. Med utgangspunkt i denne erklæringen utviklet den daværende MR-kommisjonen den internasjonale lovgivningen på menneskerettighetsfeltet. Betydningen av dette normative arbeidet kan ikke overvurderes, selv om bruddene fortsatt er mange. I mange land er bruddene systematiske og bygd inn i regimers strukturer.

Konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, Torturkonvensjonen, Barnekonvensjonen, Kvinnekonvensjonen og Rasediskrimineringskonvensjonen har gitt mennesker verden over et rettslig, bindende grunnlag for å ansvarliggjøre sine myndigheter. Jeg er sikker på at disse konvensjonene har bidratt til å gjøre livet bedre for millioner av mennesker verden over, selv om de i altfor mange land ikke etterleves slik de skulle.

Jeg mener det var riktig av Norge å søke medlemskap i MR-rådet. Vi ønsker å være en aktiv pådriver for menneskerettighetene. Det er på dagsordenen i våre internasjonale

le kontakter. Vi har egne MR-dialoger med Kina, Vietnam og andre. Da var det riktig å søke også denne arenaen for vårt MR-arbeid.

Så vet vi at arbeidet med å styrke menneskerettighetene byr på utfordringer, både av praktisk og strategisk art. Hvor mye arbeid skal gjøres i det offentlige rom, og hvor mye skal gjøres utenfor offentlighetens søkelys? Hvordan engasjerer vi verstingene best med størst mulig resultat?

I MR-rådet møter vi de samme dilemmaene. Det er åpenbart at ikke alle medlemslandene har samme ideelle grunnlag for medlemskapet som vi selv mener å ha. Men FN er jo ikke en forening av likesinnede. Det favner alle verdens land. Heri ligger både styrken og svakheten. Vi får neppe til endringer der de virkelig trengs, hvis vi ikke er villige til å være inne, til å engasjere og utfordre disse landene. Hvem ville tjene på at vi trakk oss ut av en slik arena og ikke deltok i FNs eget organ for beskyttelse av menneskerettighetene? Hvilket signal ville det være? Én ting er sikkert: Taperne ville først og fremst være de som trenger denne beskyttelse.

Så kan vi være frustrerte over manglende effektivitet, over at arbeidet ikke går så raskt som vi skulle ønske. Til tider med god grunn. Men det ligger i sakens natur at arbeidet for menneskerettighetene er politisk sensitivt. I menneskerettighetsregimet er det stater som er overgriperne. Dette er kjernen i utfordringen. Det er de samme stater som er overgriperne, som også er ansvarlige for å sikre beskyttelse. Da kan vi ikke forvente at de samme stater som bryter menneskerettighetene på hjemmebane, vil være pådrivere for å styrke den internasjonale overvåkingen. Dette innebærer at det ikke er mulig å organisere seg bort fra de sterke politiske motsetningene som har preget menneskerettighetsarbeidet i lang tid. Nissen blir med på lasset.

Arbeidet i MR-rådet vil også bli preget av disse motsetningene. En omorganisering fra kommisjonen til rådet fjerner ikke politiske motsetninger. Heller ikke kan det forhindre at et flertall kan sørge for at noen regimer slipper for lett unna, mens andre kanskje får for mye og for ensidig kritikk. Men vi kan bruke denne plattformen til å holde statene ansvarlige. Derfor ønsker jeg en aktiv regjering i MR-rådet, en regjering som ønsker å bruke medlemskapet og påvirkningsmulighetene det gir å være der.

Jeg mener også at det nye MR-rådet gir større muligheter for å styrke FNs arbeid for å sikre gjennomføringen av menneskerettighetene og holde statene ansvarlig for å gjennomføre de traktater de har signert. Menneskerettighetsrådet gir oss en rekke mekanismer for å ansvarliggjøre de statene som bryter menneskerettighetene.

De faste årlige sesjonene i MR-kommisjonen gjorde det ofte vanskelig å gripe fatt i de dagsaktuelle utfordringene verden står overfor. Det er derfor et klart framskritt at det ble besluttet at det nye MR-rådet skal kunne tre sammen ved behov. Det gir mulighet for at rådet kan bli en viktig aktør i krisesituasjoner og ved grove brudd på menneskerettighetene.

Krisen i Midtøsten ledet f.eks. til at det i 2007 ble avholdt tre spesialsesjoner i MR-rådet. To av disse førte til svært konkret oppfølging på bakken. En delegasjon ble

sendt for å undersøke forholdene i det palestinske området, mens en undersøkelseskommisjon gransket menneskerettighetssituasjonen i Libanon.

En annen forbedring er at alle land nå skal undergis en gjennomgang i rådet. Det er et svar på kritikken om forskjellsbehandling. Disse universelle, periodiske rapportene vil etter hvert kunne bli et verktøy for vurdering og overvåking av menneskerettighetssituasjonen i de fleste land i verden.

Jeg hadde gleden av å overvære høringen av Norge i MR-rådet i fjor. Direktøren i Norsk senter for menneskerettigheter, Nils Butenschøn, sa på en konferanse nylig dette om denne høringen: Det ble gjort et solid forarbeid fra departementets side, og Støres prestasjon sto opplagt til laud. Jeg kan underskrive den karaktersetningen.

Ikke noe annet land hadde til da latt seg representere på så høyt politisk nivå under eksaminasjonen. Det ble lagt merke til internasjonalt. Men det som er like viktig, var måten de kritiske merknadene ble møtt på. Norge gikk ikke i forsvar, men viste at de tok de kritiske merknadene på alvor og var åpne for behovet for endringer og forbedringer. Dette vil sette standarder som gjør det vanskeligere for verstingene når de skal eksamineres.

Et tredje punkt på forbedringslisten er FNs spesialrapportører. Dette er mekanismer som ble utviklet under Menneskerettighetskommisjonen – ikke alltid på grunnlag av enighet i kommisjonen, og ofte med mandater som sikkert kunne vært skarpere, men sterke nok til at de dedikerte menneskerettighetseksperterne, som har fylt noen av disse mandatene, har kunnet gjøre en god jobb.

Norge har gått i bresjen for å styrke situasjonen for verdens MR-forsvarere gjennom etableringen av mandatet for en spesialrapportør for menneskerettighetsforsvarere. Dette arbeidet fortsetter under rådet. Rådet har enstemmig fornyet dette mandatet. Spesialrapportøren gjennomfører landbesøk og følger opp individuelle klagebrev fra MR-forsvarere. Siden mandatets opprettelse har spesialrapportøren rettet flere tusen henvendelser til stater og bidratt til konkret beskyttelse av svært mange MR-forsvarere.

Utenriksministeren trakk i sin utenrikspolitiske redegjørelse, som vi nettopp har debattert, fram arbeidet i Menneskerettighetsrådet og viste til vårt engasjement for å få vedtatt en resolusjon om stans i bruk av henrettelser som straffeform, engasjementet for økt beskyttelse av MR-forkjempere og arbeidet med å kartlegge lover som diskriminerer kvinner og anerkjennelse av lesbiske, homofile, bifile og transpersoners rettigheter. Det var en oppsang til denne interpellasjonen. Jeg ser fram til at utenriksministeren kan gå dypere inn i hva vårt medlemskap i MR-rådet har gitt grunnlag for å bidra med for å styrke menneskerettighetsarbeidet.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:29:25]: Takk til representanten Svein Roald Hansen for å ta opp spørsmålet, og takk for et svært godt innledningsinnlegg, som utdypet det skriftlige spørsmålet.

Etter at FNs verdenserklæring om menneskerettigheter ble vedtatt i 1948, spilte FNs menneskerettighetskommisjon en viktig rolle i den normative utviklingen som fulgte

i de neste tiårene. Men, som representanten Hansen peker på, fremsto denne kommisjonen i økende grad som et politisert organ uten evne til å fremme reelle endringer. Det ble en arena for øst-vest og nord-sør-konflikter.

Samtidig økte forventningene til de internasjonale organene. 1990-tallet og starten på det nye årtusenet hadde gitt flere viktige nyvinninger i arbeidet for å styrke beskyttelsen av enkeltmennesker mot grove og systematiske overgrep, ikke minst demonstrert gjennom etableringen av Den internasjonale straffedomstolen i 2001.

Som representanten Hansen var inne på, gikk daværende generalsekretær i FN Kofi Annan inn for å avvikle kommisjonen og erstatte den med et sterkere system for fremme av menneskerettigheter. På FNs høynivåmøte i 2005 fulgte verdens statsledere opp reformforslaget med to viktige vedtak. Først opprettelsen av FNs menneskerettighetsråd til erstatning for kommisjonen, og dernest sterk økning av budsjettet til FNs høykommissær for menneskerettigheter. Dette muliggjorde høykommissærens lederskap på menneskerettighetsområdet, og ga rom for en styrket tilstedeværelse i felten. Evnen til å sette FNs vedtak ut i livet ble klart styrket.

Opprettelsen av det nye rådet innebar en rekke nyvinninger. Representanten Hansen var inne på en del av dem, men la meg for min del nevne tre:

For det første fikk Menneskerettighetsrådet høyere formell status enn kommisjonen. Rådet ligger direkte under FNs generalforsamling, mens kommisjonens vedtak måtte gjennom ECOSOC. Dette innebærer at rådets vedtak kan gjennomføres umiddelbart, med mindre det er budsjettimplikasjoner som må behandles i generalforsamlingen.

For det andre møttes kommisjonen fast kun seks uker hvert år, og var derfor ofte ikke oppdatert på aktuelle hendelser av betydning for menneskerettighetene. Menneskerettighetsrådet er langt mer fleksibelt: det møtes jevnlig gjennom året, og kan kalle sammen til møter på kort tid. Det kan også bruke flere ulike møteformater, tilpasset ulike behov.

For det tredje ble det opprettet en såkalt ordning med periodiske landhøringer, såkalte Universal Periodic Review, UPR, av menneskerettighetssituasjonen i samtlige av FNs medlemsland, som representanten Hansen var inne på. Dette vil jeg også komme litt tilbake til. Alle disse forholdene har gitt rådet en sterkere posisjon enn det kommisjonen hadde.

For regjeringen var det naturlig å søke medlemskap i rådet i 2009, både fordi rådet er FNs sentrale medlemskapsorgan på menneskerettighetsfeltet, og dersom vi vil gjøre en forskjell, så må vi være med, og fordi vi ønsket å påvirke i en avgjørende periode av rådets «barndom» og innledende år.

Da Menneskerettighetsrådet ble etablert, ble det vedtatt at rådet skulle gjennomgå etter fem år. Denne gjennomgangen pågår nå denne våren. Med Norge som representant for Vestgruppen, og dermed visepresident for rådet, sitter vi strategisk plassert for å forsvare rådets sterke sider og motarbeide forsøk på å svekke det.

USA avsluttet som kjent sin ikke-engasjementspoli-

tikk, den såkalte «disengagement policy», og ble innvalgt i rådet samtidig med Norge.

Vi har nå lagt bak oss halve medlemskapsperioden, og jeg vil slå fast at Norge gjennom strategisk innsats har fått gjennomslag på en rekke felt. Deltakelse nytter. La meg nevne noe:

Vår innsats er først og fremst sentrert om utvalgte tematiske prioriteringer: arbeidet for ytringsfrihet og frie medier, likestilling og kvinners rettigheter, bekjempelse av diskriminerende lovgivning og kampen for internasjonal anerkjennelse av lesbiske, homofile og transpersoners rettigheter, forbudet mot tortur, beskyttelse av barns rettigheter og urfolks rettigheter. Blant viktige gjennomslag vil jeg nevne disse:

For det første: Norge leder nå forhandlingene i FNs menneskerettighetsråd om beskyttelse av menneskerettighetsforkjempere. Dette er mennesker som i mange land arbeider under ekstreme forhold, trosser trusler og forfølgelse for at andre skal få realisert sine menneskerettigheter. Forhandlingene er svært krevende, men har gitt gode resultater.

Gjennom resolusjonen fastlegges mandat for en FNs spesialrapportør for menneskerettighetsforkjempere. Spesialrapportøren gjør et arbeid som gir konkrete resultater. De siste par årene har hun bl.a. besøkt Colombia, Armenia, Kongo og India, tatt opp situasjonen for menneskerettighetsforkjempere med myndighetene, og fokusert på både kvinnelige menneskerettighetsforkjempere og overgrep fra ikke-statlige aktører.

Spesialrapportøren følger daglig opp enkeltsaker hvor menneskerettighetsforkjempere utsettes for overgrep. Om en måned vil Norge igjen lede rådet gjennom forhandlinger for å sikre fornyelse av hennes mandat.

For det andre: Norge leder også arbeidet som pågår for å avklare næringslivets menneskerettighetsansvar.

FNs spesialrepresentant for næringslivets ansvar for menneskerettighetene gjør et viktig nybrottsarbeid for å sikre at næringslivet overholder grunnleggende rettsstandarder. Norge vil lede prosessen med å få vedtatt spesialrepresentantens utkast til retningslinjer på dette feltet nå i rådet i juni. Også dette er et sensitivt tema, der vi forventer krevende forhandlinger, men der jeg har tro på at vi kan gjøre en forskjell – noe vi bl.a. bidro til, vil jeg mene, under Trygve Lie-seminaret i New York i september i fjor, der vi fikk satt disse spørsmålene på dagsordenen i en annen sammenheng.

For det tredje: Norge bruker også sin stemme i rådet til å ta opp alvorlige brudd på menneskerettighetene i land med undertrykkende regimer. Under sesjonen i rådet høsten 2010 fokuserte vi særlig på den svært alvorlige situasjonen i Iran. Vi deltok også aktivt under behandlingen av bl.a. Burma, Nord-Korea, Sudan, Kenya, Afghanistan og Kongo. Dette er et sensitivt, krevende og viktig politisk arbeid, men en arena vi faktisk kan bruke.

Interpellantens spørsmål gir en anledning til å peke på et helt avgjørende forhold for å forstå hvilke utfordringer vi står overfor, ikke bare i rådet, men i alt internasjonalt arbeid og alt internasjonalt menneskerettighetsarbeid, nemlig dette: Viktigheten av å ta inn over oss de uten-

rikspolitiske realiteter, at mange land faktisk ikke ønsker å styrke menneskerettighetsbeskyttelsen, og at også disse landene er blant FNs medlemmer, og vi møter dem i en rekke fora – også her.

I rådet er det en fast fordeling av plasser mellom FNs fem ulike regioner. Mens kommisjonen hadde 53 medlemsland, har rådet 47. Samtidig har rådet fått en sammensetning som i større grad reflekterer FN og verdens geografi i dag – ikke urimelig kan man si. Asia- og Afrika-gruppen dominerer, mens Vestgruppen og latin-amerikanske land samlet utgjør et mindretall – for slik er verden.

En bedre representativitet gir rådet økt legitimitet, men også noen utfordringer. Det er en realitet at Menneskerettighetsrådet, i likhet med sin forgjenger, er preget av regionale motsetninger og motsetninger basert på gruppetenkning, ofte mellom utviklede land og utviklingsland, og mellom Vesten og den muslimske verden.

Også i interpellasjonsdebatten reist av representanten Høglund våren 2008, altså før Norges medlemskap i rådet, fremhevet jeg at ingen institusjonell reform kan endre på disse globale utviklingstrekk. Som medlem har vi arbeidet strategisk med å fremme våre utenriks- og menneskerettspolitiske målsettinger i et nytt og krevende internasjonalt landskap. For å få gjennomslag er vi avhengig av nye støttespillere. Vi må tenke nytt i vår arbeidsform. Fra sak til sak må vi arbeide for å bryte den negative blokkdannelsen som kjennetegner en del av arbeidet i FN. Alliansbygging på tvers av de etablerte gruppene har blitt et norsk varemerke, og det har gitt noen gode resultater. La meg nevne et par eksempler:

For det første: Diskriminering av kvinner foregår over hele verden, og sammen med Mexico, Colombia, USA og Slovenia fikk Norge i fjor høst gjennomslag for at rådet oppretter en arbeidsgruppe som skal sette søkelys på lover som diskriminerer kvinner, f.eks. lover som forbyr kvinner å eie land og drive næringsvirksomhet.

For det andre: Under siste sesjon var beslutningen om å utnevne en FNs spesialrapportør for forenings- og forsamlingsfrihet en milepæl. USA var pådriver for vedtaket, i samarbeid med andre toneangivende land som Nigeria og Indonesia – og Norge, igjen et eksempel på at det å finne nye samarbeidspartnere og jobbe på tvers av regioner og grupper gir resultater. Dette var jeg også inne på i min utenrikspolitiske redegjørelse.

Og et tredje eksempel: Jeg nevnte innføringen av de periodiske menneskerettighetshøringene – UPR – som en av de viktigste nyskapingene ved opprettelsen av Menneskerettighetsrådet. Jeg sier dette, understreker betydningen av det, av fire årsaker:

Først: Landhøringene har gitt rådet mulighet til å sette søkelys på menneskerettighetssituasjonen i land som hittil har kunnet unndra seg dette. Landhøringene er universelle. Alle land høres på like vilkår, og, som representanten sa, jeg ledet selv den norske utspørringen da Norge ble utspurt og fikk kritiske spørsmål. Dessuten: Sivilt samfunn og andre aktører involveres. Og til sist: Land gjennomgår høring hvert fjerde år. Det gir gode muligheter for sammenligning og oppfølging. Derfor har landhøringene også

gitt resultater: Flere land slutter seg til menneskerettighetskonvensjoner, leverer rapporter til konvensjonsorganene og inviterer FNs spesialrapportører til landbesøk.

Norge prioriterer disse høringene høyt. I samarbeid med våre ambassader og sivilsamfunnet i Norge deltar den norske delegasjonen med kritiske spørsmål og konkrete anbefalinger.

Mekanismen er ny, og det er først når vi ser hvorvidt anbefalingene blir fulgt opp, eller ikke, at vi vil se om landhøringene består testen på lang sikt. Norge gjør altså sitt ytterste for å fokusere på nettopp dette: Oppfølging på landnivå slik at mekanismen virkelig når sitt mål, å bedre menneskerettighetssituasjonen for det enkelte menneske. I sum mener jeg at Menneskerettighetsrådet har gitt oss nye muligheter. Alt blir ikke slik vi ønsker. Men ingenting blir slik vi ønsker, om vi står på utsiden. Nå har vi en mulighet, og den utnytter vi aktivt.

Svein Roald Hansen (A) [12:39:33]: Jeg takker utenriksministeren for et grundig svar, og et svar som jeg mener bekrefter at det var riktig å søke medlemskap i rådet, og at det har gitt oss en arena hvor vi kan ta initiativer og hvor vi faktisk kan oppnå resultater.

La meg bare bringe inn et moment til som berører oss på hjemmebane, og det er at Norges egen nasjonale institusjon for menneskerettigheter i løpet av dette året skal vurderes for såkalt reakkreditering etter Paris-prinsippene. I dag er senteret knyttet til Universitetet i Oslo. Ett av kriteriene er at senteret skal være fullt ut uavhengig av myndighetene, et kriterium det norske senteret er godkjent i forhold til.

Det er allikevel reist spørsmål om denne organiseringen er tilfredsstillende, spesielt etter at de nasjonale sentrene har fått en formell rolle i de internasjonale overvåkningsorganene. Det reiser nye krav og forventninger om hvordan nasjonale sentre skal fungere. Spørsmålet som reises, er bl.a. om det norske MR-senteret kan fylle disse kravene. Det handler like mye om kapasitet og kombinasjonen med oppgaven som universitetsenhet. Vårt senter skal være det eneste som kombinerer disse rollene.

Det pågår nå en vurdering av dette, og jeg tror dette også vil være en brikke som vi må sikre internasjonal aksept og respekt for når det gjelder organisering, kapasitet og kompetanse, slik at ingen av de statene vi kan karakterisere som «versting-stater» på dette feltet, kan peke på det de mener er svakheter i overvåkningssituasjonen på hjemmebane, og forsøke å bruke det som fikenblad for egen forsømmelse. Jeg regner med at regjeringen vil sikre at vårt MR-senter får en organisering som selvsagt gir oss fortsatt akkreditering, men også internasjonal aksept for at det kan spille den rolle, og fylle den rolle, som det er forventet å ha.

Så har jeg bare lyst til å legge til, som en understreking av hvor krevende dette feltet er: Menneskerettighetene er universelle. Mange land har undertegnet dem, uten at de etterlever dem. Men vi ser allikevel, bl.a. i møter i Kina, der vi påpekte manglende ytringsfrihet, fengsling av opposisjonelle osv., at de altså trakk fram de grunnleggende menneskerettighetene, som også omfatter det å sikre men-

nesker mat, hus og arbeid. De er på et annet sted, som de sa. Det samme svaret fikk statsminister Gro Harlem Brundtland da vi var i Moskva i 1988 – av Gorbatsjov: De er på et annet sted. Vi må ha en forståelse for at vi er på et annet sted enn dem, men uten at vi av den grunn skal redusere kravene til det som også er grunnleggende rettigheter: ytringsfrihet, demokrati osv.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:42:45]: Det er riktig at Norsk senter for menneskerettigheter ved kgl. resolusjon i 2001 fikk status som nasjonal institusjon, og den er uavhengig. Det må allikevel være lov til å ytre seg anerkjennende om den innsatsen som senteret har gjort i de årene det har hatt denne funksjonen. Denne nasjonale institusjonen finansieres over en egen post på statsbudsjettet i UD. Så er det slik, som representanten er inne på, at det etter disse årene skal forestå en reakkrediteringsprosess, og det er på bakgrunn av at dette senteret i 2006 ble vurdert å være i overensstemmelse med de såkalte Paris-prinsippene, og at et slikt vedtak med status A skal revurderes etter fem år. Tiden er kommet for det.

På bakgrunn av den reakkrediteringsprosessen har UD besluttet å innhente en ekstern analyse av Norsk senter for menneskerettigheters utførelse av sitt mandat som nasjonal institusjon etter Paris-prinsippene. Den er altså ekstern og skal gjennomføres av en instans som har greie på å gjennomføre en slik vurdering, slik at vi er best mulig rustet. Rapporten forventes ferdigstilt i neste måned, og vi vil da avvente rapporten og den vurderingen som skal foretas av den internasjonale koordineringskomiteen i mai, før vi tar stilling til behovet for eventuell oppfølging. Det er viktig at Norge, som representanten sier, leverer helt i henhold til kravene, og det har vi også til hensikt å gjøre i det videre arbeidet med dette senteret og den nasjonale institusjonen.

Håkon Haugli (A) [12:44:42]: Jeg vil først takke Svein Roald Hansen for at vi får denne muligheten til å diskutere FNs menneskerettighetsråd, og utenriksministeren for hans svar. Mitt innlegg er en bekymringsmelding.

I november i fjor stemte FNs menneskerettighetsråd over en resolusjon om utenomrettslige og vilkårlige henrettelser. Resolusjonen nevner grupper som historisk har vært utsatt for slike henrettelser, som gatebarn, menneskerettighetsforkjempere og personer som tilhører etniske, religiøse eller språklige minoriteter. I mer enn ti år har den også nevnt seksuell orientering. Verdenssamfunnet har altså stått sammen om at det er uakseptabelt å drepe homofile. Anført av Benin, som talte på Afrikas vegne, ble formuleringen i fjor foreslått strøket. Forslaget fikk støtte av 79 land, 70 stemte imot.

Saken fikk lite oppmerksomhet i norske medier, men vakte oppsikt og skapte sinne i internasjonale menneskerettighetsmiljøer. Den norsk-venezuelanske menneskerettighetsaktivisten Thor Halvorssen, som bl.a. står bak Oslo Freedom Forum, var nådeløs i sin dom: Budskapet er klart: Det er i orden å drepe homofile.

Det var faktisk signalet fra FN.

I desember kom resolusjonen opp i FNs hovedforsam-

ling. Der ble det heldigvis flertall for å ta formuleringen om seksuell orientering inn igjen.

Verdenserklæringen om menneskerettigheter er 63 år i år og forbyr enhver form for diskriminering. Likevel blir homofile diskriminert verden over, og i over 80 land er det fremdeles ulovlig å være homofil. Mange steder ser det dessverre ut til at utviklingen går i gal retning: I mange land er ytringsfrihet ingen selvfølge for homofile, og i mange land trakasserer politiet homofile og transpersoner. I Iran praktiseres dødsstraff hyppig. I Uganda diskuterer nasjonalforsamlingen å innføre dødsstraff, og en av landets største aviser trykket i fjor navn på og bilder av 100 åpne homofile, med en klar oppfordring: Heng dem! I januar kom nyheten om at noen hadde tatt avisens oppfordring på alvor: En av de 100, aktivisten David Kato, ble funnet drept i sitt hjem. Hvis ikke FN skal stå oppreist i forsvaret av mennesker som utsettes for slike grove menneskerettighetsbrudd, hvem skal gjøre det da?

Tirsdag 21. desember var også en merkedag – av den triste sorten – for FNs menneskerettighetsråd. Da vedtok rådet, nok en gang, en resolusjon som har som formål å bekjempe religionskritikk. Riktignok var flertallet mindre enn tidligere, men FN står altså ikke oppreist for ytringsfriheten. Vernet mot religionskritikk er et angrep på ytrings- og tankefriheten og bidrar til å legitimere religiøs intoleranse. I november i fjor ble Asia Bibi, en kristen gårdsarbeider i Pakistan, dømt til døden i samsvar med landets blasfemilovgivning etter å ha vært i en krangel med naboene. Hennes sak er ikke unik.

Jeg er ikke i tvil om at Norges deltakelse i Menneskerettighetsrådet er viktig, og at norske myndigheter gjør alt de kan for å bekjempe de omtalte vedtakene. De to sakene utfordrer likevel rådets legitimitet, tydeliggjør at det skjer maktforskyvninger i verden, og reiser viktige spørsmål. Det siste året har vist at Norge og land vi deler grunnleggende verdier med, møter godt organiserte motstandere. Vi blir tvunget til å ta «omkamper» om prinsipper vi trodde lå fast, og vi taper enkelte kamper om menneskerettighetene i FN. Utenriksministeren har tidligere påpekt at en hevet pekefinger er til liten hjelp.

Spørsmålet er: Hvordan kan Norge manøvrere og vinne fram i dette nye terrenget? Jeg er glad for at utenriksministeren i dag viser at arbeid på tvers av geografiske blokker og i nye allianser gir resultater.

Leder av PEN-klubben, Anders Heger, stilte i en kronikk i Aftenposten et viktig spørsmål:

«Kan vi forestille oss en situasjon der vokterne av FNs menneskerettighetserklæring utgjør en reell trussel mot ytringsfriheten?»

Det samme spørsmålet kan stilles når det gjelder vern av minoriteter. Er tilbakeslagene i FN arbeidsulykker eller symptomer på at toleransen forvitrer i verdenssamfunnet?

Karin S. Woldseth (FrP) [12:49:14]: Det er en interessant spørsmålsstilling interpellanten tar opp. Det kan jo for så vidt være greit at vi har fått en orientering fra utenriksministeren om saken, men jeg personlig er av den oppfatning at Menneskerettighetsrådet i mye større utstrek-

ning enn i dag burde ha greid å sette agendaen og vært mye høyere på banen i egen regi.

Menneskerettighetsrådet har til oppgave å fremme universell respekt for og beskyttelse av alle menneskerettighetene og frihetene – for alle mennesker og grupper. Rådet skal arbeide med saker og spørsmål vedrørende krenkelser av menneskerettighetene, deriblant grove og systematiske brudd på menneskerettighetene. Dette er altså utgangspunktet.

Men når så sammensetningen i Menneskerettighetsrådet blir slik at en rekke organisasjoner utenfor FN-systemet er dypt bekymret og særdeles kritisk til rådet, bør nok vi som er på innsiden, lytte. Jeg kan nevne at både Freedom House, UN Watch og Human Rights Watch er svært bekymret. Problemet for rådet blir at innsatsen for menneskerettighetene ikke blir bedre enn det medlemslandene som sitter der, aksepterer.

Hvem sitter så i dette rådet, og hvordan står det til med menneskerettighetene i disse landene? Jeg vil bare nevne f.eks. Kina, Libya og Saudi-Arabia, som vel er land som neppe kan skryte på seg at de følger universelle regler for menneskerettigheter. Dette er bare noen få av svært mange land hvor menneskerettighetene ikke står sentralt.

Hvordan kan Norge akseptere at Menneskerettighetsrådet ikke får lov til å snakke om sharialover, at man i Uganda forfølger og torturerer mennesker med en annen seksuell legning enn «normalen», eller Hviterussland, som bryter klart med ytringsfriheten? Hva har Norge gjort for å frata de land som åpenbart bryter med konvensjonen, medlemskap i rådet? Jeg antar at man har sanksjonsmuligheter overfor land i rådet som bryter konvensjonen, på lik linje med andre internasjonale organisasjoner. Hva hjelper det om Norge engasjerer seg, når deler av rådet består av mordere og voldtektsforbrytere?

Jeg vet ikke om utenriksministeren er klar over at det i de fem årene rådet har eksistert, har vært vedtatt 35 fordommelser av Israel og litt over et dusin når det gjelder resten av verden. De eneste gangene det har vært brukt hastedebatt i dette rådet, har vært når man har hatt en sak mot Israel. Unnskyld meg, president: Man retter altså pekefingeren mot det eneste demokratiet i Midtøsten, mens man overfor resten av landene gjør ingenting. Det eneste vi hører, er en øredøvende stillhet.

Rådet har altså valgt å lukke øynene for ofrene i Kina, på Cuba, i Iran, i Saudi-Arabia, for ikke å snakke om i Zimbabwe. Så spørsmålet blir til syvende og sist: Hva er forskjellen på rådet og kommisjonen, og hva er blitt utrettet?

Jeg skal til slutt prøve å være litt konstruktiv, ikke bare negativ og kritisk. For som vi hørte utenriksministeren si, har Norge fått til noe på noen felt, og man har satt medie-frihet, ytringsfrihet, barns rettigheter, menneskerettighetsforkjempere og næringslivets grunnleggende rettsstandard på dagsordenen. Men jeg vil faktisk oppfordre utenriksministeren og det departementet som jobber for ham, til kanskje å gjøre seg litt mer synlig. Jeg tror det er svært få i den norske befolkningen som er klar over at Norge er med i Menneskerettighetsrådet. Kanskje man burde bygge opp et image og være litt utadrettet, og ikke gjøre det at

Norge er medlem av Menneskerettighetsrådet, til Norges best bevarte hemmelighet.

Presidenten: Presidenten er litt i tvil om det er veldig parlamentarisk å si at de som sitter i FNs menneskerettighetsråd, består av «mordere og voldtektforbrytere», men har ikke tenkt å slå ned på det.

Peter Skovholt Gitmark (H) [12:54:21]: Aller først en takk til representanten Svein Roald Hansen, både for hans innlegg og for interpellasjonen, og det samme til utenriksministeren. La meg også legge til at innlegget som representanten Haugli holdt, var usedvanlig godt, det var prinsipielt. Jeg kan si meg aldeles enig i alle hans betraktninger.

Menneskerettigheter er universelle, og vi må legge til grunn de samme holdningene når vi er i rådet og når vi er utenfor rådet. Alle mennesker er like mye verdt. Det er ikke geografiske skiller, det er ikke religiøse skiller eller for den saks skyld andre skiller. Våre holdninger må alltid være de samme, om man snakker med store handelspartnere eller for den saks skyld Europas siste diktatur – Hviterusland.

Menneskerettighetsrådet har som oppgave å fremme universell respekt for og beskyttelse av alle menneskerettighetene og friheten for alle mennesker og grupper. Det er ut fra et sånt perspektiv underlig å se på rådets 47 medlemmer – og man kan godt si at et parlamentarisk begrep i så måte vil være – med «ymse» bakgrunn.

Som flere har vært inne på, er det enkelte land som får mye kritikk, og andre land som i stor grad slipper unna kritikk. Dette gjelder også land som har signert konvensjonen – en konvensjon som er god, som er prinsipiell, og som viser entydig hvordan menneskerettigheter faktisk skal utøves.

For ikke fryktelig lenge siden hadde Stortinget en diskusjon knyttet til Burma. Det var i forbindelse med en interpellasjon, hvor utenriksministeren og jeg var i en ørliten polemikk knyttet til hva hans kollega Solheim hadde gjort på sin første reise. Jeg hadde beklaget hvis jeg hadde sagt noe feil. Nå viste det seg at det jeg faktisk sa, var korrekt. La meg i denne sammenhengen si hva som faktisk skjedde.

I januar 2009 møtte Norges bistandsminister Burmas junta. Han møtte ingen fra demokratibevegelsen, men han møtte, ifølge UD selv, myndigheter, internasjonale hjelpeorganisasjoner og utenlandske diplomater. Symboleffekten av en slik handling er betydelig. Det samme kan vi si også når det gjelder symboleffekten av norsk bistand generelt. Høyre holdt et seminar – også det for ikke lenge siden – med overskriften: «Kan bistand fremme demokrati og menneskerettigheter?» Det er ikke tvil om at bistand spiller en sånn rolle. Et godt eksempel vil være Etiopia, hvor regimet er såkalt «donor darling», som får fabelaktig internasjonal støtte rent økonomisk, men som beveger seg enda lenger bort fra respekt for menneskerettigheter og demokrati – om man enten er på innsiden og en del av regimet, eller man er på utsiden, og det på tross av at man leverer gode økonomiske resultater. Det samme gjelder Kina, som er et annet eksempel. Man ser at Norge og – jeg vil legge til – en rekke andre land er varsomme

med sin kritikk av Kina fordi landet er en så viktig internasjonal handelspartner. Det går på det jeg sa, at man er ikke på utsiden eller på innsiden – enten respekterer man menneskerettighetene eller så gjør man det ikke. Vår kritikk skal uansett være knyttet til dem som ikke respekterer dem.

Så hadde vi også en interpellasjon om menneskerettighetsdialogene og den rollen de spiller. Jeg vil si mer prinsipielt at det er ekstremt viktig at vi har et menneskerettighetsfokus i alt vi foretar oss. Om det er i tilknytning til Menneskerettighetsrådet, om det er i tilknytning til bistand generelt, eller om det er i tilknytning til debatter i Stortinget, må det å respektere menneskerettigheter få forrang foran alle andre problemstillinger.

Så kan jeg avslutte – selv om det foregående egentlig hadde vært en god avslutning – med å gi ros til utenriksministeren for håndteringen av vår eksaminasjon i Menneskerettighetsrådet. Det har igjen en strålende symboleffekt at landets utenriksminister møter opp, forsvarer nasjonen i forhold til de spørsmålene som kommer, er imøtegående i forhold til kritikken. Vi er ikke perfekte. Vi er ganske gode, men vi er langt fra perfekte. Vi må også være åpne, slik utenriksministeren var, for å gjøre endringer, slik at vi i vår agering er i tråd med menneskerettighetene og konvensjonen.

Svein Roald Hansen (A) [12:59:51]: Jeg takker for engasjementet i debatten.

Det er riktig, som Peter Skovholt Gitmark peker på, at de 27 medlemmene har ymse bakgrunn, og forholdene for å ta menneskerettighetene på alvor er ymse. Men den verdenen vi lever i, reflekterer jo at menneskerettigheter ikke lar seg innføre bare ved gode resolusjoner i FN, heller ikke bare ved at landene slutter seg til dem. Det er implementeringen og etterlevelsen som er krevende – på dette feltet som på så mange andre felt.

Det er riktig, som flere har påpekt, at det fortsatt er ensidighet, og man bruker Israel og nabolandene som eksempel. Der kunne nok påpekingen vært mer balansert, for å si det slik. Det er flere som fortjener kritikk.

Men hva er så alternativet? Jeg tror ikke alternativet er – slik jeg oppfattet at Karin Woldseth reiste spørsmål om – at man skal ekskludere dem som vi kan karakterisere som verstinger. Da står de utenfor, og det blir vanskeligere å holde dem ansvarlig, bl.a. gjennom disse landhøringene. Jeg tror ikke det hjelper noe at vi trekker oss ut. Da blir i hvert fall ikke ensidigheten mindre.

Jeg tror vi må erkjenne – og det tror jeg Karin Woldseth, som jeg opplever har et ekte engasjement for disse spørsmålene, er enig i – at det ikke er mulig å påtvinge andre land en gjennomføring av menneskerettighetene. Vi må forsøke å være i dialog med dem, vi må forsøke å engasjere dem, og vi må forsøke å gjøre det mer pinlig i det internasjonale samfunn å måtte stå til rette for brudd på grunnleggende menneskerettigheter.

Jeg mener at denne debatten har vist at det er riktig å være engasjert i Menneskerettighetsrådet, at det gir oss en arena, og at det gir oss nye muligheter til å være med og

dytte verden i riktig retning på et område som er krevende, men viktig.

Øyvind Korsberg hadde her overtatt presidentplassen.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [13:02:36]: Først vil jeg hilse velkommen engasjementet, de kritiske spørsmålene og undringen rundt dette arbeidet. Det er svært viktig at det er slik i denne sal.

Jeg tror for min egen del at jeg holder fast ved det jeg sa under interpellasjonsdebatten som representanten Høglund hadde i 2008, nemlig at til tross for svakhetene er dette en mulighet for oss til å engasjere oss, vise solidaritet i praksis, stille andre til veggs og selv bli stilt til veggs. Det mener jeg at det halvannet året vi har sittet i dette rådet, har vist. Jeg tror det er omtrent slik som folk som sitter i denne salen, opplever det. Man engasjerer seg for å få til forandring, får ikke gjennomslag for alt, får gjennomslag for noe. Alternativet er å ikke sitte der – å være på utsiden og få mer gjennomslag da. Jeg mener det er et ærlig valg, og vi bør diskutere det som ett kriterium for å gjøre noe annet. Men jeg tror den linjen vi har valgt, har vært klok.

Et par kommentarer: Representanten Haugli holdt et svært godt innlegg, det er jeg helt enig i. La meg bare få understreke at når det gjelder seksuelle minoriteter, så var dette, slik jeg forstår det, en diskusjon som pågikk i FNs tredje komité, ikke i Menneskerettighetsrådet. Da vedtaket kom opp i plenum i generalforsamlingen, var det et massivt lobbyarbeid som ble gjennomført, bl.a. av Norge, og som vant fram. Der ble seksuelle minoriteter faktisk inkludert i vedtaket. Vi deltok, som sagt, for å få dette til. Vi brukte våre kanaler, inklusiv en rekke ambassader, for å utvirke at land på vippen endret posisjon. Det gjorde de, og det var positivt. Igjen viser det seg at vi kan bruke ulike kanaler og spille på dem.

Når det så gjelder dette med blasfemi og krenkelse av religion, er dette en gjenganger som kommer hvert år, og som alltid blir vedtatt mot stemmene til samtlige vestlige land. Det har vært tema i MR-kommisjonen og er blitt tatt opp både i rådet og under generalforsamlingen. Det er slik at vi er enige i enkelte av resolusjonens paragrafer, som isolert sett kan være i orden, men vi kan ikke akseptere hovedformålet, nemlig beskyttelse av religioner som sådanne mot nedsettende omtale. Igjen er spørsmålet: Er vi best tjent med å kunne påpeke det fra innsiden eller fra utsiden?

Så må jeg si at noe av det positive ved den erfaringen vi har ved deltakelse, er måten vi kan engasjere også det sivile samfunn i Norge på. Ved vår egen høring var noe av det som nesten gjorde sterkest inntrykk på meg, den omfattende forberedelsen, mobiliseringen av det sivile samfunns røster i Norge, som ga uttrykk for sine syn. Og de har sett oss veldig tett i kortene også i etterkant. Dette tror jeg – for ikke å bruke for store ord – er noe av det som land som Egypt og Tunisia mangler: en del av varsellampene og vaktbikkjene som nedenfra ser myndighetene i kortene og stiller dem til ansvar. Vår deltakelse i Menneskerettig-

hetsrådet har aktivert og stimulert disse miljøene. Deltaelsen når vi blir undersøkt, slik som under en UPR, gjør det enda mer, og det stimulerer til bred debatt i samfunnet, også i denne sal, og det synes jeg vi skal hilse velkommen.

Men takk til interpellanten for å ha reist et veldig viktig og betimelig spørsmål.

Presidenten: Dermed er debatten i sak nr. 6 avsluttet.

Sak nr. 7 [13:05:43]

Interpellasjon fra representanten Christian Tybring-Gjedde til utenriksministeren:

«*Vestunionen, VEU, består av ti medlemsland, seks assosierte medlemsland, syv assosierte partnerland samt fem observatørland. Norge er assosiert medlem. VEU og unionens tilhørende parlament har i mer enn 50 år vært det ledende forsvarspolitiske samarbeidsorganet i Europa. Parlamentets hovedformål har vært å debattere samt fremme forsvarspolitiske anbefalinger til landenes ulike regjeringer. Fra mai 2011 vil imidlertid dette ta slutt. Da legger VEU ned sitt arbeid, og parlamentet oppløses. Nedleggelsen har vært drevet frem av regjeringene i VEUs medlemsland, og alt tyder på at mange land ønsker å legge VEUs aktiviteter innunder EU. Det betyr at norske parlamentarikere vil få redusert mulighet til å legge premisser for europeisk forsvarspolitik.*

Føler regjeringen et ansvar for at norske parlamentarikere fortsatt skal kunne delta i forsvarspolitiske debatter i Europa, og eventuelt hva konkret planlegger regjeringen å foreta seg?»

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:07:16]: Vestunionens råd vedtok den 31. mars i fjor å si opp den modifiserte Brussel-traktaten av 1954. VEU vil av den grunn opphøre å eksistere 30. juni i år. Som en konsekvens vil VEUs parlamentarikerforsamling oppløses. Til tross for at Norge kun er assosiert medlem i VEU, har vi hatt stemmerett i VEUs komiteer, men ikke i plenum. Norge vil uansett miste innflytelse i europeisk forsvarspolitik.

Som forsvarsvenn og parlamentariker finner jeg det vanskelig å akseptere at Norges innflytelse over europeisk forsvarspolitik blir vedtatt redusert gjennom beslutninger i strukturer vi ikke har innflytelse i. At VEU nedlegges, kan nok verden leve med, og Europas sikkerhet blir neppe redusert gjennom et slikt vedtak. NATO er i den sammenheng langt mer relevant, ikke minst etter at Frankrike igjen valgte å bli med i NATOs kommandostruktur.

Det er spesielt at innflytelse i én organisasjon, nemlig VEU, skal avhenge av medlemskap i annen klubb, nemlig EU. Videre er det litt oppsiktsvekkende at denne prosessen foregår uten at samtlige bidragsytende nasjoner får være med og utforme alternativet. Jeg finner det lite formålstjenlig at man blir utelukket fra å samarbeide om europeisk forsvars- og sikkerhetspolitikk med den begrunnelsen at man da samtidig må være enig om alt fra handel, valuta og rentesetting. At EU forutsetter at man er med på alt før man kan være med og bidra på noe, er en underlig idé.

At VEU opphører å eksistere, er en konsekvens av historien – muligens fornuftig og kanskje heller ikke til å unngå – men samtidig får nedleggelsen av VEU som konsekvens at europeiske parlamentarikere får en arena mindre å diskutere forsvars- og sikkerhetsspørsmål på. Det blir en institusjon mindre som kan stille Europas forsvars- og utenriksministre ansvarlige for utviklingstendenser. Det er på mange måter opposisjonens arena, og hvem som er i posisjon og opposisjon vil selvfølgelig variere. Videre har VEUs parlamentarikerforsamling vært en arena hvor man har kunnet diskutere sikkerhetsutfordringer og utenrikspolitikk med kolleger fra andre land. Man har kunnet knytte politiske bånd mellom likesinnede kolleger både gjennom komitéarbeid og sosialt samvær.

Den direkte årsaken til vedtaket om nedleggelse var ikrafttredelsen av Lisboa-traktaten og det faktum at Lisboa-traktaten dekker de forsvarspolitiske klausuler som tidligere har ligget i VEU. Organisasjonen ble dermed gjort overflødig.

Siden det ble kjent at forsamlingen skal legges ned, har det blitt arbeidet aktivt med å finne alternativer til dagens forsamling – dette ut fra argumentet om at det er behov for mellomstatlig kontroll med og oppfølging av EUs forsvars- og sikkerhetspolitik. Ytterligere argumenter har vært at de nasjonale parlamenter må stå for denne kontrollen, fordi det er de nasjonale parlamentene som godkjenner forsvarsbudsjettene, det er de som godkjenner større forsvarsmateriellkjøp, og de bestemmer soldaters deltakelse i internasjonale operasjoner.

Samtlige toneangivende medlemsland i VEU har allerede debattert VEUs fremtid og mulige alternative strukturer i sine parlamenter. Denne interpellasjonen bygger derfor på de ideene som er sådd i øvrige europeiske parlamenter. Videre har det vært avholdt en tilsvarende debatt i Europaparlamentet. Det er imidlertid bred motvilje mot å la Europaparlamentet få økt innflytelse over EUs utenriks- og sikkerhetspolitik som er definert som et mellomstatlig anliggende. Europaparlamentet har en overnasjonal rolle.

Det er altså grunnleggende aksept og forståelse for at VEU i dagens form har utspilt sin rolle – ikke kun fordi oppgavene vil bli overført, men også fordi den rollen som er tiltenkt utøvd av VEUs parlamentarikerforsamling, ikke fungerer etter hensikten.

Det er åpenbart stor motstand mot å etablere ytterligere en organisasjon i Europa som har som formål å arbeide med forsvars- og sikkerhetspolitik. Samtidig er det stor enighet om at Europa trenger et forum hvor parlamentarikere kan møtes for å drøfte ulike forsvars- og sikkerhetspolitiske spørsmål – et forum som kan være påpasselig med at ulike vedtak følges opp, at konsekvenser drøftes åpenlyst, og at alternative løsninger lanseres. Såkalt «inter-parliamentary scrutiny» er viktig, men da må en eventuell struktur fungere etter hensikten. Og det er nettopp der vi er i dag.

Så langt er det et felles ønske fra medlemslandene om at det til erstatning for dagens VEU etableres en konferanse eller en møteplass. Den bør ikke være permanent. Videre er VEUs medlemsland enige om at samtlige 27 EU-

land bør være naturlige deltagere. Størrelsen på delegasjonene bør avhenge av landenes størrelse. Det bør maksimalt etableres to komiteer, og det bør være et roterende sekretariat. Når det gjelder finansieringen av en eventuell ny struktur, er det flere som mener at dette bør belastes de ulike landenes parlamenter. Som NATO-medlem vil Norge få observatørstatus. Med andre ord: Vi taper innflytelse.

Ovennevnte forslag til alternativ struktur er svært lite kreativt, og det er tydelig at mange europeiske politikere har vanskeligheter med å tenke nytt. Når utviklingen krever strukturelle endringer i Europa, er det lite fornuftig å lansere en alternativ løsning som på mange måter kopierer det man har valgt å legge ned. Da blir poenget borte, og oppgaver duplisert.

VEU-parlamentets Committee for Parliamentary and Public Relations har fremmet en rapport som i stor grad reflekterer de overordnede konklusjonene som er blitt trukket i de nasjonale parlamentene. Men komiteen legger i større grad vekt på de praktiske konsekvensene av å avholde konferanser med så mange deltagende land. Men igjen, det er altså ikke formålet med eventuelle konferanser som drøftes, men den praktiske gjennomføringen – en ikke ukjent problemstilling for de fleste andre europeiske institusjoner.

VEU-komiteen skal imidlertid ha honnør for at den tør å ta opp en problemstilling som er helt åpenbar, men som lett oppfattes som kritikk, nemlig at parlamentene, og da de ulike partiene i parlamentene, ofte velger delegater som har liten eller ingen erfaring med forsvars- eller utenrikspolitikk. Da blir det vanskelig å føre en meningsfylt debatt, med den konsekvens at debatten i VEU-parlamentet ofte foregår mellom relativt få og de samme representantene. Videre er det slik at når man sender delegater som ikke har ansvar for forsvars- og utenrikspolitikk i sine respektive partier, er delegatenes gjennomslagskraft i partiene også relativt liten.

Denne interpellasjonen har til hensikt å få lagt en rekke problemstillinger på bordet. Hvor skal den europeiske forsvars- og sikkerhetspolitiske debatten finne sted i fremtiden? Trenger vi noe utover NATO? Hvordan skal denne debatten eventuelt organiseres? Hvilke land skal få delta? Hvem skal representere parlamentene? Hvem skal finansiere en eventuell ny struktur? Og ikke minst: Hvordan skal Norge finne sin plass? Dette er spørsmål som berører både parlamentene og de ulike lands regjeringer – altså begge deler: både parlamentet og regjeringen. Sikkert er det at dersom vi ikke gjør noe, reduserer vi muligheten for å stille utøvende politikere til ansvar for den politikken som føres.

Jeg mener de alternative løsningene for fremtidig organisering av europeisk samarbeid er lite visjonære. Samtidig som vi opplever en verden i bevegelse på alle områder, fortsetter europeiske politikere å diskutere innenfor rammer som kun omfatter begrensede problemstillinger. Nesten samtlige europeiske og internasjonale organisasjoner har fokus på forsvar, utenriks, sikkerhet eller menneskerettigheter – selvfølgelig helt sentrale områder, men våre strukturer er ikke dimensjonert for de globale endringene som finner sted.

Sett i lys av at verden blir stadig mindre er det åpenbart at det finnes også andre områder som krever interparlamentarisk samarbeid, med andre ord, arenaer hvor parlamentarikere kan diskutere spørsmål som inntil nå har vært forbeholdt de nasjonale parlamentene.

Et helt åpenbart område for slike interparlamentariske diskusjoner vil være finanspolitiske spørsmål. Finanskrisen viste med all tydelighet at de globale finansielle bindingene er sterke, og det er et demokratisk underskudd at parlamentarikere ikke fikk anledning til å diskutere ulike tiltak for å komme seg ut av krisen. Videre bør erfaringene fra landenes ulike tiltak kunne drøftes også i etterkant.

Et annet område som man med fordel bør vurdere bredere interparlamentarisk samarbeid om, er energi. De siste års diskusjoner om tilbud og etterspørsel, energiforsyning og sikkerhet, og alternative energiformer tilsier at dette ikke bør være et område hvor landenes regjeringer danner meningsmonopol.

Et tredje område vil kunne være utveksling av erfaring med ulike tiltak med hensyn til integrering av innvandrere, hvor landene hver for seg sliter med å finne de beste virkemidlene, men kollektivt har funnet frem til mange gode løsninger.

Dersom det blir besluttet å etablere en ny konferanse i Europa med bakgrunn i nedleggelsen av VEU, bør dette etter min mening fortrinnsvis være en konferanse som kan møte i ulike konfigurasjoner – muligens etter modell av NATOs råd. Videre bør det ikke være slik at alle land forventes å møte på alle ulike sesjoner, men at land med interesser innenfor utvalgte områder prioriterer nettopp disse sesjonene, og som en konsekvens også får større ansvar for agenda og dagsorden. Konferanser innenfor ulike områder vil da bli avholdt på bakgrunn av nasjonenes ønsker og forespørsler og ikke avholdt fordi kalenderen tilsier det. Så det er en rekke utfordringer jeg har til utenriksministeren, som han sikkert har hørt.

Er utenriksministeren enig i at man trenger å se på alternative strukturer i Europa? Og så vil jeg gjerne ha svar på om utenriksministeren kan ta et initiativ overfor sine kolleger i Europa når det gjelder strukturen, ikke bare når det gjelder nedleggelsen av VEU, men også mer den generelle utviklingen med tanke på å drøfte andre spørsmål. Ofte vil jo svaret være at man bør melde seg inn i EU, så vil alt bli løst. Men det viser seg at også de som er medlem av EU, sliter, både med organisering og med samme problemstillinger. Derfor igjen en oppfordring til utenriksministeren om vi ikke bør finne vår plass på en annen måte enn hittil med hensyn til forsvars- og sikkerhetspolitiske spørsmål, f.eks. ikke være ensidig avhengige av NATO, og også om utenriksministeren kan tale parlamentets sak når han er ute og representerer Norge, for vi har ikke noe fora der vi kan tale vår sak. Denne interpellasjonen er jo både til parlamentet og til utenriksministeren, for det er ikke noe annet sted for oss å gå når vi skal tale vår egen sak, tale for vår egen syke mor.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [13:16:51]: Takk til interpellanten som spør om regjeringen føler ansvar for at norske parlamentarikere fortsatt skal kunne delta i for-

svarspolitiske debatter i Europa, og hva regjeringen planlegger å foreta seg med bakgrunn i at de ti medlemmene av Vestunionen har besluttet å legge ned organisasjonen, noe som også får konsekvenser for unionens tilhørende parlamentarikerorgan. Det kom en del andre spørsmål også i oppfølgingen, og de får vi kanskje anledning til å gå inn på i debatten.

Først en presisering og så noe historikk og bakgrunn om VEU, som interpellanten også har beskrevet.

Til presiseringen: Det er jo slik at det er opp til parlamentarikerne her i Norge og alle deres kolleger i utlandet hvordan de vil organisere, videreføre og vektlegge sitt interparlamentariske arbeid og føre utenrikspolitiske debatter. Dette skal en regjering faktisk være varsom med å mene så mye om, det være seg arbeidsform, saker, prioriteringer, nye medlemmer, omorganiseringer eller nedleggelse – og finansiering, for å legge til det. Mitt ansvar er å bidra til at kontaktene er gode – for Norges del – mellom interparlamentarisk arbeid og Stortingets delegasjoner til dette og regjeringen. Der har vi en god kontakt på flere felt.

Vestunionen har vært med på å bygge opp visjonen om et felles forsvar i etterkrigstidens Europa gjennom å fremme nære konsultasjoner og samarbeid om forsvars- og sikkerhetsspørsmål i Vest-Europa. Under den kalde krigen ble forsvarssamarbeidet mellom medlemslandene i VEU i all hovedsak ivaretatt gjennom samarbeidet i NATO, hvor alle de faste VEU-medlemmene var medlemmer. VEU fikk dermed en underordnet rolle i denne perioden. Fra murens fall og gjennom 1990-årene ble VEU gjenstand for en dragkamp mellom NATO og land i EU om hvor stor innflytelse organisasjonen skulle ha over europeisk forsvars- og sikkerhetspolitikk.

I Petersberg-erklæringen fra 1992 ble retningslinjer for VEU's tiltenkte oppgaver i forbindelse med fredsbevarende og fredsopprettende operasjoner lansert. Disse retningslinjene ble senere inkorporert i EUs Amsterdam-traktat av 1997.

VEU spilte kanskje sin mest betydningsfulle rolle de siste årene av 1990-tallet, da organisasjonen deltok i flere krisehåndteringsoperasjoner på Balkan. Det utviklet seg et nært politisk og militært samarbeid mellom NATO og VEU med utgangspunkt i at VEU fikk trekke på NATOs ressurser.

Så lenge jeg har vært utenriksminister, har det ikke vært noen aktivitet i VEU på ministernivå. Det siste ministermøtet fant sted i 2000. Beslutningen om å legge ned organisasjonen – delvis politisk og delvis økonomisk begrunnet, noe jeg skal komme inn på – kom derfor ikke som noen overraskelse. Avvikling av organisasjonen synes som en naturlig konsekvens av den historiske utviklingen i Europa.

Jeg deler i hovedsak argumentene som er fremkommet fra de faste medlemmene om å legge ned organisasjonen. La meg ta de viktigste:

Den felles forsvarsklausulen – som innebærer at hvis et medlem blir utsatt for et militært angrep, vil de øvrige medlemmene komme det til unnsetning, også med militære midler – er ikke tilpasset dagens sikkerhetsarkitek-

tur. Den gjelder bare for medlemmene. Selv om ordlyden i denne gir sterkere sikkerhetsgarantier enn NATOs artikkel V, er VEU ikke lenger troverdig som en felles forsvarsorganisasjon, gitt at alle medlemmene er medlem både av NATO og av EU.

Fremveksten av EUs sikkerhets- og forsvarspolitik og ikrafttredelsen av Lisboa-traktaten med sin solidaritetsklausul har gjort VEU overflødig i så måte.

Bare ti av EUs 27 medlemsland er faste medlemmer av VEU. Dermed mangler parlamentarikerorganisasjonen tilstrekkelig legitimitet til å føre tilsyn og kontroll med EUs sikkerhets- og forsvarspolitik.

Jeg forstår også det økonomiske argumentet som de faste medlemmene fremholder. For eksempel sier den britiske regjeringen at den ikke lenger kan forsvare årlige pliktige bidrag til VEU på 2,3 mill. euro, som til sammenligning er nesten det dobbelte av hva britene betaler årlig for å dekke felleskostnadene for EUs antipiratoperasjon utenfor Somalia, som vi har diskutert tidligere i dag.

Interpellanten hevder at alt tyder på at mange land ønsker å legge VEUs aktiviteter inn under EU. En kommentar til det: Etter at VEUs militære operasjoner ble innstilt i 2001, ble det meste av arbeidet en del av EUs felles sikkerhets- og forsvarspolitik.

EU har siden toppmøtet mellom Storbritannia og Frankrike i St. Malo i 1998 utviklet en egen krisehåndteringsevne og har siden 2003 iverksatt over 20 militære og sivile krisehåndteringsoperasjoner, først og fremst på Balkan, men også i Afrika og Asia. Jeg vil derfor hevde at VEUs aktiviteter allerede er lagt inn under EU. Senest så vi det i 2004, da VEUs utvalg for utvikling og samarbeid om forsvarsmateriell, WEAG og WEAO, ble lagt ned, og arbeidet inkorporert i EU gjennom opprettelsen av forsvarsbyrået EDA.

De faste medlemmene av VEU gir imidlertid i sin erklæring av 31. mars 2010 om nedleggelse av VEU honnør til det bidraget som parlamentarikerforsamlingen har gitt til utviklingen av en europeisk kultur og samforståelse innen sikkerhet og forsvar.

Siden sikkerhets- og forsvarspolitikken i EU er mellomstatlig, som representanten var inne på, også etter ikrafttredelsen av Lisboa-traktaten, oppfordrer de faste medlemmene til fortsatt interparlamentarisk dialog om disse spørsmålene, for – som det blir sagt – å bevare den kompetanse og erfaring som parlamentarikerforsamlingen representerer.

Regjeringene i de fleste av VEUs medlemsland har uttalt at de stiller seg åpne for gode ideer til hvordan fremme diskusjoner mellom nasjonale parlamenter om EUs sikkerhets- og forsvarspolitik, men de overlater – selvfølgelig, vil jeg tilføye – i all hovedsak denne idémuldringen til de respektive parlamentene.

Etter det jeg kjenner til, er denne idédugnaden godt i gang blant de av medlemslandenes parlamentarikere som ønsker å videreføre dialogen, og ulike forslag til hvordan dette arbeidet kan organiseres i fremtiden, diskuteres og lanseres.

Målet er å kunne enes om et forslag innen VEU legges formelt ned i juni. I denne prosessen må vi også være

klar over at en oppfølgingsmekanisme må samkjøres med parlamentarisk oppfølging av EUs felles sikkerhets- og forsvarspolitik etter Lisboa-traktatens bestemmelser.

I et eventuelt nytt format vil sannsynligvis også Europaparlamentet bli inkludert. Per i dag kan vi ane et konkurranseforhold mellom Europaparlamentet og de nasjonale parlamenter, der Europaparlamentet etter Lisboa-traktaten har fått økt innflytelse på EUs sikkerhets- og forsvarsområde, gjennom bl.a. regulære konsultasjoner med EUs høyrepresentant for utenriksaker og gjennom budsjettansvar.

De faste VEU-medlemmene gir uttrykk for at de gjerne ser at parlamentene i land som er kandidater til EU, samt andre interesserte land, blir inkludert i det nye samarbeidet. Det synes dermed å være muligheter for norske parlamentarikere som er interessert i å ha en dialog med sine europeiske motparter, å fortsette dette arbeidet, men i en annen form. Igjen: Formen bør parlamentarikerne definere.

Regjeringen stiller seg positiv til at representanten Tybring-Gjedde og de øvrige medlemmene av delegasjonen til VEUs parlamentarikerforsamling sonderer mulighetene for at parlamentarikere fra Norge og andre land, som ikke er medlemmer av EU, kan delta i et nytt parlamentarikersamarbeid og finne en høvelig form for dette. Det er naturligvis viktig for et land som Norge at parlamentarikere engasjerer seg i internasjonale sikkerhets- og forsvarspolitiske spørsmål, slik vi kjenner det fra NATOs parlamentarikerforsamling og de mange regionale organer vi har her i nord.

Til slutt vil jeg peke på at den norske regjeringen har et tett samarbeid med EU på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området.

I tillegg til de tre avtalene vi har inngått med EU, henholdsvis rammeavtalen om deltakelse i militære og sivile krisehåndteringsoperasjoner og avtalen om utveksling av gradert informasjon, begge fra 2004, samt avtalen om samarbeid med EUs forsvarsbyrå fra 2006, arbeider vi for å få i stand en konstruktiv dialog med EUs nye høyrepresentant for utenriks- og sikkerhetspolitikk og med EUs nye utenriktjeneste. Både forsvarsministeren og jeg er opp-tatt av å få til gode ordninger for dialogen om sikkerhets- og forsvarsspørsmål med EU, der våre europeiske allierte befinner seg.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:24:33]: Jeg takker utenriksministeren for svaret, men jeg er ikke sikker på om noen av oss egentlig ble noe særlig klokere.

Vi står overfor utfordringer som selvfølgelig ikke kan løses i denne sal. Man kan peke på hverandre og si at utfordringene skal løses i parlamentet, at man ikke vil blande seg inn, og at regjeringer skal holde på med sitt, men det er ikke slik parlamenter er organisert. Det er ikke noe forum hvor man kan diskutere den type avtaler internt, verken det norske parlamentet eller de andre parlamentene. Egentlig står regjeringen i de ulike landene med all makten alene. Man kan selvfølgelig peke på parlamentene og si at de må organisere seg selv. Det er sikkert i henhold til reglement, regelverk og lover, men faktum er at man ikke

får deltatt, ikke får bidratt og ikke får organisert seg på en effektiv måte. Det er kanskje prisen man må betale.

Når det gjelder problemet i en bredere sammenheng, sa utenriksministeren at det kommer andre anledninger til å diskutere det, eventuelt senere i debatten. Da kan man kanskje fokusere mer på det: Dersom man nå får en konferanse i Europa, basert på VEU, slik det foreslås, med 27 EU-land og en rekke observatørland, har jo verden gått videre siden 1954. Verden har blitt mer global, man har fått andre områder som har – jeg vil si – nesten større innflytelse på verdens utvikling, den globale utviklingen, enn utenrikspolitikk og forsvarspolitik, ikke minst forsvarspolitik. Vi har hatt forhold som finanskrisen, da hele den finansielle struktur over hele verden holdt på å bryte sammen. Da var vi i en situasjon hvor regjeringen kunne ha samtaler med regjeringer i øvrige land, i samarbeidsland – og det var bra – mens vi parlamentarikere satt uten noe slags forum hvor vi kunne diskutere løsninger. Tilfeldigvis hadde vi kontakt med parlamentarikere rundt om, som hadde ulike tiltak for å komme seg ut av finanskrisen. Noen valgte skattelettelser, noen valgte mer direkte løsninger – assistanse til industri osv. – for å få blodomløpet i økonomien i gang. Slik kontakt er interessant og nyttig, tror jeg, også på det området.

Som jeg nevnte, er ikke minst energiformer nå absolutt en internasjonal vare, og man har mange ulike løsninger. Parlamentene sitter hver for seg og diskuterer – rimelig alene. Der er Norge en supermakt, så det hadde vært nyttig hvis man hadde hatt et forum som vekselvis kunne danne ulike konfigurasjoner, og hvor man kunne drøfte problemstillinger.

Integrering er en annen ting, og man kan sikkert finne mange andre områder der landene er helt avhengige av hverandre. Vi kan lære av hverandres løsninger – gode og dårlige erfaringer. Det er en skjevhet i politikken når dette bare kan foregå på regjeringsnivå, mens vi parlamentarikere ikke har mulighet til å diskutere den type problemstillinger fordi regjeringen sier at dette må dere ordne opp i selv. Det er faktisk ikke helt på den måten det burde være.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [13:27:42]: Etter dette innlegget ble jeg litt usikker på hva representanten Tybring-Gjedde søker etter.

Det han egentlig sier, er at verden har mange spørsmål som er av betydning for hvert enkelt land – finanskrise, arbeidsledighet, integrering, samfunnsspørsmål i stort, som blir påvirket av globaliseringen. Til det trenger parlamentarikerne en forsamling for å diskutere, hvis jeg oppfattet det riktig.

Det skjønner jeg godt.

Og da kunne man si: Hva har man for hånden? Man har FN, og man har regionale organer hvor parlamentarikerne er til stede. At VEUs organ skulle være det organet som ivaretar de målene, har jeg vanskelig for å se. Jeg synes veldig mye av det representanten sier, trekker i retning av et synspunkt jeg personlig deler, nemlig EU. Det er ikke så enkelt som han sa i sitt åpningsinnlegg, å peke på at det holder å bli medlem av EU. Det løser jo ikke noe for et land som ikke har planer om det med det første. Men

der har man jo søkt et samarbeid – det er regjeringssamarbeid, parlamentarikersamarbeid og tett samarbeid mellom nasjonalforsamlingene. Jeg synes det er en interessant diskusjon å finne ut av hvordan man kan få en bedre organisert verden, også med tanke på et sterkere parlamentarikersamarbeid. Men fra regjeringens side tror jeg vi skal gjøre klokt i å lytte til hvordan dette hus eventuelt artikulterer en slik idé, og samles om et forslag. Og så kunne man eventuelt se på hvordan Norge kunne være en pådriver for et slikt forslag når det gjelder samarbeid mellom regjering og parlament, slik som på en rekke andre områder, f.eks. nordområdepolitikk, arktisk politikk, hvor vi har en slags felles oppfatning av hva vi ønsker å ivareta av interesser. Men jeg tror som sagt at her må ballen ligge i parlamentet, og så får vi høre om det er en felles visjon som vi eventuelt kan støtte opp om.

Gunvor Eldegard (A) [13:29:53]: Som både representanten Tybring-Gjedde og utenriksministeren har vore inne på, vil VEU og VEUs parlamentarikarforssamling slutta å eksistera frå 30. juni i år som ei følgje av at VEUs råd den 31. mars 2010 bestemte seg for å seia opp den såkalla modifiserte Brussel-traktaten av 1954.

Sidan det vart kjent at forssamlinga skal leggjast ned, har det vorte arbeidd aktivt med å finna eit alternativ til dagens forssamling ut frå argumentet om at det er behov for mellomstatleg kontroll med og oppfølging av EUs forsvars- og sikkerheitspolitikk. Andre argument har vore – som òg Tybring-Gjedde var inne på – at dei nasjonale parlamenta må stå for kontrollen all den tid det er dei nasjonale parlamenta som vedtek forsvarsbudsjetta, vedtek innkjøp av forsvarsmateriell, og bestemmer om soldatane skal ut i operasjonar.

Det er nedsett ei arbeidsgruppe i forssamlinga med mandat til å føreslå alternative løysingar som erstatning for dagens parlamentarikarforssamling. Forslaget vil, så snart det er klart, spelast inn til EU-landas parlament og Europaparlamentet, som skal ta ei endeleg avgjerd om oppretting av eit nytt organ.

Det er framleis stor usikkerheit om det i det heile vert ein ny struktur. Vil assosierte medlemsland i så fall få tilbod om å delta, og i så fall til kva pris? Som assosiert medlem hittil har me vore gratispassasjerar, men det kan me vel kanskje ikkje rekna med vidare.

Avhengig av kva bilete som etter kvart dannar seg, bør me frå norsk side vurderer korleis me skal stilla oss. I kraft av vår stilling som assosiert medlem til VEU, og ikkje-medlem i EU, har me faktisk inga formell moglegheit til å påverka utfallet av prosessen. Signala me har fått, indikerer likevel at det er vilje til å inkludera ikkje-medlemmer som f.eks. Noreg i ein framtidig organisasjon. Eg har òg merka meg i diskusjonar i VEU at det er brukt som argument at i VEU har heile Europa vore med, og at dei òg ønskjer det i ein framtidig organisasjon.

Derfor meiner eg det er viktig at me startar tenkinga rundt Noregs og Stortingets posisjon i framtida, ikkje minst i lys av at me deltek sterkt i EU-leidde krisehandteringsoperasjonar. Det er viktig at me frå norsk side held auge med den vidare utviklinga, koordinerer oss godt og

utnyttar dei ulike kontaktnetta som me har, med sikte på å vareta våre framtidige interesser best mogleg.

VEU har vore ein arena for å framføra politiske bodskap. Eg nemner nordområda, og eg nemner Thorbjørn Jaglands kandidatur til Europaparlamentet. Det har gjeve oss gode moglegheiter til å setje norske interesser på dagsordenen for eit breiare europeisk, parlamentarisk publikum. Vidare har det som arena gjeve gode moglegheiter for medlemene av den norske delegasjonen til så vel kompetanseheving og bevisstgjerjing, som til kontaktskaping og nettverksbygging. Eg meiner at der Noreg har moglegheit til å vera med i Europa, skal me stilla, for få innflytelse, for å knyta kontaktar og for å utveksla informasjon.

Eit nytt format i regi av EU vil vera ein viktig lyttepost for å få innsikt i europeisk sikkerheitspolitisk tenking. Det vil vera ein arena for europeiske kontaktar og nettverk, og dertil kjem moglegheita nasjonale representantar har til å hausta førstehandskunnskap i saker som òg vert debatterte på nasjonalt nivå.

Men eg har merka meg òg at dei nasjonale parlamentarikarane som me møter i VEU, eigentleg ikkje har lyst til at EU skal få lov til å ta over denne rolla. Dei ønskjer at dei sjølve som parlamentarikarar skal ha rolla, og dei ser det som ein trussel med ein EU-modell i det eventuelt nye organet.

Siste sesjon skal vera i Brussel i mai i 2011. Delegasjonen vil fortsetja å følgja arbeidet i forsamlinga til og med det tidspunktet, slik at me skal kunna følgja prosessane framover og Noregs rolle i eit eventuelt framtidig organ, med sikte på ei mogleg tilråding til Stortinget.

Ivar Kristiansen (H) [13:34:43]: Jeg må bare ærlig talt innrømme at jeg har lett med lys og lykte for å prøve å gi interpellanten et slags fornuftig svar og en anmodning om hva vi bør gjøre, men jeg tror ikke det finnes noe annet svar enn at skal vi ha hendene på rattet og delta i de forskjellige fora som tar beslutninger i Europa, må vi bli medlemmer i Den europeiske union.

Interpellanten tar opp et betimelig tema, for vi mister en ny arena hvor vi kan ha parlamentarisk kontakt med våre europeiske venner. Det har lenge vært klart at Vestunionen kom til å bli nedlagt, og det er helt naturlig at organisasjonen nedlegges som følge av den utviklingen vi har hatt de siste 20–30 år i Europa. Unionen er blitt stadig større – Sentral-Europa og Øst-Europa er involvert, og begrep som sikkerhet og forsvarspolitik har fått en helt annen klang enn tidligere – og den kommer til å bli enda viktigere. Europaparlamentet får større og større betydning, og vi står dessverre på utsiden også i spørsmål som har så stor viktighet for oss.

Jeg er hjertens enig i det som blir understreket når det gjelder viktigheten av å ha parlamentarisk kontakt, av mange gode grunner, for å utvikle nettverk, for å ta opp saker som helt naturlig er i vår interesse. Interpellanten har selv understreket begrep som energi. Det er helt åpenbart at vi fra Norges side må benytte alle de mulighetene vi har til å ta opp spørsmål som er av avgjørende betydning for en stabilisert utvikling innenlands og i våre nærområder, enten det går på sikkerhetspolitikk, myndighetsutøvelse

i de gigantiske arealene Norge forvalter, Russland-spørsmål, ikke minst spørsmål om klima, nordområdepolitikk osv., som er helt naturlige forhold som er innbakt i det vi gjør i vår parlamentariske kontakt.

Vi har vel ennå observatørstatus når det gjelder COFAC. Det er vel ikke i hovedsak først og fremst forsvars- og sikkerhetspolitikk komitélederne i de forskjellige utenrikskomiteene diskuterer. I COSAC, der europakomiteene i de respektive land diskuterer utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål, har vi ennå ikke observatørstatus. Vi ser betydningen av å delta i NATOS parlamentarisk komité, OSSE, osv. Men jeg tror at alle disse relevante spørsmålene først og fremst bør stilles til vårt eget parlament – til presidentskapet. Det er først og fremst presidentskapets bord, etter min oppfatning, å sørge for at man har en parlamentarisk kontakt som er blitt mer og mer viktig for Norge, i en tid da vi blir mer og mer politisk marginalisert og står på utsiden. Så på dette området tror jeg utenriksministeren har ganske rett når han savner en presis anvisning av hvor veien skal gå.

Jeg tror at uten at Stortinget selv har tatt affære, er det ikke sikkert det hadde gått like raskt frem å få vår stedlige representasjon i Brussel som på vegne av Stortinget kan følge dag-til-dag-utviklingen av politikk som skjer i Europa. Men det er helt åpenbart at det er viktig at Norge sikrer seg inngrep med de nye institusjonene der Europas forsvars- og sikkerhetspolitikk diskuteres. Det er, som jeg sa innledningsvis, først og fremst i dag i Europaparlamentet. Da er det, helt til slutt, ikke meningen å virke for arrogant, men i veien mot å delta og være «hands on» i disse spørsmålene tror jeg det er viktig at de forskjellige politiske partiene tar stilling til Europa-spørsmålet – for eller ikke for et norsk medlemskap som åpner alle dører.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:39:43]: Det er merkelig at det ikke går an å ta opp en debatt uten at ulike representanter skal gjemme seg bak EU-spøkelset. Jeg tror ikke parlamentarikere i de øvrige europeiske land vil slutte seg til verken utenriksministerens eller representanten Kristiansens syn på EU. Det er ikke alltid en slik vid omfavning av organisasjonen, av byråkratiet og av disse fellesløsningene som EU kommer frem til.

Det jeg etterlyser, og som jeg har sagt hele tiden, er et forum for parlamentarikere der de kan diskutere alternative løsninger til hva regjeringen holder på med. «Inter-parliamentary scrutiny» er det jeg etterlyser. Det er det man prøver å finne i VEU. Så la jeg til at man kanskje for å skape en slik type «inter-parliamentary scrutiny» kan få det også på andre områder, å la NATOs råd. Det var det som var ideen bak det. Det var ikke en EU-debatt jeg la opp til. Jeg tror rett og slett at veldig mange mennesker er såpass skeptiske til EU at jeg tror ikke nødvendigvis at EU vil komme til å være fremtidens løsning på Europas utfordringer.

Det som er sannheten, og det er her i hvert fall regjeringen kommer inn, og utenriksministeren kommer inn, er at Norge går fra å være assosiert medlem av VEU med stemmerett i komiteene til sannsynligvis å få, og kanskje ikke heller det, observatørstatus i den nye konferan-

sen – med null innflytelse. Det gjelder både utøvende og parlamentarikere og alle sammen. Så sier man at det har man visst i mange år. Ja, det er mulig man har visst det i alle år, men det er nå endringen skjer. Da lurte jeg på om utenriksministeren er villig til å ta noe initiativ, slik at han sikrer vår innflytelse på bakgrunn av de bidrag vi gir, og den finansielle styrken vi har, og det militære vi har, slik at det er relevant. Det er ikke relevant at nasjoner som overhodet ikke bidrar, som overhodet ikke satser på forsvar, eller som overhodet ikke har materiell eller er med i internasjonale operasjoner, skal ha innflytelse bare fordi de er medlem av en annen organisasjon. Det er ikke en naturlig måte å tenke på, selv om det er den måten alle tenker på. Jeg skjønner at det er den politisk korrekte måten å tenke på. Jeg mener at når vi ikke er medlem av EU, må vi ta den situasjonen at vi ikke er medlem av EU, og ikke tenke som om vi hadde vært medlem av EU. Nå er vi ikke medlem av EU, og da må vi ta konsekvensen av det. Derfor er min utfordring til utenriksministeren: Tar han ballen, eller bare peker han på presidentskapet som sikkert formelt sett er mest riktig, men vil han også ta ballen, slik at han sikrer at Norges interesse blir ivarettatt også i den nye strukturen som kommer en gang?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [13:42:27]: Jeg er, med respekt å melde, litt usikker på hvilken ball det er representanten Tybring-Gjedde spiller til meg, og jeg tror egentlig jeg må slutte meg til mye av det representanten Kristiansen sa i sitt innlegg om at her må parlamentet diskutere en visjon, og så kan man ha en dialog mellom regjering og parlament.

Her uttrykker også representanten Tybring-Gjedde fra ett parti – et betydelig parti i Stortinget – stor frustrasjon over at ikke parlamentarikerne har et forum der de kan diskutere det regjeringen holder på med. Så er han frustrert over at ikke utenriksministeren tar ballen og går med den. Jeg er litt usikker på hvilken ball det er han sentrer til meg i denne sammenhengen. VEU blir lagt ned. Jeg tror de fleste ser at det er en naturlig utvikling. Det finnes et mangfold av parlamentariske organer som diskuterer i dag. Norge er med i en del og ikke med i andre. Det er politiske valg og avklaringer som denne forsamlingen må ta, og som Norge må ta. Det er valg vi har tatt, og det er valg vi ikke har tatt. Men jeg tror jeg må begrense meg til å si at Norge er opptatt av å delta aktivt i diskusjonen om internasjonal styring, diskusjonen om G20, FN-reform, samarbeid i Europa – alle de stedene vi er med. Hvis det kan komme ideer, nye ideer, om organer eller tilslutninger for Norge ut av diskusjoner i Stortinget, som samler flertall, som peker i en retning, vil selvfølgelig regjeringen ta de signalene, som vi gjør på alle andre politikkområder, og søke å bidra til å gjennomføre det. Men det er litt uklart for meg hva det egentlig er representanten ber om, og hvordan det skal se ut. Men hvis det blir tydeligere, skal det ikke stå på regjeringen.

Presidenten: Debatten i sak nr. 7 er over.

Sak nr. 8 [13:44:15]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Sametingets virksomhet 2009 (Innst. 108 S (2010–2011), jf. Meld. St. 22 (2009–2010))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegget fra statsråden innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt

Eirik Sivertsen (A) [13:45:13] (ordfører for saken): Staten Norge er etablert på territoriet til to folk: samer og nordmenn. Begge folkene har den samme rett til og det samme krav på å kunne utvikle sin kultur og sitt språk. Samene er et urfolk som har et folkerettslig krav på et særlig kulturvern. Sametinget er derfor også etablert gjennom sameloven for å etterleve Grunnloven § 110a. Dette gir Sametinget en særstilling som et folkevalgt organ med stor frihet.

Komiteen har hatt et godt samarbeid, og jeg er glad for å kunne slå fast at det er så stor enighet her i landet om synet på samiske spørsmål. En samlet komité, dvs. samtlige partier med unntak av Fremskrittspartiet, står sammen om merknadene i denne saken. Fremskrittspartiet har sine egne merknader, og jeg er helt sikker på at de vil redegjøre for innholdet i dem.

Sametingets årsmelding for 2009 gjør rede for arbeidet i Sametinget, de oppgavene Sametinget skal forvalte, og økonomiske og administrative utfordringer. Meldingen tar for seg en lang rekke områder som Sametinget arbeider med. Det er alt fra diskriminering og likestilling, samisk samarbeid på tvers av landegrenser, regionalpolitiske spørsmål, areal- og miljøpolitiske spørsmål, via kultur, kulturminnevern og språk til barnehager, skoler og sikring av tradisjonell kunnskap.

Det er ikke mulig i et kort innlegg å komme inn på alt som berører de samiske samfunn. Jeg må trekke fram noe, og det er ikke slik at det som ikke blir nevnt, ikke anses som viktig.

Komiteens flertall har merket seg at regjeringen har fulgt opp merknadene fra behandlingen av Sametingets årsmelding i 2008 om å få en avklaring på hvilke budsjettprosedyrer som skal gjelde mellom regjeringen og Sametinget. Det er forståelse for at Sametinget i likhet med kommunene har behov for en viss forutsigbarhet i budsjetttrammene fra år til år. Det samme gjelder behovet for å få avklart rammene for neste års virksomhet så tidlig at det er mulig å gjøre en forsvarlig budsjettering for det kommende år. Disse behovene er det mulig å ha forståelse for uavhengig av Sametingets formelle stilling. Samtidig er det grunn til å minne om at det er flere formelle

sider ved budsjettprosessene som skal ivaretas, og at det til slutt er Stortinget som vedtar statsbudsjettet. Jeg håper Sametinget vil bidra til konstruktive samtaler og delta i dialog om å finne en løsning, selv om man kanskje ikke får innfridd alle sine primære ønsker.

Da kommunal- og forvaltningskomiteen besøkte Same-tinget på sin komitéreise i indre Finnmark i fjor, erfarte vi at Sametinget ikke hadde simultantolkning av sine forhand-linger til lule- og sørsamisk, bare til nordsamisk. Språket er én av de aller viktigste faktorene, om ikke den aller vik-tigste, som sikrer en kultur. De samiske språkene – og da særlig lule- og sørsamisk – er truet i den forstand at det bare er et hundretalls personer som snakker språket. I så måte kan ikke symbolverdien av at Sametinget bruker også disse språkene, overvurderes. Flertallet ber derfor Same-tinget vurdere en plan for hvordan man kan få på plass en simultantolkning.

Dessverre er vi ikke ferdig med motsetningene, for- dommene og konfliktene mellom samer og nordmenn, selv om vi i dette landet har kommet et langt stykke på vei. Da Bodø kommune nylig satte opp et skilt med det samiske navnet «Bådåddjo» ved innkjøringen til byen, tok debatten i det offentlige rom en slik form at Avisa Nordland måtte stenge debattforumet på nettet. I Tromsø har en lokalpoli- tiker blitt drapstruet etter å ha tatt til orde for at kommunen skal inn i forvaltningsområdet for det samiske språk.

Etter min mening hviler det da et tungt ansvar på oss som politikere og ombudsmenn, uansett om vi er lokal- politikere, eller om vi sitter på Stortinget. Det er lov til å være uenig i sak, men vi må være tydelig på at det er helt uakseptabelt med personangrep, fordommer, hærverk og drapstrusler som debattgrep. Vi skal være ombudsmenn for alle innbyggerne i landet, uavhengig om man er same eller nordmann, eller for den saks skyld en utlending som har lovlig opphold her. Vi skal tenke på hvordan vi ter oss, og hvordan vi ordlegger oss i disse sakene som vekker så sterke reaksjoner. Vi skal bidra til å dempe og løse kon- flikter, ikke til å nøre opp under dem og øke konflikter mellom folk.

Med dette har jeg på vegne av flertallet gleden av å anbefale innstillingen.

Per-Willy Amundsen (FrP) [13:49:53]: Da er vi tilbake med den årlige debatten om samepolitikken, som gjerne henges på når vi behandler årsmeldingen til Sametinget.

La meg starte med å si meg helt enig med forrige taler i at man ikke kan akseptere at debattklimaet rundt kon- fliktlinjen når det gjelder samiske interesser og den øvrige befolkningen, munner ut i uakseptable trusler og oppford- ring til vold, den type ting. Det må vi være klare og tyde- lige på her i denne sal – og også utenfor denne sal – at vi ikke aksepterer. Men når det er sagt, tror jeg også det er en indikasjon på – det at vi opplever den type trusler – og illustrerer litt av engasjementet mange i Nord-Norge har rundt disse spørsmålene. Jeg vil på ingen måte unnskyl- de – det understreker jeg – den type utfall, men det viser at her er det sterke følelser i sving. Det er nettopp fordi man er i ferd med å rokke ved noe fundamentalt når man går så langt som man har gjort, takket være en feilslått po-

litikk fra denne sal, hvor man har lagt opp til forskjells- behandling mellom mennesker basert på etnisitet. Det er situasjonen i Nord-Norge, det er situasjonen slik som den oppfattes i den nordnorske befolkningen.

La oss ta eksempelet med Bodø og Tromsø og den debatten som raser nå om innlemming av disse byene i samisk forvaltningsområde for språk. Det er klart, språk handler om identitet, språk står de fleste nært, og når man opplever at en forsvinnende liten minoritet skal overkjø- re en majoritetsbefolkning, slik som mange i Tromsø og Bodø faktisk oppfatter det, setter man sterke følelser i sving.

Dessverre og av en eller annen merkelig grunn har aldri Norge gjort det arbeidet man burde gjøre knyttet til språk, nemlig å få en oversikt over hvordan folk faktisk prater i dette landet. Den oversikten eksisterer ikke. Spør man Statistisk sentralbyrå, vil de avvise det, fordi man ikke har datagrunnlag for å føre den type statistikk. Men hvis man gjør seg noen antakelser her og ser til Tromsø og tar ut- gangspunkt i hvem som står i valgmanntallet til Same-tinget, er det altså under 1 000 personer i denne byen. Vi vet at et mindretall av dem som står i samemanntallet, forstår samisk, og at et lite mindretall av dem igjen kan lese og skrive samisk. Vi snakker altså om promiller av befolkning- en i Tromsø, som vil forstå disse skiltene – promiller. Det skal man altså legge opp kommunal forvaltning, kommunal service og kommunale tjenestetilbud etter, ikke ut fra et behov. Da er jo det spørsmålet man burde ha stilt seg: Har vi behov for særlig språklig samisk tilpasning i disse kommunene? Det har man ikke gjort. I Finland ville man ha gjort det. Der ville man spurt: Har vi et behov? Man har noen regler i Finland som sier at dersom 8 pst. av befolk- ningen er minoritetsspråklig, legger man særlig til rette for det. Men det spørsmålet har man aldri stilt seg her. Det man derimot gjør, er at velmenende politikere er så åpne og inkluderende overfor en forsvinnende liten minoritet at man i prosessen ekskluderer majoritetsbefolkningen. Det er det vi opplever, og derfor har vi denne type debatter.

Dessverre er det altså slik at utformingen av denne poli- tikken, det være seg opprettelsen av Sametinget, de et- niske reglene – det siste landet jeg har hørt praktisere dem er Sør-Afrika – man har lagt til grunn for valgbarhet til Sametinget, rett til å avgi stemme til Sametinget, oppret- telsen av finnmarksloven, det samiske forvaltningsområ- det – et helt sett av politikk – har bidratt til å skape kon- flikter nordpå. Men dette er altså gjennomført av politikere sørpå, som jeg vil påstå, og hevde med styrke, ikke har forståelse for situasjonen i Nord-Norge. Så min beskjed her, og det fremgår også av Fremskrittspartiets merknader, er at vi ikke aksepterer den utviklingen vi har sett. Derfor mener vi at samepolitikken må reverseres: etnisk likhet for alle i dette kongeriket.

Trond Helleland (H) [13:55:16]: Først til Sametingets årsmelding: Den har komiteens saksordfører redegjort for på en god måte, og Høyre slutter seg til de merknadene som foreligger der.

Jeg har lyst til å komme med en kommentar. Vi hadde høring i anledning saken, og det var helt åpenbart at det

rådet en ganske sterk – jeg holdt på å si – uenighet mellom Sametingsrådet, som var representert ved en arbeiderpartirepresentant på høringen, og Arbeiderpartiets fraksjon i Stortinget om budsjettprosedyrene for Sametinget. Det var nærmest en konsultasjon, ikke en høring, for det ble en diskusjon fram og tilbake over bordet. Dette har senere gitt seg utslag i at flere fra Sametinget har sagt at de føler at regjeringen ikke tar dem på alvor i konsultasjonsprosessen angående Sametingets budsjett. Erna Solberg la opp til konsultasjoner i forkant. Jeg kunne godt tenke meg at ministeren berører dette etterpå når vi får anledning til et replikkordskifte, og at hun også eventuelt tar det opp i sitt innlegg. Det er vel mulig å rydde den type misforståelser og uenighet av veien, dersom en følger en prosess der Sametinget blir tatt med på konsultasjoner i forkant av budsjettframleggelsen. I dag framstår det mer som et diktat fra regjeringen, skjønner jeg. Da er det litt vanskelig for oss som sitter utenfor, å komme inn i dette. Men det virker som dette er en problemstilling som det er stor interesse for. Det virket på temperamentet under høringen som om dette er noe som opptar representanter for kommunalkomiteen, og det kan det være greit å få ryddet opp i.

Så til andre saker som angår det samiske: Jeg holdt på å si at det ikke er rart det blir krig i verden, når en ser hvordan debatten om veiskiltet i Bodø og debatten i Tromsø nå har tatt av. Det som det kanskje kan være verdt å merke seg, er at det ikke er en liten minoritet eller et lite utfolk som pålegger Bodø eller Tromsø å fatte den type vedtak. Jeg går ut fra at dette er forankret i lokalpolitiske fora, der den store majoriteten er valgt inn i kommune- eller bystyrene. Jeg håper iallfall at det går an å holde debatten på det nivået den hører hjemme, nemlig i folkevalgte organ og ikke med pistol, skyting på skilt, tagging osv.

Det har skjedd noe annet som også er veldig spennende, og som statsråd Aasrud kanskje kunne komme til å berøre i sitt innlegg. Det er at det har vært et første konsultasjonsmøte på Røros om de sørsamiske rettighetene, altså oppfølgingen av Samerettsutvalgets innstilling, der sju fylker sør for Finnmark nå vil bli berørt. Der synes jeg at Sametinget har lagt seg på en veldig klok linje, nemlig at man først skal kartlegge rettigheter før en tar andre grep. Med finnmarksloven er det motsatt. Der vedtok vi loven først, og så skulle en identifisere og kartlegge rettigheter. Retterigheter er noe en har, det er ikke noe en finner på, eller noe som blir tatt ut av lufta. Derfor er det å få en kartlegging – og det kan ta lang tid – av rettighetene i de sørsamiske områdene veldig riktig, tror jeg, og å gjøre det først før en eventuelt foretar politiske grep, slik vi gjorde med finnmarksloven. Det var en annen situasjon i Finnmark. Vi vet at dette fortsatt er en vanskelig sak, men der er prosessen nå at en skal kartlegge rettigheter. Da vil en finne ut hvor inngripende dette vil bli. Men når det gjelder det sørsamiske, som ikke dekker områder som er statsgrunn, som i Finnmark, er det veldig riktig å begynne med en kartlegging av rettigheter før en går videre med andre politiske prosesser. Der skjønner jeg at regjeringen allerede har hatt en første konsultasjon

med Sametinget og opptrer dermed etter hensikten ifølge de vedtak som ble fattet da vi behandlet finnmarksloven.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [14:00:07]: Vi har i Norge et urfolk, samene. Samene kommer som kjent fra det som i dag er fire land – Norge, Sverige, Finland og Russland. Og Norge er det landet som har ratifisert ILO-konvensjon nr. 169, som stadfester urfolks rett til å bevare og videreutvikle sin egen kultur, og myndighetenes plikt til å treffe tiltak for å støtte dette arbeidet. Kristelig Folkeparti vil være med på å sikre samenes rett til eget språk, kultur og samfunnsliv slik det er forankret i internasjonale konvensjoner.

Det må bygges opp under mangfoldet i det samiske samfunnet. Samepolitikken krever oppfølging på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå. Sametinget er et demokratisk valgt organ for den samiske befolkning og må derfor være regjeringens fremste premissleverandør i samiske spørsmål.

Samenes egenart må sikres ved at deres levemåte, kultur og verdier blir ført videre til nye generasjoner. Mange utfordringer ligger i skjæringspunktet mellom samiske næringsinteresser, generell næringsutvikling, bruk av naturressurser og arealforvaltning i områder med samisk bosetting. Her har sentrale myndigheter et selvstendig ansvar for å bevare og videreutvikle samisk kultur.

Assimileringspolitikken som ble ført fra 1800-tallet og framover, var til stor skade for det samiske språk og dets anseelse. Språket er en svært viktig del av kulturen. Det er derfor viktig at det samiske språket blir bevart og videreført. Samisk er heller ikke bare samisk – det finnes hele ti hoveddialekter eller språk i denne gruppen, og en rekke underdialekter. Kristelig Folkeparti er fornøyd med at det i 2009 ble lagt fram en handlingsplan for samisk språk, med en virketid på fem år, hvor det overordnede målet er å legge til rette for en trygg framtid for de samiske språkene i Norge, få flere samiske språkbrukere, og at de tre samiske språkene nord-samisk, lulesamisk og sørsamisk skal få likeverdige utviklingsmuligheter. For å bevare den samiske kulturen er det helt vesentlig at man satses på det samiske språket.

Så er det, som saksordføreren også redegjorde for, noen utfordringer i forhold til tolketjeneste, særlig gjelder dette for lulesamisk og sørsamisk. Komiteens flertall har oppfordret Sametinget til å vurdere en tidfestet plan for å få til simultantolkning av Sametingets forhandlinger til disse tre samiske språkene. Det vil være et viktig bidrag for å gi både lulesamisk og sørsamisk en ny arena hvor språket kan brukes.

Ellers må jeg også få understreke viktigheten av det som saksordføreren pekte på angående debattklimaet rundt konfliktlinjene. Vi må forvente at uenighet og konflikter, enten de er nye eller gamle og kjente, blir håndtert på en voksen, ryddig og demokratisk måte.

Kristelig Folkeparti støtter selvsagt innstillingen i denne saken.

Heikki Holmås (SV) [14:03:38] (komiteens leder): Vi diskuterer nå og har en runde rundt den årsmeldingen som Sametinget behandlet for ett års tid siden.

Samepolitikk og politikk overfor den samiske befolkning er jo et mye, mye bredere felt enn bare det som omhandles i sametingsmeldingen. Det handler om bred politikk på mange områder. Det handler om hvordan samenes levekår er. Vi har tidligere hatt undersøkelser som har slått fast at levekårene i den samiske befolkningen er dårligere enn for mange andre. Man har brede politikkområder som ligger utenfor dette, og som går direkte inn i den samiske befolkningens hverdag, som reindriftspolitikken. Men disse sakene er altså i utgangspunktet ikke til behandling her i dag. Det er årsberetningen som ligger her, slik den gjør.

Det er en forutsigbar innstilling som har kommet fra komiteen, i den forstand at det store flertallet slutter seg til og tar til etterretning de punktene som Sametinget selv melder, og som de selv diskuterer. Hele komiteen hadde gleden av å være til stede nettopp på det tidspunkt da Sametinget behandlet sin egen årsmelding fra i fjor – den som vi nå behandler her. Det forutsigbare i dette er jo at Fremskrittspartiet velger å stille seg på siden. Fremskrittspartiets Per-Willy Amundsen har jeg tidligere møtt i debatter om menneskerettigheter, og de mener han ikke gjelder for alle. Men la meg si det sånn: Den grunnloven som gjelder for Norge, og som Stortinget har vedtatt, håper jeg at Fremskrittspartiet velger å forholde seg til. Den sier det som flertallet så treffende sier i sin innledning, «at staten Norge opprinnelig er etablert på territoriet til to folk, samer og nordmenn». Det sier altså Grunnloven. Grunnloven har inne i seg de grunnleggende rettighetene som samer har. Når man da ser hva Fremskrittspartiet sier, at «enhver med norsk statsborgerskap har de samme grunnleggende demokratiske, politiske og sivile rettigheter og friheter», er det nettopp det det handler om i denne saken. Ett av disse spørsmålene handler om retten til å snakke sitt eget språk, retten og muligheten til å drive med språkutøvelse og muligheten til å drive med utøvelse av egen kultur. Da reiser jeg det enkle spørsmålet til Fremskrittspartiet: Anerkjenner Fremskrittspartiet det Grunnloven sier, nemlig at samer og nordmenn har de samme rettigheter til å drive med utfoldelse av egen kultur og sitt eget språk? Hvis man gjør det, da lurer jeg på hvordan i all verden Fremskrittspartiet kan mene at det at det settes samiske navn på norske byer, er å overkjøre noen deler av befolkningen. Nordmenn har da alltid kalt Tromsø for Tromsø, og nordmenn har alltid kalt Bodø for Bodø. Hvis man har samiske navn, er det ingen nordmenn som snakker norsk, som har noe grunnlag for å føle seg overkjørt på noen som helst måte. Så er det likevel noen som protesterer. Jeg vil be Fremskrittspartiet om å la være å nøre opp under den misnøyen, men heller være med på å forsvare det som er Grunnlovens intensjon, nemlig at det samiske skal være likestilt det norskspråklige.

Jeg er bekymret over den utviklingen som skjer over hele Europa. Flere av statslederne i Europa, både i Frankrike og Tyskland og David Cameron i Storbritannia, har den siste tiden vært ute og sagt at det mangfoldige sam-

funnet er noe de har mistet troen på. Jeg er veldig bekymret over den utviklingen, og jeg er veldig glad for at Høyre her i Norge ikke har hatt den samme innretningen og snakker på samme måte. For i det øyeblikk vi begynner å si at vi ikke skal ha et mangfoldig samfunn, men et samfunn der ensretting inn mot majoritetens syn, språk og kulturelle identitet skal legges til grunn, blir jeg bekymret. Det var nettopp en sånn type politikk som førte til assimileringspolitikken som ble ført tidligere, som gjorde at det var forbudt for samer å snakke samisk på skolen, og som gjorde at veldig mange samer skammet seg over at de var samer, og ikke sa det til ungene og på en måte nektet å være det. Sånn kan vi ikke ha det. Jeg mener at dreiningen i politikken i den retningen som vi har hatt de siste årene, der en nettopp anerkjenner minoriteter og urfolk, som samene, og deres rettigheter til språk og kultur, er ekstremt viktig for å sørge for en politikk som er inkluderende, og legger grunnlaget for et godt, mangfoldig samfunn. Det er et samfunn jeg vil leve i.

Statsråd Rigmor Aasrud [14:08:49]: Behandlingen av denne årsmeldingen viser at det fortsatt i all hovedsak er bred enighet i synet på de samiske spørsmål. Et bredt flertall i komiteen, dvs. samtlige partier med unntak av Fremskrittspartiet, står sammen om innstillingen og flertallsmerknadene.

Jeg vil gjerne få kommentere enkelte av de spørsmålene som tas opp i innstillingen, og som har vært oppe i debatten hittil.

Komiteens flertall og Høyres Trond Helleland har kommentert budsjettprosedyrene, og man har merket seg at det ikke er oppnådd enighet om nye budsjettprosedyrer mellom regjeringen og Sametinget, og at Sametinget overfor departementet har signalisert behov for mer tid til å vurdere foreliggende skisse og eventuelt foreslå alternative budsjettmodeller. Flertallet peker på behovet for en avklaring om budsjettprosedyrene mellom regjeringen og Sametinget.

Jeg kan orientere om at departementet fortsatt er i dialog med Sametinget om spørsmålet. Saken ble sist tatt opp av Sametinget på det halvårlige politiske møtet mellom Sametingsrådet og meg den 14. desember 2010. Sametinget er av den oppfatning at verken dagens budsjettrutiner eller den skissen til nye budsjettprosedyrer som departementet har lagt fram for Sametinget, er tilfredsstillende.

I denne dialogen har jeg pekt på at det er viktig å se på hvordan de eksisterende budsjettprosedyrene kan forbedres. Det er bl.a. enighet om at Sametinget og mitt departement ser nærmere på hvordan Faglig analysegruppe for samisk statistikk kan brukes for å sørge for at budsjettarbeid bygger på et best mulig faktagrunnlag. Jeg har også framhevet at det er etablert en praksis med at Sametingets politiske ledelse har møter med finansministeren i forkant av regjeringens årlige budsjettkonferanser i mars, i tillegg til den ordinære kontakten som skjer med de ulike departementene og fagstatsrådene. Det ble også slått fast at det ikke er aktuelt for regjeringen å etablere en ordning med forhandlinger med Sametinget i budsjettspørsmål.

Det ble ut fra dette konstatert at det ikke er enighet

mellom Sametinget og regjeringen om hvordan det videre arbeidet med budsjettprosedyrer for samiske saker skal legges opp. Samtidig anmodet jeg Sametinget om å se nærmere på muligheten for å drøfte saken på grunnlag av skissen til budsjettprosedyrer som tidligere er oversendt.

Levende samiske språk er sentralt for opprettholdelse av samisk kultur. Mister vi de samiske språkene, mister vi en viktig del av vår kulturarv. De samiske språkene er i dag i en utsatt stilling. Spesielt gjelder dette i områdene utenfor forvaltningsområdet for samiske språk og i det sørsamiske og lulesamiske området. For regjeringen er det derfor viktig å legge til rette for at de samiske språkene skal være levende bruks- og samhandlingsspråk også i framtiden.

På denne bakgrunn fremmet regjeringen i 2009 en handlingsplan for samiske språk. Handlingsplanen er utarbeidet i dialog med Sametinget. Regjeringen vil i handlingsplanperioden legge grunnlaget for en sterkere innsats for de samiske språkene på ulike samfunnsområder – særlig innenfor opplæring, utdanning, offentlig tjeneste- og omsorgsyting samt bruk og synliggjøring av samiske språk i offentlig sammenheng. En forutsetning for en trygg framtid for de samiske språkene er å fremme språkenes status samt å synliggjøre etablerte språklige rettigheter for brukere og myndigheter på ulike nivåer.

Handlingsplanen har en virketid på fem år. Det vil lages årlige rapporter på gjennomføringen av mål og tiltak i handlingsplanen. Den første statusplanen ble lagt fram 10. februar i år og viser at regjeringen, i samarbeid med Sametinget, legger ned et betydelig arbeid for de samiske språkene.

Sametinget er regjeringens fremste dialogpartner i samepolitiske spørsmål, og Sametingets synspunkter tillegges vekt. Jeg synes vi har et konstruktivt samarbeid med Sametinget, og det håper jeg vi også vil få i 2011.

Så har Fremskrittspartiet og Per-Willy Amundsen tatt opp forholdet til skilting. Jeg vil si at det er ingen skilt som kommer opp verken i Tromsø eller i Bodø uten at det har vært grundige lokale prosesser, utredninger, høringer og vedtak i de aktuelle bystyrene. Derfor forstår jeg ikke den kritikken at det er noen få personer som tvinger igjennom en sånn løsning. Det er altså lokale prosesser som er helt avgjørende for de vedtakene som blir fattet.

Så har vi startet opp arbeidet med Samerettsutvalget II. Vi har hatt de første møtene med Sametinget, og vi går inn i noen krevende runder. For, som representanten Helleland sa, det er sju fylkeskommuner, det er mellom 100 og 200 enkeltkommuner, og det å finne en god prosess er krevende.

Så er jeg enig i at det vil være naturlig, tror jeg, å begynne med de rettighetene som vi skal se på, men antakeligvis trenger vi noe lovverk for å komme videre i det arbeidet, og så får vi begynne med organene etter hvert.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:14:14]: Jeg vil gjerne utfordre statsråden til å gjøre seg noen tanker rundt den situasjonen vi opplever nordpå nå, i de nordnorske fylkene, med et klarere og sterkere konfliktnivå i forhold

til samiske spørsmål, debatter som til og med får utslag som vi ikke skal akseptere, og som vi skal slå hardt ned på. Det er likevel en indikasjon på noe mye større, nemlig det Fremskrittspartiet har advart mot i mange, mange år, at når man gir en minoritet særrettigheter på bekostning av den øvrige befolkningen, ja så er det en oppskrift på konflikt. Og det er det vi ser resultatet av nå: Sametinget, finnmarksloven, og nå i forhold til språk og språkbruk og samisk forvaltningsområde for språk.

Kan statsråden gjøre seg noen tanker rundt dette? Er det kanskje en sammenheng her med at man har gått for langt på det samepolitiske feltet på bekostning av den øvrige befolkningen?

Statsråd Rigmor Aasrud [14:15:22]: Jeg er enig med representanten Amundsen i at det er en urovekkende situasjon vi ser i Finnmark. Det er mye misforståelser, og det spres mye usannheter omkring hvilke rettigheter samer har. Jeg tror vi alle sammen har et ansvar for å bidra til at vi får ut riktig informasjon.

Sametinget er etablert og er et virkemiddel for at vi skal etterleve Grunnlovens forpliktelser og de internasjonale konvensjoner vi har sluttet oss til, bl.a. FNs konvensjonen om sivile og politiske rettigheter og ILO-konvensjonen. Jeg tror det er viktig nå at vi tar et ansvar for å spre informasjon om hva Sametinget jobber med, og hvilke rettigheter Finnmarks befolkning har i henhold til finnmarksloven.

Så er jeg veldig klar på at hvis man skal kunne ha en god utvikling i de samiske områdene og ta vare på det samiske som urfolket representerer, er vi nødt til å legge avgjørende vekt på at man har god språkkunnskap i de samiske områdene og blant dem som snakker samisk.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:16:31]: Vi er tilsluttet ILO-konvensjon nr. 169, som er mye av fundamentet for den samepolitikken som føres i dag. Norge er det eneste landet blant de landene hvor det bor samer, som er tilsluttet denne konvensjonen, og som også er med på å legge føringer for definisjonen av samer som såkalt urfolk.

ILO-konvensjonen kan sies opp. Den kan sies opp hvert tiende år. Og ut fra de spørsmål jeg har stilt til statsråden for dette feltet tidligere, kan vi si opp ILO-konvensjon nr. 169 i år, men da må vi gjøre det innen 5. september.

Mitt spørsmål til statsråden er: Hvilken prosess må man ha, og hvor tidlig må man legge frem et slikt forslag i Stortinget dersom Norge, gitt at vi får et flertall her, skal kunne trekke seg fra ILO-konvensjon nr. 169?

Statsråd Rigmor Aasrud [14:17:32]: Jeg har ikke oppsigelsesfristene for når ILO-konvensjonen må sies opp; det går det an å komme tilbake til representanten Amundsen med. Men regjeringen har i alle fall ingen planer om å legge fram noen sak for Stortinget om å si opp ILO-konvensjonen.

Trond Helleland (H) [14:17:54]: Det er mange land i verden som ikke har undertegnet ILO-konvensjonen, men som allikevel via rettsvesenet har tilkjent sine urfolk

ganske betydelige rettigheter. Ett av de landene er Canada, der høyesterett har vært en førende kraft i forhold til rettighetstankegangen.

Når nå statsråden sier at en er i gang med en krevende prosess, nemlig oppfølging av Samerettsutvalget II, blir spørsmålet – jeg ser også at det kan være behov for en lovgivning, og den regner jeg med at statsråden vil komme tilbake til: Hvordan informerer nå staten lokale myndigheter og befolkningen i disse områdene om den forestående prosessen? Er det noe man holder litt rolig og tyst, eller er det en aktiv informasjon å la det statsråden etterlyste for Finnmark? Der har det jo vært gjort mye informasjonsarbeid, men det er tydelig at ikke alt har nådd fram.

Statsråd Rigmor Aasrud [14:18:52]: Vi startet arbeidet på Røros nå på mandag i forrige uke, så vi er ikke kommet veldig langt i den prosessen. Men jeg er helt enig med representanten Helleland i det jeg oppfatter er intensjonen i innlegget, at det er viktig at vi får på plass god informasjon, at vi har gode prosesser på det, at vi tar oss nok tid til å høre befolkningen og kjøre prosesser. Derfor er jeg opptatt av at vi skal ha et godt samarbeid med Sametinget og de berørte lokale myndigheter for å finne fram til løsninger som er gode.

Så er det jo vanskelig å begynne å informere før vi har bestemt oss for hva vi skal gjøre. Men vi starter altså arbeidet nå, og vi ser at det er nødvendig med noe lovverk før vi begynner med kartleggingen. Det arbeidet starter Justisdepartementet på.

Så må vi jobbe med å finne gode forankringsprosesser og gode informasjonsopplegg som inkluderer både de sju fylkeskommunene og alle kommunene som er i området. Fylkesmennene er også viktige aktører i arbeidet for å få til gode dialoger.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Ingalill Olsen (A) [14:20:12]: Språk er kultur, og kultur er språk. For en liten kulturell gruppe som den samiske er det to faktorer som er spesielt viktig for å styrke den samiske kulturen:

1. de samiske språkene, både nord-, sør- og lulesamisk
2. reindriftens rolle som kulturbærer

Reindriften ligger ikke under Sametinget, så jeg vil ikke berøre den i denne sammenhengen, selv om den er en svært viktig kulturbærer. Språk og språkstyrking ligger derimot under Sametingets område og er kanskje det viktigste området å ha fokus på for å utvikle det samiske samfunnet på flere felt. Det å ha mange språkbærere, altså mennesker som bruker de samiske språkene, er avgjørende for et språk og for å utvikle språkene videre.

Vi vet at både sørsamisk og lulesamisk språk er truet, ikke minst fordi det er få brukere og lite i bruk. Nordsamisk er i en noe bedre situasjon, men også her må språket styrkes.

Språk som skal utvikles, må brukes. Det må brukes i

skole og undervisning, i radio og i tv, i teater og i sang, og ikke minst i hverdagssamtaler mennesker imellom. Regjeringen har vektlagt hverdagsutfordringer for de samiske samfunn for å nå målene om språkstyrking.

Det er for tiden store debatter om skilting av samiske stedsnavn i Nord-Norge, sist i Bodø, som flere har vært inne på. I Finnmark har vi hatt samisk stedsnavnskilting i mange kommuner i mange år. Det er mulig at det har vært mye debatt knyttet til dette tidligere, men per i dag kan jeg ikke registrere debatt knyttet til ulike kommunenavn i Finnmark. Porsanger kommune har endog skilting på tre språk, norsk, finsk/kvensk og samisk, og representanter for Porsanger sier med stolthet at det er den eneste trespråklige kommunen i Norge.

Fremskrittspartiet spør om vi har behov for særlig språklig styrking overfor en «forsvinnende liten minoritet». Svaret er ja. Og hvis vi ikke satser på språket, blir det en forsvunnet minoritet. Det ønsker ikke Arbeiderpartiet.

Språkpolitikk er viktig, og stedsnavn er en viktig del av språket og identiteten. Som finnmarking ønsker jeg Sametinget lykke til med dets viktige arbeid for de samiske språkene.

Håkon Haugli (A) [14:23:15]: Selv om jeg representerer den største samekommunen i landet, hadde jeg i utgangspunktet ikke tenkt å tegne meg i debatten. Men representanten Helleland brukte en del tid på den høringen som kommunal- og forvaltningskomiteen hadde med Sametinget den 10. november, og antydte bl.a. at Arbeiderpartiet på Stortinget er uenig med Arbeiderpartiet på Sametinget om budsjettprosessen. Men dialogen mellom staten og Sametinget og budsjettprosessen var ikke tema for høringen og de spørsmålene som ble stilt. Det som var tema, var hva som hadde vært utviklingen i Sametingets økonomi, og hvilket ansvar Sametinget har for de prioriteringene som skjer innenfor sine økonomiske rammer. Og for å være helt klar på hva som ble sagt da: Sametingets midler til kulturformål er mer enn doblet siden 2005, fra 32 mill. kr i 2005 til 68 mill. kr i 2011. Når vi på høringen ble konfrontert med at Beaivváš samiske teater må legges ned på grunn av statlige rammeoverføringer, var det nødvendig for oss å påpeke at hvordan Sametinget disponerer innenfor rammene, er Sametingets eget ansvar.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:24:59]: Jeg fikk noen utfordringer fra representanten Heikki Holmås fra Sosialistisk Venstreparti, som gikk direkte på om Fremskrittspartiet anerkjenner Grunnlovens beskyttelse for samisk kultur og språk. Hvis man virkelig skulle være i tvil om noe sånt, er altså svaret ja, Fremskrittspartiet er svært klar på at vi støtter det. Men det at man anerkjenner og ønsker å legge til rette for å ivareta samisk språk, kultur og identitet, fordrer ikke at man fører den politikken man gjør i dag. Jeg oppfatter Grunnlovens formulering først og fremst som en garanti mot assimilering, mot fornorskningsprosess, og der er Fremskrittspartiet helt på linje: Det ønsker ikke vi heller. Vi skal legge til rette, men det betyr altså ikke at vi skal legge opp til det som i realiteten er en overstyring, og jeg vil si fratrar den øvrige befolkningen rettigheter fordi

man gir samene særrettigheter. Det er to svært forskjellige ting.

Så refererer representanten Holmås til Camerons oppgjør med den flerkulturelle ideologi, om du vil. Vel, det er ikke bare Cameron som har gjort det. Det har også Sarkozy i Frankrike og Angela Merkel i Tyskland. Man har innsett det SV ikke har innsett, nemlig at det skal ikke være fritt frem og sånn at alle kulturer sidestilles og integrering går seg til hvis man bare – jeg holdt på å si – tilber det frie mangfold. Man må ha en lederkultur i et samfunn. Det har ikke minst integreringspolitikken vist oss er helt nødvendig. Vi må ha noen føringer i forhold til språk.

Men så vil jeg skyte inn at det er veldig viktig ikke å likestille samer som etnisk gruppe med de øvrige etniske gruppene som har kommet til Norge de siste ti årene gjennom innvandring. Samer tilhører de nasjonale minoritetene og er i så måte i en særstilling, sammen med andre nasjonale minoriteter, som jøder og andre. Når man da prøver å trekke den sammenligningen, er man ute på en uheldig vei, etter Fremskrittspartiets syn. For da likestiller man i realiteten somaliere som har opphold i Norge, med samer, f.eks. Det vil i hvert fall ikke Fremskrittspartiet gjøre seg til talsmann for. Vi mener at tilrettelegging for samisk språk og samisk kultur handler om noe helt annet enn de nye minoritetene som etter hvert har kommet til Norge de siste ti årene.

Men Cameron, Sarkozy og Angela Merkel konstaterer det alle andre ser utenom SV, nemlig at den flerkulturelle ideologien er død, og bør som sådan begraves.

Trond Helleland (H) [14:28:20]: Først til Håkon Haugli: Det er riktig at det var en debatt om utviklingen i bevilgningen. Men det som er en underliggende faktor, og som har vært tema tidligere også, er dette spørsmålet som Sametinget stadig tar opp, om forskjellen på bundne midler og øremerkede midler. Og det er der jeg mener at frustrasjonen rundt den manglende prosessen i forkant av budsjettet kanskje kunne vært med å påvirke dette, sånn at en hadde fått litt mindre grad av frustrasjon og sinne blant arbeiderpartirepresentanter på begge sider av bordet i det komitérommet. Men det var artig å høre på.

Så til Heikki Holmås: Sarkozy, Merkel, Cameron – og særlig Cameron, som representanten tar utgangspunkt i – har ikke lagt seg på noen form for kollisjonskurs med det som en kan snakke om som et flerkulturelt samfunn. Men det Cameron sier, er at Storbritannia som «a genuinely liberal country»

«believes in certain values and actively promotes them».

Derfor sier han:

«Freedom of speech. Freedom of worship. Democracy. The rule of law. Equal rights, regardless of race, sex or sexuality.

It says to its citizens: This is what defines us as a society. To belong here is to believe these things.»

Det tror jeg er en riktig understreking av at det Cameron faktisk ønsker å si, er at det er forskjell på religionsfrihet og det at mange, f.eks. i Storbritannia, nå bekjenner seg til islam, og til islamsk ekstremisme. Det er utgangspunktet

for den talen Cameron holdt, der han sier veldig tydelig at den nonchalante staten som sier at det er greit at alle gjør det de vil gjøre, ønsker ikke han å stå bak. Han ønsker å si tydelig at det er noen verdier som definerer rettsstaten og demokratiet i Storbritannia, og dette er verdier som han aktivt vil promotere.

Det tror jeg er en riktig vei å gå, og det oppfatter jeg er i tråd med de integreringspolitiske signalene som kommer både fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Høyre. Jeg har ikke hørt SVs stemme i den debatten. Det er sikkert ønskelig for representanten Holmås og andre å få lov å uttrykke hva de mener om f.eks. Arbeiderpartiets integreringspolitiske utvalg, men fra Høyres side sier vi at mange av tiltakene der er bra. Dette er tiltak som jeg også allerede har foreslått.

Eirik Sivertsen (A) [14:31:16]: Jeg er glad for å høre representanten Amundsen fra Fremskrittspartiet anerkjenne og erkjenne de benevnelsene som Grunnloven har knyttet til samene, nettopp at samene er et folk som har vært her opprinnelig, og som dermed også har et folkerettslig krav på et særlig kulturvern. Det blir litt merkelig i forhold til de uttalelsene Fremskrittspartiet fremmer både fra denne talerstol og gjennom sine merknader, der politikken nettopp handler om å ta bort alle de særlige beskyttelsesvernene som er for det samiske folk, det samiske språk og den samiske kultur. Det er det ingen sammenheng i. Etter min oppfatning halter sammenligningen med andre utenlandske folk som har flyttet til dette landet og fått opphold her, noe voldsomt. De har ikke vært her opprinnelig. Som Amundsen nettopp påpeker, gir Grunnloven et særskilt vern for det samiske folk fordi nasjonen er dannet på territoriet til to folk – det norske og det samiske. Det er etter min mening altså ikke samsvar mellom den erkjennelsen og den politikken Fremskrittspartiet fronter på det samiske området.

Heikki Holmås (SV) [14:32:47]: Hvis Trond Helleland ikke har hørt oss i den integreringspolitiske debatten, er det fordi han ikke har hørt etter, for vi var jo nettopp ute og sa at det var viktig å sørge for å legge både grunnleggende verdier og en analyse av samfunnet til grunn som på den ene siden handlet om hva slags type problemer vi ser i dag, der det norske samfunn i dag også er preget av saker som diskriminering og rasisme. Noen av dem slår også ut direkte overfor den samiske befolkningen. Det er grunnen til at jeg synes det er viktig å insistere på at mangfold er en styrke for et samfunn, og at det å kjøre samfunnet i retning homogenitet, ikke er bra. Da kommer du lett i en situasjon der noen sier at vi er bedre enn andre, og vi har større rettigheter enn andre. Det synes jeg er skummelt av en majoritet overfor en minoritet som er spesielt sårbar.

Når det gjelder hva slags verdier vi legger til grunn for samfunnet, og som vi ønsker å basere det norske samfunnet på, er det en interessant debatt. Her vil vi være, vil jeg tippe, 90 pst. enige og 10 pst. uenige. Demokrati og likestilling er kjempegrunnleggende verdier som jeg ønsker at det norske samfunnet skal ha.

Så sier jeg at utjevning er en tredje ting som jeg mener er en styrke ved det norske samfunnet, sett opp mot f.eks. det britiske samfunnet, fordi samfunn med små sosiale forskjeller er bedre enn samfunn med store sosiale forskjeller, både når det gjelder tillit mellom mennesker, og når det gjelder andre ting som kriminalitet, levealder – alle de andre tingene. Så utjevning er en verdi vi ønsker å legge til grunn for det norske samfunnet.

Så merker jeg meg at Per-Willy Amundsen fra Fremskrittspartiet på den ene siden sier at han slutter opp om Grunnloven, men på den annen side er uenig i det som står i Grunnloven. Det er i og for seg straight nok – vi kan være mange her som er uenige i enkeltelementer av det som står i Grunnloven. Men samtidig sier han at det samiske folket skal ha rett til et språk og rett til utøvelse av sitt eget språk, slik jeg oppfatter ham. Det betyr at jeg herved inviterer Per-Willy Amundsen til å stille opp sammen med meg i fellesutspill i alle de nordnorske avisene for å forsvare at vi nå også skal navngitte byene Tromsø, Bodø og kommuner som velger å gjøre det, både på samisk og på norsk. Det hadde vært flott. Det hadde vært bidrag nettopp til å sørge for at du ikke fikk den tilspissede situasjonen, til å anerkjenne det samiske språket på en god måte, og det ville kanskje vært et brudd med den linjen som Per-Willy Amundsen og Fremskrittspartiet oppfattes å stå for.

Presidenten: Presidenten vil bare bemerke at all tale skal rettes til presidenten.

Per-Willy Amundsen har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:35:55]: Når man blander sammen formål og virkemidler, blir det ofte en ganske rotete debatt. Det er det jeg oppfatter at representanten Holmås mfl. gjør. Det er altså ikke slik at det å ivareta og legge til rette for at samisk språk, samisk kultur og samisk identitet skal ha overlevelsesmulighet i det norske samfunnet, er lik den politikken som føres i dag. Det er mange måter å tilnærme seg det på. Fra vårt utgangspunkt handler det om å legge til rette, ikke tvinge andre. Det er en svært stor forskjell på de to tingene å legge til rette og å tvinge andre. Da vil man se at her handler det om virkemidler og ikke om målsetting, for den kan vi godt være enig i. Så er altså poenget det at til syvende og sist, når man snakker som om at samisk kultur, samisk tradisjon er noe man liksom kan vedta eksisterer – i dette storting – er det den enkelte same som selv må ta vare på sin identitet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8. (Votering, se side 2499)

Sak nr. 9 [14:37:06]

Stortingets vedtak til lov om endringer i vegtrafikkloven (gjennomføring av direktiv 2006/126/EF om førerkort) (Lovvedtak 40 (2010–2011), jf. Innst. 176 L (2010–2011) og Prop. 52 L (2010–2011))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 2499)

Sak nr. 10 [14:37:17]

Forslag fra stortingsrepresentant Bård Hoksrud på vegne av Fremskrittspartiet fremsatt i Stortingets møte 10. februar 2011 (jf. Innst. 176 L):

«Stortinget ber regjeringen innføre en administrativ gyldighet på 15 år for de lette førerkortklassene AM, A1, A2, A, B, B1 og BE, og ikke 10 år slik regjeringen legger opp til i Prop. 52 L (2010–2011).»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 2499)

Etter at det var ringt til votering, uttalte **presidenten:** Da skulle vi være klare til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse i Stortingets møte 10. februar 2011 vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Det votes over forslag fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti fremsatt i Stortingets møte 8. februar 2011:

«Stortinget ber regjeringen innføre en unntaksbestemmelse knyttet til foreldelsesfristen i forbindelse med opprettelse av ny rettighet for soldater som har avtjent utenlandsoperasjoner, slik at dette blir gjeldende fra 1978, og at rettighetene for de som har tjenestegjort fra 1978, likestilles med de rettigheter som gjelder fra 2010.»

Høyre og Venstre har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 56 mot 42 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 14.48.26)

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Det votes over forslag fra Fremskrittspartiet fremsatt i Stortingets møte 8. februar 2011:

«Stortinget ber regjeringen etablere en ordning med en maksimal erstatning på 65 G ved 100 pst. varig ervervsmessig uførhet for skadde veteraner fra internasjonale operasjoner. Erstatningen foreslås redusert forholdsmessig med restervervsevnen.»
Høyre og Venstre har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 59 mot 39 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 14.48.53)

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Det votes over forslag fra Fremskrittspartiet fremsatt i Stortingets møte 8. februar 2011:

«Stortinget ber regjeringen tilpasse erstatningsordningene for skadde veteraner fra internasjonale operasjoner, den såkalte særskilte kompensasjonsordningen, slik at den også dekker dem med fysiske skader.»

Høyre og Venstre har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 59 mot 40 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 14.49.18)

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Det votes over forslag fremsatt i Stortingets møte 8. februar 2011:

«Stortinget ber regjeringen tilpasse bestemmelsen knyttet til oppfølgingsansvaret slik at oppdagelsestidspunktet blir gjeldende som rettighetsgivende i de tilfeller der skaden oppdages etter at det normale oppfølgingsansvaret er opphørt. Dagens praksis med at alle som har tjenestegjort i utenlandsoppdrag for Forsvaret når som helst kan kontakte Forsvaret for oppfølging, videreføres.»

Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti står bak forslaget, og det støttes av Venstre. Presidenten antar at Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ønsker å stemme imot.

Votering:

Forslaget ble med 52 mot 46 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 14. 49.52)

Presidenten: I sakene nr. 6 og 7 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 8

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 22 (2009–2010) – om Sametingets virksomhet 2009 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Det foreligger ingen forslag til anmerking. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved annen gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Det votes over forslag fra Fremskrittspartiet fremsatt i Stortingets møte 10. februar 2011:

«Stortinget ber regjeringen innføre en administrativ gyldighet på 15 år for de lette førerkortklassene AM, A1, A2, A, B, B1 og BE, og ikke 10 år slik regjeringen legger opp til i Prop. 52 L (2010-2011).»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 76 mot 22 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.51.12)

Sak nr. 11 [14:51:26]

Referat

- (193) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om tilrettelegging for energiproduserende bygg i Norge (Dokument 8:82 S (2010–2011))
- (194) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Borghild Tenden og Trine Skei Grande om preikestolen nasjonalpark (Dokument 8:86 S (2010–2011))
Enst.: Nr. 1 og 2 sendes energi- og miljøkomiteen.

3. (195) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om å øke kompetansen i barnevernet (Dokument 8:85 S (2010–2011))
  4. (196) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Laila Dāvøy, Dagrun Eriksen, Line Henriette Hjemdal og Øyvind Håbrekke om oppholdstid og åpningstider i barnehagen (Dokument 8:91 S (2010–2011))
Enst.: Nr. 3 og 4 sendes familie- og kulturkomiteen.
  5. (197) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Åse Michaelsen, Morten Ørsal Johansen, Hans Frode Kielland Asmyhr og Ulf Leirstein om tettere samarbeid og bedre metoder for toll- og politietaten i arbeidet mot ulovlig innvandring og annen kriminalitet (Dokument 8:88 S (2010–2011))
Enst.: Sendes justiskomiteen.
  6. (198) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Borghild Tenden og Trine Skei Grande om hurtigbehandling av kriminelle asylsøkere (Dokument 8:90 S (2010–2011))
Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
  7. (199) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om å revidere Grunnloven (Dokument 8:87 S (2010–2011))
Enst.: Sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.
  8. (200) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rigmor Andersen Eide, Hans Olav Syversen, Line Henriette Hjemdal og Knut Arild Hareide om retningslinjer for aktivt statlig eierskap (Dokument 8:89 S (2010–2011))
Enst.: Sendes næringskomiteen.
  9. (201) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Borghild Tenden og Trine Skei Grande om Inter-citytog på østlandet (Dokument 8:83 S (2010–2011))
  10. (202) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Jan-Henrik Fredriksen, Ingebjørg Godskesen og Arne Sortevik om å vintersikre utenlandske trailere på norske veier (Dokument 8:84 S (2010–2011))
Enst.: Nr. 9 og 10 sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
- Presidenten:** Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 14.52.
